

SALA DE
LECTURĂ

Alina 22a

Apare cu sprijinul Primăriei sectorului 2 București, primar Neculai Onțanu

Luceafărul

de dimineață

Săptămânal de cultură al Uniunii Scriitorilor din România

Nr. 18 (890), Miercuri, 10 iunie 2009, 16 pagini. Preț: 3 lei

NEPTUN/MANGALIA 2009

Desant liric internațional la ZILE ȘI NOPTI DE LITERATURĂ

D.R. POPESCU:

**Tragedia
îndoielilor
și Comedia
certitudinilor**

IOLANDA MALAMEN:

**Meșterul
Vladimir
Zamfirescu**

ALEXANDRU GEORGE:

**Cu cât pierdem
un mit...**

IOAN ANDREI EGLI:

**Călătorie
cătrecolina
Primăverii**

DINTRE SUTE DE CATARGE:

Mihai Amaradia

În numărul viitor:

Interviu cu Nichita DANILOV

1120-222X 18

Apelul Congresului Național de Poezie

Botoșani, iunie 2009

Participanții la cel de-al treilea Congres Național de Poezie, Botoșani, 5-7 iunie 2009, atenționează opinia publică asupra dezinteresului ori lipsei de profesionalism cu care autoritățile de stat cu atribuții în domeniul cultural și artistic tratează literatura română vie și în mod special poezia contemporană.

Aceleași probleme dezbătute de la primul Congres Național de Poezie din 2004 au rămas în actualitate. Politizarea din ce în ce mai accentuată a mecanismelor și instituțiilor culturale a condus la acordarea netransparentă a banilor pentru proiectele culturale și literare. Lipsa unor manageri culturali profesioniști a făcut ca numărul programelor dedicate promovării și difuzării poeziei cu finanțări europene, regionale, naționale și locale să tindă spre zero.

Fără a reitiera aceleași probleme dezbătute în ultimii ani de scriitori și editori, le solicităm viitorilor reprezentanți ai României în Parlamentul European să apere literatura europeană contemporană, în mod

special a poeziei, componentă esențială a identității și spiritualității fiecărei națiuni, prin sprijinirea unui proiect legislativ prin care să le fie garantat poezilor un minim financiar pentru drepturile de autor convenite din editarea poeziei, din evenimente poetice de tip multi-art și multimedia, din lecturi publice. De asemenea, cerem Institutului Cultural Român și Ministerului Culturii și Cultelor să susțină proiecte de promovare a poeziei române contemporane în Uniunea Europeană.

Apelul a fost votat în unanimitate de următorii scriitori: Ion Pop, Ioan Moldovan, Dan Mircea Cipariu, Ioan Radu Văcărescu, Paul Aretzu, Liviu Ioan Stoiciu, Gellu Dorian, Claudiu Komartin, Andra Rotaru, Răzvan Țupa, Alexandru Matei, Cosmin Perța, Cassian Maria Spiridon, Valeriu Stancu, Teodor Dună, Aida Hancer, Dumitru Augustin Doman, Virgil Diaconu, Doina Popa, Lucian Vasiliu, Daniel Corbu, Valentin Talpalaru, Liviu

Apetroaie, Marius Chelaru, Paul Gorban, Adrian Alui Gheorghe, Radu Florescu, Nicolae Sava, Vasile Spiridon, Sterian Vicol, Marian Costandache, Marin Malaicu Hondrari, Mircea A. Diaconu, Rita Chrian, Rareș Moldovan, Vlad Moldovan, Leo Butnaru, Vasile Tărățeanu, Shaul Carmel, Adi Cristi, Dumitru Țiganiuc, Emanoil Marcu, Lucian Alecsa, Vlad Scutelnicu, Nicolae Corlat, Petruț Pârvescu, Constantin Bojescu, Dumitru Necșanu, Laurian Stănescu, Valentin Coșereanu.

***

Participanții la Congresul Național de Poezie au adresat, de asemenea, o scrisoare premierului Emil Boc prin care solicită urgentarea procedurilor legale de acordare a cetățeniei române și de anulare a interdicției de intrare pe teritoriul țării a scriitorului Alexandru Văkulovski.

La aniversară: APOZIȚIA - 40

Joi 4 martie 2009, la sediul Uniunii Scriitorilor din România, a avut loc o manifestare dedicată împlinirii a 40 de ani de existență a Societății culturale româno-germane „Apoziția”, care funcționează la Munchen din 1969. Un public extrem de numeros, față de care Sala Oglinzlor s-a dovedit neîncăpătoare, a aplaudat luările de cuvânt ale organizatorilor (Societatea culturală „Apoziția”, Institutul Național pentru Memoria Exilului Românesc și Asociația Scriitorilor din București) și ale invitaților. Au rostit scurte alocuțiuni Ion Dumitru, președintele Societății „Apoziția”, Dinu Zamfirescu, președintele Institutului Național pentru Memoria Exilului Românesc, Radu Câmpeanu, fost

senator, Mircea Carp și Doru Braia, vechi membri ai Societății și Gh. Săsărman, redactor șef al revistei „Apoziția”. Au participat de asemeni membri ai societății veniți anume din Germania, membri ai Uniunii Scriitorilor din România, ziariști, un public entuziast. A fost evocată figura lui George Ciorănescu, personalitate culturală-determinantă pentru destinul Societății. Cu prilejul împlinirii a 40 de ani de activitate dedicată sporirii prestigiului culturii române în Europa, președintele Asociației Scriitorilor București, Horia Gârbea, i-a înmănat poetului Ion Dumitru, animator neobosot și președinte în exercițiu al „Apoziției” o diplomă de merit.

Revista revistelor

Totuși, se poate...

închisorile de la Pitești, Târgșor, Peninsula și în lagărele de muncă de la Bicaz, Onești și Borzești, Mihai Buracu a supraviețuit aproape miraculos, iar depoziția sa a adăugat o pagină revelatoare și distinctă în literatura autohtonă consacrată unui subiect pe cât de atroce și de dureros în realitatea lui efectivă, pe atât de semnificativ pentru istoria noastră recentă.

Numărul din Amfitrion îl are, desigur, în prim-plan pe Mihai Buracu (despre viața și cartea căruia scriu pătrunzător și emoționant Sorin Lavric, Ileana Roman, Petru Ursache, Tudor Rățoi, Flori Bălănescu, Mihai Rogobete și Gelu Negrea), dar include și alte texte privitoare la infernul carceral de la Pitești (Paul Goma) sau din alte închisori ale timpului (Magda Ursache).

Se cuvine, de asemenea, menționată contribuția artistului plastic Constantin Cionca (S.U.A.) la într-

para unei apariții de aleasă ținută, provocatoare în intenții și convingătoare în totalitatea demersului său. În vâlmășagul uneori incolor, inodor și insipid al publicațiilor din țară, dar și din Capitală, pe care provincialismul conceptual le ampretează strident, ultimul număr din Amfitrion aduce un aer reconfortant, elevat și dătător de speranțe: în pofida dificultăților și vicisitudinilor, totuși, se poate...

Calendar

0.06.1921 - Virginia Șerbănescu
10.06.1933 - Iordan Datcu
10.06.1935 - Octavian Simu
11.06.1939 - Ion Andreiță
12.06.1929 - Irina Mavrodin
16.06.1944 - Viorel Dianu
16.06.1947 - Ștefan Agopian

Luceafărul

de dimineață

Revistă de cultură
a Uniunii Scriitorilor din România
Editor: Asociația
LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ

Apare cu sprijinul

Str. Dimbovita nr. 59-61

Telefon: 0372.118.300

Fax: 0372.118.330

Director: DAN CRISTEA
Responsabil de redacție: GELU NEGREA
Redacția:
HORIA GÂRBEA
BOGDAN GHIU
SORIN LAVRIC
IOLANDA MALAMEN
STELIAN TĂBĂRAȘ

Colegiu editorial:
RADU F. ALEXANDRU
GABRIEL CHIFU
LIVIU CIOCĂRLIE
TRAIAN T. COȘOVEI
MIHAI ȘORA
CORNEL UNGUREANU

Art director: GELU IORDACHE
Administrație, difuzare: EUGEN CRIȘAN

Tipărit la CROMOMAN

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ
este membră a Asociației Revistelor,
Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.)

Adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1
Tel: (021)-312.96.93; Tel./Fax: (021)-212.79.83

e-mail: luceafaruldedimineata@gmail.com

www.revistaluceafarul.ro

Banca Română de Dezvoltare -
Sucursala Victoria, București
Cont Lei: R025BRDE445SV36784884450
Cont Euro: R025BRDE445SV36784964450

ISSN 2065-7536

Autorii care doresc să fie recenzați în paginile LUCEAFĂRULUI DE DIMINEAȚĂ sunt rugați să expedieze cărțile pe adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1

IMPORTANT! Colaboratorii ne pot trimite materiale doar în format electronic și culese cu semne diacritice!

Reguli generale de corespondență cu redacția:

Manuscrisele nesolicitate și nepublicate nu se înapoiază.
Textele trimise către rubrica Poșta redacției vor purta pe plic mențiunea respectivă.

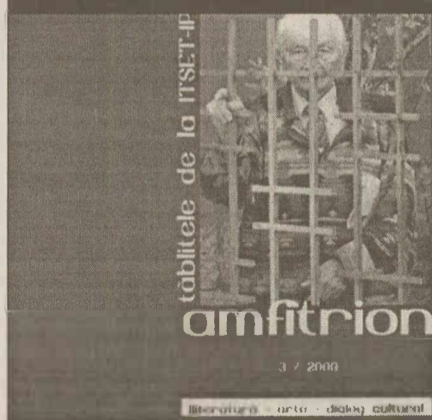
DIFUZARE

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ poate fi cumpărată de la chioșcurile RODIPET din București și din țară. În București mai poate fi găsită la librăria de la Muzeul Literaturii.
De asemenea, se pot face abonamente prin Poșta Română; număr de catalog: 19379

Persoană de contact: Cristi Cristescu; tel.: 0724.285.595

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu răspunde pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ promovează diversitatea de opinii, iar responsabilitatea afirmațiilor cuprinse în paginile sale aparține autorilor articolelor.

Într-o nouă formulă grafică, bismestrialul de literatură, artă și dialog cultural AMFITRION, care apare la Drobeta Turnu Severin prin osârdia unui grup de scriitori mehedinteni împătimiti într-ale spiritului, propune, prin cea mai recentă dintre aparițiile sale (nr. 3/2009), un gest de reverență în fața personalității luminoase a profesorului și scriitorului Mihai Buracu, autorul uneia dintre cele mai răscolitoare cărți inspirate de infernul concentraționar românesc: Tablitele de săpun de la Iștet-IP, apărută recent într-o a doua ediție. Deținut politic în

Tragedia îndoielilor și Comedia certitudinilor

Economistului Gheorghe Dolgu

D.R. POPESCU

Eu nu cred în Matematică, în Științe, în 2 plus 2 fac 4, nu cred în Economie... Sigur, nici Principele nostru nu prea credea în toate adevărurile etichetate! N-am cine știe ce dovezi care să-mi justifice neîncrederea! Una, totuși, ar putea fi luată în vedere: nici măcar unul din puzderia de laureați ai Premiului Nobel pentru Economie n-a prevăzut criza financiară și economică aflată acum în înflorire! Așa că nu prea cred în Adevăr, mă îndoiesc de existența reală a marilor gogoși din gogoșeria umană (libertate, egalitate, fraternitate!), nu știu ce există în spațiul dintre numere, dintre 1 și 2, dintre 9 și 10, dar am o stimă incalificabilă față de cei ce cred în adevărurile de care eu mă îndoiesc! Nu cred nici în euforia bunurilor materiale și nici în extazul spiritual metafizic, colectiv sau individual; cred mai degrabă în îndoielile Prințului Hamlet și în dezechilibrul în care a ajuns el – dezechilibru care cuprinde conștiința și semnalele ce vin din inconștient și luminează mai exact existența umană într-o Danemarcă veșnic parcă sărită din țâțâni! Hamlet, Prințul Îndoielilor, până la urmă se îndoiește și de virtuțile malefice ale criminalului Claudius! Nici virtuțile negre ale morții nu pot întruhipa singura realitate daneză, își spune Prințul, îndoindu-se chiar și de puterea criminală a celor ce-l trimit în Anglia ca să fie ucis! Deși e foarte clar că regele fratricid îl condamnă la moarte, soțotindu-l – vezi, Doamne! – un element periculos și-l trimite în dar asasinilor englezi, ce-i sunt îndatorati, Prințul se îndoiește și de crima ce-ar putea să-i curme zilele!.. Doar când își dă seama că însoțitorii săi în Englitera erau foștii prieteni de la universitățile germane, R și G, deveniți, între timp, flautele, fluierile regalității criminale, Prințul îi lasă pe cei doi trădători ai prieteniei adolescente să meargă fără el în moartea care se numea Anglia...

Mereu, ca să nu greșescă, Prințul se îndoiește de toate: se îndoiește și de himera adevărului relevată de Duhul tatălui său și confirmată de jocul actorilor în necruțătoarea oglindă numită „Capcana cu șoareci”. Cu toate că, în deconstruirea pretinselor convingeri – iluzorii, desigur! – ale sale și ale prietenilor săi, Arta actorilor este religia de care se îndoiește cel mai puțin, Prințul caută în analiza propriilor stări să descâlcească în toate nuanțele incertitudinilor reperele adevărului... Inima îi este mereu răvășită de tensiunile produse în cunoașterea sa tulbură și limitată. Mereu îi apare în față – prin Polonius, Ofelia etc.! – inconsistența relațiilor dintre oameni și ritmul aburos al sentimentelor virulente sau moarte, ce împing viața spre trăiri bucuroase (Laertes), fără a o împlini în demnitate. Dacă totul e putred în Danemarca, atunci și apa e putredă și pământul, și aerul e putred, și cerul e putred și duhnește, toată structura materiei e putredă – și e putred și Dumnezeu!

Tot căutând adevărul morții rigăi Hamlet și negăsindu-l cu certitudine, tot îndoindu-se și de sine, Prințul se depersonalizează și ajunge și el o materie outredă?

Se îndoiește de propriile demersuri și preferă să se întrebe dacă a fi sau a nu fi poate oferi o soluție? Să nu ne grăbim! Realitatea aleatorie a alteratei istorii daneze

nu se poate evidenția cu frenezia din convingerile sugubețe ale comediilor!..

Între florile din Nordul și Sudul râului ce străbate meleagurile de lângă Elsinor, între Sudul și Vestul dalbei nebunii a Ofeliei, Prințul descoperă o certitudine: putreda Danemarcă rupe echilibrul sufletesc al neprihănitei Ofelia! Cât sunt de întinse Danemarca, Norvegia, Germania, Polonia, Anglia – adevărul nu mai are loc în spațiile lor. Prințul nu găsește răspunsuri în istoria lor stricată, nici în necunoscutul propriului său eu, nici în lumina regală ce triumfă peste castelul de la Elsinor, nici în fericirea daneză întrupată în Claudius și Gertruda... Adevărul începe să se ivească din nebunia Ofeliei! Însă doar după apusul stelelor, spre dimineață, se aude cântând printre flori nebunia Ofeliei!

puseră să-i acopere cu întrebări în dungă, insidioase, punctul său de vedere, se simțise iritat și dăduse ordin să se oprească spectacolul, să se aprindă luminile!... Spectacolul se oprise, dar crima începuse să intre în lumină!

Iar în corul vocilor daneze încep să se audă, timid, unele glasuri care parcă încearcă să răspundă și la unele întrebări nepuse! Căci nimeni nu se întrebese până la spectacolul dat de actori cum de putuse muri atât de stupid, în somn, riga Hamlet, într-o grădină – lină precum grădina raiului! Și, culmea: acum, parcă încep să se audă și niște ecouri – la niște adevăruri nerostite de nimeni!

Hamlet, cărturar, ostaș, virgin, ascet, un fel de cavaler ascet, încearcă să-și construiască propria perfecțiune din două valori extreme, concomitente: vocația contemplativă, ce ține de identitățile spiritului, și vocația ... militară, în care tatăl său, riga Hamlet, excellează! Cum Evul – timpul militar, eroic – se înclina spre o eră modernă, în loc să apere sublimul meditației asupra rostului omului, vocația ostășească intră în conflict cu el și ...războiul ascuns e gata, iar îndoiala va învinge!... Înfruntarea dintre gândirea riguroasă, rece sau înfierbântată, și palpitul pasiunilor, al iubirii și violenței, se va augmenta în purtarea prințului Hamlet, astfel încât am putea spune că Prințul devine propriul său agresor și propria sa victimă.

Totuși, punctul suprem al tragediei incertitudinilor prințului poate fi dezlegat, și este, de regina Gertruda, mama sa!

Pentru Claudius adevărul este cu desăvârșire exclus din sfera valorilor. În scena duelului trucat dintre Hamlet și Laertes, Gertruda, presimțind că în liliatul pocal regal se află o licoare otrăvită, destinată fiu-

lui său, ia pocalul în mâini, gata să bea lichidul morții, și-l privește o clipă pe regele Claudius, așteptând, cumva, de la el, un semn de disperare, un semn de iubire, un schimb de cuvinte între două conștiințe... Dacă regele Claudius i-ar fi smuls pocalul din mâini, dacă ar fi lăsat măcar să se înțeleagă că misterioasa moarte așteptată, docilă, ascunsă în pocalul blestemat, salvând astfel viața reginei, ar fi făcut dovada unei iubiri sublime, pentru care și-a ucis fratele! Dar, boieri dumneavoastră, lăsând-o pe Gertruda să bea licoarea morții, Claudius arată că doar dorința de a ocupa tronul Danemarcei l-a împins să toarne cucută în urechea adormită a fratelui său, viteazul rigă Hamlet! Dacă ar fi recunoscut dezordinea mentală a propriilor sale legi interioare nelegiuite măcar în fața descentratului Laertes, care cunoștea moartea depusă în pocal, Claudius s-ar fi putut arăta tulburat de frumusețea reginei și înspăimântat de golul și singurătatea în care pieirea ei l-ar fi închis! Dar Claudius, omul fără sentimente, cel care iubea doar ideile de mărire ale puterii regale, o lasă pe Gertruda, ca un rege clown ce era, să golească pocalul morții, oferindu-se, fără să bănuiască, în orgoliul său patologic, viitorului absurd, pe care nu-l putea controla și care nu-l va ierta și-l va forța să simtă în gura sa de saltimbanc al Puterii șuvoiul sângelui său mai putred decât putreda Danemarcă.

Acesta este semnalul major al desprinderii Prințului de incertitudini!

Acum, parcă Hamlet devine punctul magic în care se întâlnesc energiile contemplației și energiile faptelor; anahoretul și războinicul se privesc față în față. Meditația calmă și dinamica distructivă a veșnicei vitejii cavalești trebuie să dialogheze și, paradoxal sau ba, după scena duelului final cu fratele necopt al Ofeliei, în drumul spre adevăr nu va mai rămâne din Hamlet decât autodistrugerea desăvârșită și tăcerea!

Acum se pot rememora câteva scene care în devălmășia incertitudinilor n-au fost tălmăcite, la vremea lor, la justa lor valoare! Întâi, nunta!

După nunta grăbită a lui Claudius cu Gertruda, danezii sperau să apară, în locul disperării produse de moartea rigăi Hamlet, o reintrare a lumii în țâțâni! Nimeni, dintre cei vii, nu se gândea la o crimă!.. Dar regele asasinat cunoștea bine crima și voia s-o dezvăluie! Astfel, Stafia rigăi vorbește! Și, treptat, din înălțimile turmurilor de pază ale castelului de la Elsinor începe să coboare în Danemarca frica!... Noul rege, Claudius, care beneficiase, de curând, legal, cu actele nunții încheiate, adică, de patul Gertrudei și de tronul fratelui său, profitând, pentru prima oară, și de istoria Danemarcei, începe să simtă, chiar în fața icoanei, în genunchi stând, o disoluție în propriile sale gânduri și vorbe, vorbe!... Nu cu mult înainte, când actorii înce-

Paul Aretzu - 60

IOANA DINULESCU

Mi-aș fi închipuit atunci, adică în perioada 1969-1973, când ne toceam împreună coatele pe băncile de lemn ale amfiteatrelor Facultății de Filologie a Universității Craiova, că, într-o bună zi, într-un viitor mult prea apropiat, unul și boemul meu coleg de grupă Paul Aretzu va rotunji șase decenii de viață? Nu, pe-atunci, pe acele vremuri de iarbă veșnic verde și de maci în floare, niciunul dintre noi nu-și putea imagina că va veni o zi când vom purta ochelari și vom merge la doctor să ne inventariem bătăile inimii, colesterolul sau dinții din ce în ce mai rari și mai transparent. Eram tineri, eram fragezi, trecusem cu bine un extrem de exigent examen de admitere în facultate (în 1969 la Filo concurența a fost de 8 și trei sferturi pe loc), visam să devenim scriitori cu cărți, visam să cucerim toate bibliotecile lumii cu lucrările noastre despre Eminescu, Arghezi și, în cazul meu, și despre eternul sibian Radu Stanca. Visam și culegeam roadele pârguite ale orelor petrecute în marea sală de lectură a bibliotecii Universității craiovene. Îmi amintesc cu duioșie cvasi-maternă, în această seară de mai, în pragul zilei în care blondul, nebunaticul, boemul meu coleg de facultate va rotunji șase decenii de viață, de chiulurile noastre în grup de la oribilele ore de slavă veche, patronate de un ins pe care-l poreclisem în cor Moș Rabă, dar și de refugiile noastre în cafenea de vizavi de Universitate, unde, la armeanul Agop, timp de două ceasuri, cât dura un curs, strânși în jurul unei măsuțe, în picioare, cu o sută de grame de alune pe care le-mpărțeam frățește și cu câte o cafeluță de 1 leu și cincizeci de bani în față, tăifăsuim tihniti despre Atrabilaritatea metafizică la Platon, dar și despre Witz-ul eminescian. Nu știți, dragi prieteni, ce înseamnă Atrabilaritatea metafizică la Platon? Nici, eu nu-mi mai amintesc prea bine, așa că, dacă țineți cu tot dinadinsul să aflați, sunați-l pe domnul profesor Paul

Aretzu la Liceul Ioniță Asan din Caracal și veți afla. Nu știți ce înseamnă Witz-ul eminescian? Întrebați-mă pe mine, nu pe Paul și veți afla, cu vârf și îndesat!

Au fost patru ani de studenție craioveană, cu tot ceea ce înseamnă aceasta. Ore de curs, mai mult sau mai puțin plictisitoare, ore, multe și tihnite ore în biblioteca mare a Universității, spațiu de grație unde se legau sau se dezlegau iubiri de-o vacanță-două sau căsătorii de-o viață, cursurile magnificului Al. Piru, alte glasuri, alte încăperi cu profesori depășiți de vremuri, dar și, spre norocul nostru, cu tineri asistenți universitari, prietenoși și foarte bine școliți la Universitatea București: regretatul Dorin Teodorescu, cel îndrăgostit de cultura germană și de poezia lui Ion Barbu, Napoleon al nostru, cum îi ziceam, și care a avut imensa generozitate de a ne transmite și nouă această dragoste, dar și să ne pună vorbe bune la profesorii cei acri, nea Mărin al nostru, aproape personal (pre numele său oficial Marin Beșteliu), doamna și domnul Dumitrașcu, și ei tineri, exigenți și... nu prea, domnul Nicolae Novac, ardeleanul nostru profesor de istorie a filozofiei, care, de la înălțimea catedrei, s-a prefăcut că n-a citit bine programa universitară și ne-a ținut un an cursuri și seminarii de istoria filozofiei și doar un semestru de socialism științific. Apoi, tânără, frumoasă (cum este și acum), doamna Sonia Cuciureanu, domnișoara Ela Livescu, cea care ne apăra de Moș Rabă și care ne-ngăduia s-o tulim La Agop doar în zina de bursă, domn Negrici, poreclit de mine personal Dante cel negru

și, trebuie să mărturisesc cinstit, cu mâna pe inima mea ușor boșorogită, că și acum, la distanță de trei decenii și mai bine, tot cu florentinul îl asemăn, etc. etc... Paule, Paule, Paule, dă-mi voie, în ajunul zilei tale de naștere, să-ți reamintesc că ei, asistenții de-atunci, erau adevărații noștri camarazi de front universitar, cu doar 4-5 ani mai vârstnici decât noi, erau frații și surorile care închideau ochii, ba chiar se amuzau teribil, de boboabele colegilor mai mici și mai puțin școliți decât ei.

Dar a venit, Paule, Paule, Paule, și ziua sfârșitului lumii acelei vârste de aur și, într-o odioasă dimineață de iulie bucureștean, ne-am pomenit împrăstiați care încotro, ne-am pomenit repartizați. Așa cum vântul secetos, oltenesc, împrăștie puful diafan de pădărie sau de plop. Au urmat, pentru tine, Paule, vreo douăzeci de ani de navetă la Osica de Sus, în județul Olt, acolo unde fusese repartizat ca profesor de română-franceză. Au urmat ani în care nu mai știam nimic despre tine, nu mai știam dacă mai scrii poezie, dacă mai citești, pur și simplu, dacă, dacă, dacă...

M-am revăzut cu blondul meu coleg de grupă într-un ianuarie siberian, mai precis în 1985, când Radio Craiova, ca și celelalte studiouri regionale, fusese desființat de o minte obtuză de cizmar născut în Scorniceștii Oltului. Paul a venit la mine, la Radio Craiova și, în holul întunecos, mi-a citit câteva pagini de proză satirică, făcându-mă să râd cu lacrimi și să regret totodată că ultima ediție a emisiunii *Cenaclu literar-artistic* se risipise în neantul roșu, comunist, iar

eu nu mai aveam posibilitatea să-mi sprijin prin difuzare pe unele hertziene, foștii mei colegi de facultate.

Ne-am văzut și împrietenit în numele literaturii, după decembrie 1989, călătorind împreună către București, Iași, Târgu Jiu, Drobeta Turnu-Severin, participând cot la cot, ca membri ai juriilor literare naționale, la descoperirea și promovarea poezilor tineri. O, Doamne, mult, mult mai tineri ca noi! Ne reîntâlnim de câteva ori pe ani cu bucurie frățească, la ședințele Filialei Craiova a Uniunii Scriitorilor din România sau la festivaluri literare, ne povestim cu sufletul la gură ce cărți am mai descoperit, ce cărți am mai citit, la ce cărți lucrăm. Fiindcă, dragi prieteni, trebuie să pun punctul pe I, vorba noastră din studenție, și să vă spun că exigentul domn profesor Paul Aretzu, împletește de câteva decenii poezia și critica literară într-un mățos, seducător fir de mărțișor. Vă reamintesc cărțile sale: *Carapacea cu sunete*, *Orbi în Paradis*, *Diapazonul de sânge*, *Cartea psalmilor*, *Urma lui Uriel* - acestea de poeme, apoi *Viziuni critice* și *Scara din bibliotecă* - acestea de critică literară. Și, dacă rândurile mele duioș-fraterne v-au stârnit curiozitatea, dragi prieteni, acum, în pragul zilei de 29 mai 2009, zi în care domnul profesor Paul Aretzu va rotunji șase decenii de viață și aproape tot atâtea de slujire a literaturii române, căutați-l pe domnia sa la Liceul *Ioniță Asan* din modestul orașel Caracal (Caracal, Sighișoara mea, vorba osicanului bucureștenizat poet Marian Drăghici) și încredințați-i copiii și nepoții voștri ca să-i învețe carte adevărată și să-i îmbolnăvească pe viață și pe eternitate de Poezie!

La mulți ani cu bucurie, sănătate și belșug în casă, Paule, Paule, Paule!

Seara zilei de 28 mai 2009

Poetul în formă bună

DAN CRISTEA

Provincia și erosul au constituit temele de predilecție ale lui Ovidiu Genaru, meșteșugar al versului pe care îl lucrează uneori cu minuție de orfevrul. Dacă am lua, drept probă, chiar și primele poeme din acest recent volum (care conține, după câte îmi dau seama, și texte mai vechi, din culegeri anterioare, cum ar fi *Priveliște la Agapia*), ne-am convinge de îndată că autorul știe foarte bine cum să înceapă și cum să-și termine compoziția, cum să-și gradeze efectele de lirism, cum să construiască, folosind antiteza sau repetiția, apostroful, invectiva, vituperarea sau întrebarea retorică, cum să recurgă, atunci când e cazul, la resursele umorului ori ale ironiei. Iată, de pildă, primul poem din culegere, în care poetul, bazându-se pe un eufemism al comunicării, stabilește un soi de complicitate cu cititorul, lăsând să se înțeleagă că, de fapt, el cunoaște lucrurile cu mult mai bine decât vrea să le dezvăluie pe moment: *„Și dacă inima întâlnește pe stradă bocancul lui Dumnezeu/ să știi că-i din/ pricina/ denivelării/ camarade“*. În acest mod comprimată, eliptică, mizând și pe „poanta“ finală, Ovidiu Genaru reușește să creeze, în jurul multora din poemele sale, un aer enigmatic, cu o rezonanță poetică de calitate. Un alt poem (*Vânt țigănesc*) ne poate arăta nu numai fața senzual-erotică ori chiar deșușcheată a poeziei lui Ovidiu Genaru, dar și modul în care poetul apelează la cuvinte și sintagme cu o sonoritate garantată în vocabularul nostru literar. Primul vers, de pildă (*„Prin măhăleli rău famoate aud chicoteli de femeie“*) ne face atenți la forma bacoviană a cuvântului, pe care autorul o conservă, iar versurile finale (*„Noapte de vară vreme de așternut/ și fie ce-o fi/ un vânt țigănesc mă-ndeamnă spre bordeluri“*) își bazează efectul, în special, pe sugestiva combinație „vreme de așternut“, compusă pe modelul o „vreme de lacrimă“ din *Craii* lui Mateiu Caragiale.

Rezultate poetice notabile obține însă poetul din prezentarea sa ca om al contradicțiilor, purtător al unui „eu impur“ în care se ciocnesc polarități opuse: *„sunt deopotrivă jivină și inger crin și jeg/ până la ultima moleculă/ El mă cunoaște/ și tot El mă îngăduie“ (Așa cum*

sunt). Pe acest motiv, al disponibilității față de ispită, confesiunea cea mai convingătoare, antrenând într-un fel și elemente de poetică personală, e de găsit în *Moliile lui Dumnezeu*: *„Încerc să scriu un poem și renunț: sunt posac infertil găunos/ Recitesc atunci altul vechi scris/ în vremuri de ciură/ și caligraf inocent consimt să-l transcriu leit/ și să-l semnez cu prospețimea de azi: tot în aceeași limfă socială mă scald/ și tot în același eu impur ard pe rug/ Altele/ sunt doar moliile lui Dumnezeu/ ispitele detaliile deșertăciunii/ mai rafinate mai perverse mai îndrăgostite de mine“*. Alcătuirea antitetice interioară e transformată de Ovidiu Genaru într-un principiu de construcție a întregului său univers, unde, cum s-a mai spus, se pendulează „între utopic și real“. Poetul e capabil astfel să scrie versuri afișând un „credo“ idealist („Eu mereu am crezut că omul/ emite un crin călător peste veacuri“) și, deopotrivă, să evocoe o lume sordidă, abjectă, aflată pe muchia colapsului apocaliptic: *„Ura cojește icoanele-n biserici/ la rigolă aurește flegma învingătorilor/ Din vremuri barbare s-a ivit iarăși gheara/ și o husă enormă cade peste tot ce-ai iubit/ Grăbește-te/ trebuie să fie un loc pe aproape/ roagă-te să-l găsești până nu se întunecă“*.

Aceste texte „impulsive“, cum le numește autorul însuși, descriu curți interioare mucedă, unde „atârnă pe frânghie nădragii enormi/ și cârpiți ai clasei muncitoare“, bodega de cartier („Pe geamul zoios vezi orașul care te-a împins înăuntru“), peisaje entropice, „cleiosul acum“ sau se referă la „vremuri gingașe de latină“, la sosirea unor „vremuri de ospiciu“, la „haimanalele veacului“, la „turma care iese la pască din deșertul roșu“. Ne aflăm, spune poetul „într-un fund de secol“: *„Moartea împarte plicuri în oraș/ imprimă poezii pe closete// Din ganguri apar fantomele/ sunt porumbei în doliu// Acum/ durerea privirii și durerea/ lucrului privit/ sunt una/ Să ne rugăm pentru cei vii// Lumina singură se stinge/ sub formă de întuneric/ cu lumea al cărei rege/ e doar gândul“*. Provincia compătimită a ajuns la dimensiunile „patriei“ care „pulsează băutura“ și a cărei soartă jalnică e de plâns. Limbajul figurativ

OVIDIU GENARU,
Trandafir cu venele tăiate,
Editura Vinea,
2008,
132 de pagini

caricatural pare o întoarcere pe dos a celui pașoptist: *„Nimeni nu-ți mai exaltă nuree patrie-văduvă/ Privighetoriale tale injură și beau basamac la bodegă/ la fereastră iarăși pacle siberiene și iarăși căpitanii tăi profanează mormintele“*. Visul (care stă în frig sub forma unei obiele cazone) sau frumusețea (trandafirii de iunie au venele tăiate) suferă același proces de degradare. Nu e greu de observat că Ovidiu Genaru, la fel ca și alți scriitori ai zilei, fie poezi, fie prozatori, plimbă o privire acuzatoare asupra unor realități recente din lumea noastră care oferă, de altfel, numeroase exemple de nebulie socială. Reflecția morală, de natură gnomică, nu lipsește din pictura tabloului insuportabil, putând să atingă chiar accente curat moralizatoare, declamative: *„Pentru că tu ești îngropat în haos în ciment în rușinea/ noului babilon. Pentru că tu voi ceilalți/ vă rostogoliți în majestatea urii fiindcă/ inima voastră pulsează orori/ pârjolind miriștea soarelui/ Ca să instaurăm/ în splendoarea ei/ intactă/ deșertăciunea meritată“*.

Din fericire, după astfel de momente vituperante, poetul regăsește capacitatea lirică de a pendula în sens invers, spre peisaje utopice, spre stări de redempțiune purificatoare ori de ascensiune spirituală, ca aici: *„Desigur fumul lila în amurg e pădurea de ieri/ desigur Dumnezeu îmi toarnă triluri în ceașcă/ din mine coboară păcătosul/ În mine urcă un sfânt/ îl aud cum își spală picioarele în mine/ Atunci și numai atunci/ adică vreodată sau ieri“*. Volumul, în întregul său, oferă astfel o bună regăsire cu poezia lui Ovidiu Genaru la nivelul ei cel mai reprezentativ.

DOINA RUȘTI

Scriitorul, un mijloc de fixare emoțională a informației

ANDRA ROTARU

Este unul dintre autorii români despre care se scrie mult în ultima vreme. Ultimul său roman, inspirat dintr-un caz real, *Lizoanca la 11 ani*, a îndreptat atenția cititorilor și înspre ceea ce se întâmplă în afara zonei individuale de siguranță. Subiectul romanului devine și o fațetă a modului în care societatea intervine asupra omului și acțiunilor ieșite dintr-o normalitate unanim acceptată drept convenție. Omul

devine ținta hazardului și mentalității unei comunități, devine un target vremelnic într-un loc în care pedepsele încă se aplică și societatea își dictează normele de conduită morală. Doina Ruști este, de asemenea, unul dintre scriitorii români care au blog. Aici, Doina Ruști se prezintă astfel: „De pe la 1830 aproape toți strămoșii în linie paternă au fost dascăli de țară. Toți pasionați de meseria lor. Înainte de această

dată, au fost fierari, podgoreni și prăvăliași. La fel de pasionați. O parte din ei erau armâni veniți din Muntenegru. Dinspre partea mamei a existat un preot, turc convertit la ortodoxism, pe la 1780. Restul au fost geambași”.

Profesor universitar și specialistă în simnologie, în ultimii ani a fost prezentă în volume colective - *Tovarășe de drum* (2008), *Povești erotice românești* (2007), a

semnat prefața unor cărți precum *Fabrica de tămâie* - de Lucian Mîndruță (2004) sau *Basme* - de Ioan Slavici (2004), a publicat non-ficțiune - *Bestiarul cantemirian* (2007), *Enciclopedia culturii umaniste* (2006), *Dicționar de simboluri din opera lui Mircea Eliade* (1997, 2005), dar și romanele *Omulețul roșu* (2004), *Zogru* (2006), *Fantoma din moară* (2008), *Lizoanca la 11 ani* (2009).

Cât de important este ca un scriitor să se inspire din social? Este scriitorul în general, pentru public, una dintre sursele credibile?

Nu are absolut nicio importanță. Scriitorul nu este o sursă documentară, ci un mijloc de fixare emoțională a informației, am în felul în care *Gorila* lui Rebreanu mi-a influențat mie eceptarea perioadei legionare. M-a făcut să-l cred mai mult pe el, decât manualele de istorie. Dar asta pentru că eu sunt o inimă narativă și ușor de păcălit prin poveste. Pentru ceilalți oameni, probabil că lucrurile stau cu totul altfel.

Ca să nu mai vorbim despre faptul că unii au contestat autenticitatea romanului meu *Lizoanca la 11 ani*, pe motiv că nu vorbește strict despre cazul din ziar. Intenția unui scriitor nu este să informeze, ci să creeze o lume pornind de la întâmplările reale, în cazul meu, întâmplarea reală fiind aceea că despre un copil s-a scris că i-a îmbolnăvit pe oamenii naturi. Acuzația aceasta este ceea ce constituie un sindrom al imii în care trăim, iar pe mine m-a interesat subterana acestui flagel. Cum de s-a ajuns aici? Cu toate acestea, romanul a fost atacat sau laudat excesiv, în funcție de tabăra care avea interes comercial pentru romanul meu sau pentru alt roman, despre care unii credeau că este similar. Dar nu m-ai întrebat despre asta și, ca să nu-ți tulbur starea poetică, îți propun să neținem mai departe.

Așa cum informațiile din cărțile de beletristică reprezintă unele dintre sursele de informare pentru cititori, putem spune că ele sunt o alternativă, alături de TV, internet, ziare? Ce au ele în plus?

Desfătarea cititorului de rasă. Cine mai citește astăzi ficțiune? Intelectualul care protestează împotriva apăsării informaționale, omul îndrăgostit ori cel care vrea să evadeze în od capricios din lumea faptelor rapide în cea a faptelor vestite cu încetinitorul.

Cât de mult vă plac provocările literare? Cum vi se pare că a ieșit experimentul *Poveștilor erotice românești*? Au semnat mulți dintre scriitorii importanți ai momentului... Cum a fost pentru dumneavoastră?

Eu am luat foarte în serios invitația Magdalenei ărculescu. Era o zi de vară, iar noi două eram într-o cafea, în fața unor pahare cu apă, aburite, întocmai ca paharele care le visezi, fără să ai voie să le bei. Iar la masa de alături stătea un bărbat pe care l-aș putea descrie și-n somn: solent și cu trei rânduri de cercei. A fost o zi de vară în care m-așezat apoi o poveste, fără să mă grăbesc deloc, timp de două luni, o zi foarte elastică și foarte tolerantă. Însă vecinătatea cu bărbatul din cafenea a fost absolut decisivă.

Cât de ușor scrieți, aveți la dispoziție timpul necesar? Există o luptă contra cronometru între timpul scriitorului și timpul omului care trebuie să își câștige existența? Care ar fi meseria ideală pentru un scriitor?

Scriu foarte încet, foarte greu, dar scriu în mod constant, pe când aveam 15 ani. Un scriitor ar trebui să fie scriitor atât. Nicio meserie nu-ți lasă suficient timp pentru scris. În puțin timp la dispoziție, însă am în fiecare zi o oră rezervată scrisului, dimineața. În tot restul zilei trăiesc în interiorul ei povești pe care încerc să scriu în dimineața următoare. În abia vara, în vacanța mea de profesor, pot să scriu cu ușurință.

După succesul volumului *Fantoma din moară* (2008), cât de greu e să revii pe piața editorială? Cum a fost perioada dintre *Fantoma din moară* și scrierea *Lizoancei la 11 ani* (2009)? Cu ce situații mai cunoscute, mai puțin cunoscute, v-ați confruntat?

Este adevărat că aceste două romane au apărut cam unul după altul. Dar nu pentru că așa ar fi fost scrise. *Fantoma din moară* este romanul la care am lucrat mult și pe care n-am reușit să-l public. Mi-am dorit să scriu o poveste în tradiția romanului despre fantome, dar care să cuprindă și experiența mea de viață sub comunism. De asemenea, mi-am dorit să scriu romanul anilor '80. Sunt multe părți din acest roman la care am renunțat. Și sunt câteva pasaje pe care le-am adăugat cu puțin înainte să intre sub tipar. Nici măcar nu pot să spun cât timp am scris la el, ci doar că așa fi vrut să-l fi publicat în 2000. El are mai multe straturi de suferință: prin 2003 am scos un capitol și am creat în jurul lui *Omulețul roșu*, publicat în 2004. Apoi l-am abandonat un timp. În 2005 am scris *Zogru* (de fapt, în perioada august 2004-septembrie 2005). Apoi m-am întors iar la *Fantoma din moară*. M-am întâlnit atunci cu Luminița Marcu și i-am povestit intriga. Ea m-a încurajat să nu-l abandonez și am reluat finalul (modificare la care am renunțat ulterior). Ultima oară am făcut schimbări majore în 2006. În martie 2007, am predat romanul Editurii Polirom, iar în noiembrie 2008 a apărut pe piață. El fusese anunțat încă din iunie, dar apariția cărții *Tovarășe de drum*, unde aveam și eu un text, a amânat, din motive de promovare, lansarea *Fantomei din moară*. Prin urmare, chiar este adevărat că fiecare carte își are norocul ei. *Zogru* a apărut la mai puțin de trei luni de la momentul în care am făcut propunerea editorului (Lucian Dan Teodorovici). Iar *Fantoma* a zăcut prin fișiere. Unul dintre ele s-a numit Chilia.

În acest interval de aproape doi ani, scurși numai de la predarea manuscrisului *Fantomei*, am scris *Lizoanca la 11 ani*. A fost un impuls și o stare de spirit. Mărturisesc că mi-am imaginat pentru o clipă că lumea, impresionată de romanul meu, va pleca în căutarea fetei care mi l-a inspirat și o va salva. Am scris acest al patrulea roman în aproape jumătate de an, din martie până în septembrie. Însă cu alte luni înainte mă gândisem cum să-l scriu, îmi creasem subiectul, îmi imaginasem gesturile și atitudinile personajelor. Aceste două romane sunt destul de înrudite. De fapt, *Lizoanca* spune mai departe povestea satului românesc. E un fel de epilog la *Fantomă*.

Spuneți într-o prezentare a cărții că personajele volumului *Lizoanca la 11 ani* creează o „harababură morală”. V-ați confruntat vreodată cu cititori care vă confundau cu personajele despre care scriați? Până unde poate merge scriitorul cu astfel de contopiri sau asumări ale identităților personajelor pe care le-a creat?

În niciunul dintre romanele mele nu am mers nici pe auto-identificare fideică, nici pe „copiere” de personaje, deși cel mai adesea mi s-a reproșat că am scris despre oameni reali. Totul a început cu primul meu roman, *Omulețul roșu*, despre care s-a spus că este un roman cu cheie. În acest roman am folosit numele unor persoane reale (cu voia lor, bineînțeles), pentru că am vrut să atrag atenția asupra unei posibile relații cu fapte și întâmplări adevărate. În acest roman am scris despre tatăl meu și despre presupusul său criminal, al cărui nume real l-am folosit în carte. Am fost deopotrivă dezamăgită și flatată când am primit reproșuri bazate pe diverse

speculații despre personajele romanului și posibilele lor modele. Chiar și oamenii anonimi, pe care nu-i cunoșteam, m-au acuzat sau mi-au mulțumit pentru că am scris despre ei. Este foarte adevărat că existau modele transparente, sugestii autobiografice, dar foarte puține și vagi. În cea mai mare parte a celui roman aveam de-a face doar cu impresia unei posibile relații cu realitatea. Mai precis, în partea de început apare un director de editură și o întâmplare trăită de mine și relativ cunoscută în mediile intelectuale. Însă personajul meu are câteva ceva din toți directorii de edituri pe care i-am cunoscut. Întotdeauna am urât împărțirea în personaje pozitive și negative. În plus, este un personaj care face introducerea într-o lume fabuloasă, a internaților și-a omulețului roșu, în care eu am „împachetat” singura dramă care conta în acel moment: moartea tatălui meu.

Există și întâmplări amuzante, legate de acest roman. La câțiva ani după apariția *Omulețului*, am făcut cunoștință cu o personalitate a lumii noastre culturale. I-am dat cartea mea de vizită și a fost extrem de surprinsă: Cum? Ești profesor universitar? Credeam că ești... liber profesionistă, ca în carte.

De fapt, personajul din roman făcea menajul. Și mai paradoxal a fost când unii cititori ai *Lizoancei* s-au supărat că n-am scris exact povestea copilului din ziar și s-au repezit să-i publice imediat numele și adresa completă.

Cât de important este peisajul românesc pentru crearea acestor povești și personaje?

Este lumea în care trăiesc, prin urmare, și lumea din care se nasc romanele mele. N-am scris încă romane cosmopolite. Și nici nu intenționez să epurez o poveste în așa măsură încât să nu se mai știe de unde este, pentru că mi s-ar părea că seamănă cu alimentele depersonalizate care, deși circulă acum în lume, nimeni nu le păstrează o amintire plăcută.

Dintre romanele mele, *Zogru* merge cel mai mult pe „culoarea locală”, pentru că tema cărții se leagă de o credință românească, despre fiorul înnegurat al morții, pe care fiecare om îl poartă pe față în perioadele de cumpănă sau când își așteaptă sfârșitul. Și, în contrapunct cu această pictură sumbră, am încercat să creez un personaj total inocent, optimist și generos, care trece în mod picarelesc prin istoria națională.

Credeți că există perioade mai slabe sau mai bune pentru creatorii de proză? Cât înseamnă muncă, rigoare, talent?

Sigur că există și perioade proaste, cu mintea depopulată, cu sufletul stors. În principiu, prin muncă susținută se poate scrie lejer un roman onorabil. Dar numai talentul dă strălucirea care face ca acea operă să reziste în timp.

Care este cartea scrisă până acum, cea mai dragă? De ce?

Omulețul roșu. Pentru că eram foarte îndrăgostită când am scris-o. Eram bolnavă de dragoste.

Dintre cărțile colegilor prozatori români, care e cartea pe care v-ați fi dorit să o fi scris dumneavoastră?

Multe. Dar, dacă aș spune câteva titluri, ar fi necinstit pentru ceilalți scriitori, pe care n-aș apuca să-i numesc. Ca să nu-i mai punem la socoteală pe cei pe care n-am apucat să-i citesc ori de a căror existență nici măcar nu știu. De aceea și numesc, de regulă, doar modelul meu inițial: *În absența stăpânilor*, de Nicolae Breban.

PUZZLE

Grila unică de salarizare

GABRIEL CHIFU

Se află în lucru legea unică pentru salarizarea bugetarilor. (Să notăm că, dacă va izbuti să ducă la capat - corect, fără accente politicianiste, de vitrină - această inițiativă legislativă și s-o pună în aplicare, atunci actualul guvern va înregistra un succes considerabil în necesara „igienizare” a domeniului și merită laudele noastre.) Deocamdată, este în dezbateri grila după care se vor poziționa diversele categorii de bugetari pe scara veniturilor salariale. Televiziunile sunt asaltate de exponenții acestor grupuri de salariați ai statului care, de fapt, nu discută subiectul, ci țipă ca din gură de șarpe, nu cumva să-și piardă privilegiile.

Când urmăresc „argumentația” lor în susținerea propriilor profesii, îmi amintesc de o scenă din copilăria mea la Calafat, pe care deja am amintit-o undeva. Atunci, între atâtea alte jocuri, ne jucam și de-a personajele istorice: fiecare ne alegeam câte un nume cât mai sonor, fără să conteze deloc epoca din care provenea și apoi începeam să ne contrazicem până în pânzele albe care dintre ele este mai important: îi amestecam pe Decebal, cu Gheorghe Gheorghiu-Dej, cu Mihai Viteazul sau cu Vasile Roaită și fiecare dintre noi încerca cu motivații absurde să tragă spuză pe turta lui. Fiindcă nu ajungeam la niciun rezultat prin puterea cuvintelor, sfârșeam prin a decide supremația în luptă, ne băteam cu săbiile noastre cioplite din lemn. Oricum, era mai simplu de tranșat situația aceea decât se arată a fi acum cearta salarială interminabilă dintre bugetari.

Vin, de pildă, profesorii și aruncă în joc, patetici și neconvingători, artificii și clișee cum ar fi „educația - prioritate națională”, „reforma se realizează prin investiția în resursa umană” etc., dar nu pomenesc nimic despre calitatea prestației lor la catedră, despre noile generații de elevi de un dezamăgitor nivel al instrucției școlare, despre meditațiile pe care ei, dascălii, după orele anoste de la școală, le acordă acasă, contra cost, aceluiași elevi, despre această fabrică pe bandă rulantă de titluri universitare luate pe bani, iar nu pe știință de carte, despre felul jalnic cum se promovează în ierarhia profesorală (citesc undeva că la Filologia din București, sub pretextul limitei de vârstă, tocmai au fost îndepărtați mari profesori ca Nicolae Manolescu, Eugen Negrici sau Mircea Martin...), în fond, despre această permanentă și multiplă devalorizare a ideii de învățământ la noi.

Vin apoi funcționarii publici, se plâng și ei, evident, vrând salarii mai mari fiindcă, prin natura slujbei lor, nu au dreptul să aibă și alte activități aducătoare de câștiguri. Vin apoi, negreșit, magistrații, pretind, la rândul lor, indemnizații mari și speciale, motivându-și solicitările prin importanța socială a muncii lor, prin imposibilitatea (valabilă și la ei) de a obține bani din altă parte, pretind acordarea unor sporuri noi, cum ar fi sporul de incompatibilitate (cum, sunt șterse unele sporuri și apar, iată, altele?!...). Urmează, desigur, cei din Ministerul de Interne, cei din serviciile de informații. Și ei susțin că sunt îndreptățiți să primească salarii mari, speciale și secrete. Mai mult, ei doresc,

de-a dreptul, să rămână în afara acestei ierarhizări a legii unice de salarizare.

Distractiv e faptul că toți aceștia își prezintă profesiile la modul maximal, ideal: agenții secreți vorbesc ca și cum fiecare dintre ei ar fi un James Bond, polițiștii se recomandă ca și cum fiecare ar fi un Eliot Ness și așa mai departe. (Este exact ca și cum noi, cei care scriem, ne-am considera fiecare un Eminescu, un Rebreanu sau un Caragiale și am cere să fim tratați ca atare, să fim răsplătiți cu onoruri și cu bani pe măsură.) Ei eludează starea de fapt, cu totul și cu totul deplorabilă: în realitate, polițiștii noștri nu sunt în stare să prindă, de exemplu, pe niciunul dintre autorii jafurilor de la casele de schimb; în realitate, tocmai la capitolul justiție suntem corigenți și monitorizați de Uniunea Europeană; în realitate, sistemul de învățământ public, ca și cel medical sunt la pământ; în realitate, birocrația din administrație stă să ne sufocă și tot așa.

Așadar, fiecare categorie de bugetari se privește în oglindă și se vede „cea mai frumoasă din țară” și așteaptă favoruri salariale pentru asta, negociază de pe această poziție. Nu știu ce va ieși din această ciocnire de interese. Dacă ar fi după dragii noștri bugetari, fiecare dintre ei se închipuie o excepție de la regulă, prin urmare, grila unică de salarizare nu s-ar cuveni să-i privească.

Și atunci cine ar mai încăpea în legea aflată astăzi în chinurile nașterii? Câțiva amărăți, probabil. Caz în care legea aceasta n-ar fi decât praf aruncat în ochii proștilor. Oricum, aud că acei inși cu salarii exorbitante din regiile autonome nu vor fi atinși de legea din care premierul Emil Boc își face un titlu de glorie („adio, bugetari de lux!”), e o replică pe care domnia-sa o rostește cu satisfacție...).

P.S.: Unu: Dintr-o emisiune tv pe teme economice culeg informația, furnizată de statisticieni, că, de fapt, în această primăvară, veniturile salariale ale angajaților la stat ar fi crescut cu circa 30%, și la profesori, și la personalul medical, și la funcționarii publici! Să crească veniturile bugetarilor într-o perioadă pe care guvernul o declarase de austeritate financiară și de reducere a cheltuielilor de personal, într-o perioadă când în sectorul privat salariile au înghețat sau chiar au scăzut, într-o perioadă când încasările la buget s-au micșorat drastic: ce înseamnă asta? Dacă e adevărat, ce principiu economic se exercită aici, ce e de zis despre așa ceva? Nimic, decât că trăim în România, un spațiu care nu ascultă, se pare, nici de logică, nici de bunul-simț.

Doi: Un studiu realizat de Transparency International arată că România este cea mai coruptă țară din Uniunea Europeană. Față de o medie de 5% în U.E., la noi, 33% din cetățeni au dat mită pentru diverse servicii. Cei mai corupți s-au dovedit a fi chiar cei despre care este vorba în aceste însemnări: oamenii din justiție, din poliție, din învățământ, din instituțiile medicale. Adică, aceia care se bat cu pumnul în piept și strigă cât de grozavi sunt ei și cât de puțin îi prețuiește, sub formă de salarii, societatea.

POLITICA LUI BARTLEBY

Cetățeanul-expert și cetățeanul-judecător

BOGDAN GHIU

Așa-numitul vot negativ, sau abstenteismul electoral, sau multiplicarea unor instanțe independente de evaluare și de expertizare par niște forme larvare, vag deviate, construcții *ad-hoc*, cu o justificare și o legitimare democratică slabe, difuze, dacă nu total inexistente. Or, noua gândire post-critică le judecă în pozitiv, ca afirmări încă neelaborate ale unei mutații de profunzime în perceperea, gândirea și constituirea în comun a democrației.

Esențială mi se pare observația lui Pierre Rosanvallon, conform căreia cetățenii nu mai doresc să cucerească puterea, adică să se supună „formatului” democrației tradiționale, ci doar s-o controleze, s-o supravegheze și, mai ales, s-o exercite altfel, în forme complementare încă necodificate politic: politică extra-politică.

Rezumând, scurtcircuitând și, desigur, anticipând, se poate spune că noi, în tot ce facem social, dar mai ales atunci când alegem, judecăm, pronunțăm verdicte asupra puterii, evaluăm și notăm puterea - și tocmai asta este puterea noastră, puterea proprie societății, care ține să-și afirme propriile modalități de a exercita puterea, tocmai aceasta este puterea politic-cetățenească pe care visăm, deocamdată, s-o exercităm, dar care încă nu este recunoscută, legitimată, codificată ca putere legitimă, ca forme legitime democratic de exercitare extinsă politică a unor puteri specifice.

În sânul democrațiilor, asistăm la o decisivă deplasare, re-centrare de la momentul electoral, intermitent institutiv, pe care se bazează vechea democrație, la conținutul propriu-zis al mandatului, la ce se întâmplă între două momente electorale canonice.

Și nici de vechiul mit al democrației directe sau participative nu este vorba. Ci de afirmarea unor puteri indirecte, care să nu ne confiște, așa cum se întâmplă în democrația ateniană, viețile, dar nici să nu ne lase pradă discreționarismului legitimizei exclusiv aritmetice prin urne.

În tot ce facem și mai ales atunci când alegem, noi judecăm, ne afirmăm ca niște cetățeni-judecători. De aceea, votul pare negativ. De fapt, votul fiind forma unică de exprimare a voinței colective, conținutul înfinit pozitiv al acesteia este distorsionat, inversat, fiind nevoit să-și afirme pozitivitatea într-un mod negativ. De aceea trebuie lărgită, rafinată, diversificată și, mai ales, permanentizată democrația: constituționalitatea de fond a societății, caracterul constituant al voinței colective trebuie să-și găsească forme adecvate, pe măsură, în acord. Pozitive.

Noul cetățean-judecător trebuie să i se alăture noul cetățean-expert. Două lucruri ar fi, aici, de spus, două teme de lansat.

1) Noul rol al mass-mediei este tocmai acela de a forma cetățeni-experti, cetățeni-judecători. În marea de informații care domină și descurajează, dezinformând tocmai prin flux, trebuie să apară meta-informațiile, informațiile despre informații. Și, oarbă, la fel ca și societatea, media chiar asta, de multe ori, și face, instrumentează spontan procese civice, în același timp contra-politice și extra-judiciare, afirmând forme autonome, *sui-generis*, de exercitare a puterii și lărgind democrația. Dar aceste noi forme și noi atitudini par deviate dat fiind că nu sunt codificate și recunoscute constituțional. Din *de facto*, ele trebuie să devină de jure. Și tocmai aici ar putea și ar trebui să se definească noul rol, noua funcționalitate socială, extinsă, propriu, specific politică, a intelectualilor.

2) Apariția pe scena politică, în agora, a expertizei-experiență. A avea dreptul să judeci modul de exercitare a unui mandat politic nu mai trebuie să depindă doar de experți calificați. Experiența comună, individual-colectivă, devine expertiză de judecare. Am dreptul să judec puterea și, eventual, să-i revoc reprezentanții exclusiv pe baza experienței mele sociale particulare, a istoriei mele, a „poveștii” mele individuale (de aici, vom vedea, rolul central democratic, în noua democrație, al literaturii și al artelor).

Dar toate aceste mutații extra-cadru, pe care n-am făcut decât să le sugerez aici, trebuie conceptualizate și codificate tocmai prin regândirea și prin lărgirea cadrelor democrației. Opinia, bagatelizată, relativizată și, deci, neutralizată de gândirea politică liberală, trebuie să devină permanent constituțională. Noile forme, încă „sălbătice”, ale exigenței de consultare transversal și mobil socială nu spun, nu cer altceva. Atâta doar că, deocamdată, conținutul lor vital afirmativ, pozitiv, este obligat să se afirme „fără acte în regulă” (cum spune același Latour), în afara unor proceduri recunoscute, admise, constituțional codificate.

Neconceptualizarea și neconstituționalizarea noilor forme de democrație extinsă, ale noilor forme de putere, nu poate decât să le pervertească, făcându-le să amenințe și să submineze, dinăuntru, dar ca din afară, democrația. Șansa ar putea deveni pericol.

Cine își poate permite acest risc, acest dans cu noii câini de pază care, neadmiși în Cetate, ar putea să se sălbăticească, devenind lupi? Riscul ca viitorii nou-născuți ai democrației să devină niște avortoni monstruoși dat fiind că nu au fost lăsați să se nască normal și să fie înscrși în starea civilă este foarte mare.

Din păcate, atât politicienii, cât și intelectualii curenți, de consum, par a fi cu totul străini de aceste mișcări tectonice care ar putea face ca viitorul sănătos să devină existență larvară, spectrală. Tot pe travaliul colectiv al societății trebuie să ne bazăm. Încetând, însă, a mai privi lucrurile, noile forme, irepresibile, de manifestare a democrației („reflecție a societății asupra ei înseși (...) comunitate lucrând public la propria ei infrastructură mentală și civică”), doar în forme tradiționale deviate, negative, depășite, inadecvate: pat al lui Procust.

CU CÂT PIERDEM UN MIT...

În lunga și atât de rigida și bine controlată perioadă comunistă s-au petrecut numeroase și variate schimbări în contrast cu conservatorismul de fond și cu programul său elaborat și hotărât pe baze pretins științifice. Au apărut probleme neprevăzute și preocupări neobișnuite, deplasări de interes care au mers până la inexplicabil și paradox, în contradicție cu ceea ce se proclamase inițial. Toate aceste derogări (care, dacă n-ar fi fost admis de sus, s-ar fi numit „devieri”) au conferit mai ales epocii Ceaușescu o animație de care au profitat în special intelectualii sau cei care rămăseseră foarte neconvinsi că noul regim a adus și va continua să aducă fericirea cetățenilor care trăiau la noi și în „lagăr”.

Și, printre toate acestea, a început să se vorbească de mit, de mituri și de alte energii care nu intrau nicicum în ideologia marxistă explicită, deși erau folosite cu caracter de excepție în folosul cauzei. Este absolut sigur că marile personalități ale comunismului erau mitificate și acest lucru promitea să se întâmple și cu cele care se pregăteau să beneficieze de beatificare sau măcar de nemurire. Și, cum într-un astfel de regim ceea ce se întâmplă la nivel politic e repetat și în alte domenii, soarta care-i aștepta pe artiști, pe scriitori era previzibilă și, desigur, așteptată.

Negreșit că despre „mituri” se vorbea și înainte pe ici, pe colo și cu oarecare prudență ca despre un fenomen excepțional; un Mihai Viteazul sau un Eminescu fiind în mod cert în această situație, dar și un Decebal sau N. Bălcescu; acum însă, pe la mijlocul anilor '60, termenul s-a omologat în cultura oficială la modul indiscutabil. Se scria (nu doar se pomenea), se exalta, se considera un fenomen caracteristic culturii noastre, o particularitate ce o recomanda atenției. Până și eu, care eram cu totul în afara unor astfel de preocupări, am ajuns să traduc o carte, **Mitografia personajului** de profesorul italian Salvatore Battaglia care, deși senator comunist în Parlamentul Siciliei, era și un om foarte bogat și mai ales putea scrie despre orice, oricum, în climatul de libertate al Italiei post-belice. Performanța aceasta a mea de a populariza în România o masivă carte confuză și plicticoasă nu a fost de nici un folos pentru problema în cauză; am amintit-o doar ca un semn al vremii care impunea o primenire tematică foarte amplă, atingând chiar zone foarte periculoase.

Fenomenul, azi știut de toată lumea, stătea în legătură cu Mircea Eliade și cu încercările regimului de a-l apropia, reabilitându-l, și pe savantul de reputație mondială, după ce, din scrierile lui literare, se reeditaseră câteva. Eu îi citisem cărțile apărute în românește cu pasiunea adolescentului și cu destulă contrarietate mai apoi, dar „momentul Mircea Eliade” a constituit o adevărată bombă pentru cei tineri, mai ales pentru șazeciști, el fiind în continuare semnalat și comentat de cele mai multe ori favorabil.

Chestiunea „miturilor”, eventual, culturale, intrase și în preocupările lui Blaga sau Nichifor Crainic și apoi (dar nu totdeauna prin ei, ci direct de la surse) a multor gânditori preocupați de identificarea unei „spiritualități românești” și care nu au aparținut totdeauna „dreptei” intelectuale înfiripate atunci.

În mod curios, ceea ce mi-a trezit mie foarte târziu un interes pentru problemă, circumscrisă la spațiul mai ales literar, a fost un articol al lui Șerban Cioculescu (repetând cele spuse la Muzeul Literaturii) în legătură cu valorificarea ciudată și lipsită de măsură a lui G. Călinescu. El susținea, pe bună dreptate, că personajele mitice devin așa după dispariția dintre cei vii, în condițiile eventual dramatice, de natură să simbolizeze pe cei ce s-ar interesa de ele nu neapărat în extaz. Pentru cei din generația bătrânului critic, personajul Călinescu era un fost coleg de catedră care, după începuturi publicistice fără relief, erupsese în câmpul literelor prin biografia și exegeza lui Eminescu, apoi ca romancier promițător și publicist de zonă eseistică, deși până atunci lăsase impresia unui tânăr îmbătrânit înainte de vreme, asemănător multora din anii de după război, fără nimic misterios.

Cu toate că erau foarte diferiți în alcătuirea lor intelectuală și în felul în care dovedeau vreun talent profesional, în **Istoria...** sa, Călinescu îi dedică o pagină excepțională de recunoașteri pe care le refuză celorlalți camarazi de generație, pe care îi minimalizează, aproape că-i desființează literalmente; pe mine acest moment m-a interesat pentru că ideea de personaj-mit e introdusă tocmai de cel

care va deveni așa ceva, ba va fi și un titlu de capitol în istoriografie. El încadrează acolo pe câțiva reprezentanți ai genului, într-o ordine destul de ciudată: **Filosofii-mituri**: N. Iorga, Vasile Pârvan, din capitolul **Noua generație, Momentul 1933**, unde acesta și-ar găsi un loc deoarece ar fi influențat decisiv filosofia „neliniștii” și „aventurii”, literatura „experiențelor”. Așadar, cei doi filosofi-mituri sunt, de fapt, unul singur, deoarece Iorga este eliminat în puține rânduri care încep cu: „Cu greu se poate închipui un om mai refractar ideilor generale ca N. Iorga. Și totuși noua generație (în parte și adulându-l) l-a găsit precursor al gândirii actuale [adică aceea din 1940-1941]. Dacă privim pe N. Iorga nu drept un om cugetând, ci ca un personaj sugărând prin prezența sa o gândire, ca un filosof-mit, atunci istoricul reprezintă o poziție” (p. 862).

Problema filosofului sau a gânditorului-mit, așa cum se dezvăluie din **Istoria** lui Călinescu, are însă un dublu sens: e vorba de un savant care tratează științific despre mituri (așa cum va face la noi Mircea Eliade în faza secundă a cererii sale și care urmează cu câteva pagini în prelungirea capitolului de care am vorbit) sau de un personaj care, printr-o reușită regie spectaculară, sugerează despre sine că nu aparține contemporaneității cititorului, ci relevă un tip al acelei incontrollable antichități. Adică tocmai ceea ce a izbutit Pârvan, căruia i se închină paginile cele mai frumoase din cartea discipolului său recunoscut. Deși lui E. Lovinescu aceleași îi inspirase judecata că „**Idei și forme istorice (1921) și Memoriale (1923) reprezintă modele intolerabile de patetism verbal, de beție de cuvinte în locurile comune ale reflecției asupra vieții, învăluite într-o frazeologie bombastică, cu aere inspirate și mistice ce puteau impresiona pe doamnele și pe tinerii din jurul catedrei lui, dar nu rezistă unei elementare analize a bunului-simț**”. (**Memorii**, I, 1930; în **Memorie - aqua forte**, 1988, p.44). Să mai notăm că nici P. Zarifopol nu s-a lăsat sedus de teoria lui Pârvan, căruia îi va închina o „evocare”, una din cele mai crude pagini ale sale pamphletare, **Plicticoase fantome**, 1932. (În mod foarte curios, dar și caracteristic pentru felul lui G. Călinescu de a se „informa”, el nu pomenește nici în versiunea secundară a **Istoriei** sale de volumul destul de compact **Generalități cu privire la studiile istorice**, 1911, 1933, 1944, în care, N. Iorga și-a adunat lecțiile de deschidere ale cursurilor sale la diferite catedre universitare, un sistem pe care, sporadic, l-a practicat încă de la debuturile sale ca dascăl. Dacă G. Călinescu l-ar fi luat în seamă, și-ar fi văzut ruinată complet teoria după care Iorga era inapt să discute „idei generale”; nivelul lor este mult superior celor debitate mult mai târziu de Pârvan, care se dovedește și pe această cale un urmaș admirativ și conștiincios.)

Un mare succes de teatralism de catedră l-a obținut Nae Ionescu, de care Călinescu era cel mai apropiat ca structură intelectuală și ca idei, pe care l-a imitat indiscutabil; „sofistul” brăilean, cum îl caracterizează Călinescu în **Istoria...** sa, și-a cucerit auditoriul, altul decât negurosul Pârvan, s-a apropiat și a atras studenții, i-a luat colaboratori la gazeta proprie, le-a înlesnit multe, indiferent că erau creștini, neutri religioși sau evrei; el n-a fost un indiferent politic, ci un versatil, în contact cu multe tendințe ale vremii. În adolescență și prima tinerețe fusese un iorghist extremist, apoi un anti-liberal și un conservator pro-ruralizat, ca și profesorul său C. Rădulescu-Motru. În Germania, unde s-a nimerit să pice în plină explozie expresionistă, i s-a reactivat anarhismul latent, de fapt un bolșevism intelectual care i-a pus în umbră existențialismul creștin cu care luase contact în lagărul unde a stat o vreme închis... „*el vorbește, după spusele lui Călinescu, fără nici un sistem în vedere, în scopul de a produce în ascultător neliniștea metafizică*”, discursurilor lăsându-le și iluzia că și contribuie la un proces de lămurire, fiecare dintre părți pe cont propriu. Cu toate că expresia lui filosofică e mult superioară lui Pârvan, el cultivă sistemul și își înscenează nedumeriri sau ignoranța sarcastică. Dacă mai punem la socoteală caracterul aventuros accidentat al unui filosof care e mult altceva decât un tehnician de cabinet, putem observa că a fost un cabotin de mare clasă în legătură cu care se poate înjgheba un mit.

În mod neașteptat, socialismul, care dădea prioritate absolută colectivismului pe care-l enunța nu doar prin doctrină, ci îl pusese chiar pe firmă, a dat naștere, chiar în

sânul lui la serii întregi de excepții excepționale, de genii neverosimile, de valori decise pentru modelarea maseilor, adică unele care au trebuit să admită excepția. Monomania, maladia comunismului în faza lui de maturizare sau, mai bine-zis, de intrupare, avea, în filosofie, medicină, radiofonie, cinematografie literară, agronomie, lingvistică pe care geniul precis determinat, în aproape totalitatea cazurilor un rus, fie el și de pe vremea țarilor, care, chiar dacă apucase și regimul sovietic, se consacrase precum Gorki, Pavlov sau Repin înainte de acesta.

Toți cei care au trăit această nebunie impusă cu mijloacele unei tiranii de o brutalitate fără precedent în Istorie își dădeau seama că în artă altfel stăteau lucrurile: că era domeniul opinabilului, al gustului, al preferințelor intime, al gradului de cultură, adică al inegalitarismului atât la sursă, cât și la receptor... Ceea ce transforma totul într-un schimb și conflict de păreri, într-o luptă pe viață și pe moarte, dar fără vărsare de sânge și acte nelioiale, cu dreptul suveran al oricui de a reveni, de a se contrazice pe sine, după ce a contrazis pe alții.

Desigur că și într-o astfel de atmosferă literară apar mituri: Eminescu a devenit o personalitate mitică de la o dată anume, de fapt, un simbol al geniului nefericit și neînțeles de contemporani; mai târziu T. Arghezi s-a bucurat de gloria necunoscutului pe care apariția primului său volum avea să-l ruineze (după opinia tânărului Mircea Eliade). Nu mult mai târziu, tânărul Eugen Ionescu s-a năpustit împotriva unor reputații pe care le considera nemeritate (E. Lovinescu, I. Barbu, H. Papadat-Bengescu, Mircea Eliade și, iarăși, T. Arghezi), dar se puteau socoti aceste, măcar parțial false valori, niște mituri?

Eu n-aș înclina să numesc așa nici măcar pamfletele lui N. Davidescu împotriva lui I.L. Caragiale și T. Arghezi.... Ele sunt indiscutabil pagini de „revizuire” în spirit mai ales estetic, ținându-se seama de valoarea presupusă a celor doi. Modificarea e un pas mult mai departe și alături de ceea ce în artă constituie specificul.

Problema unor personalități-mit nu a fost reținută și discutată cu plăcere de ideologii comuniști, deoarece ea dezvăluie substratul irațional al unei acțiuni de masă, mai ales în perioada lui Stalin s-a profitat din plin de această aberație. Căci, deși climatul era voit laic, în fapt, el era unul de religiozitate fără Dumnezeu (dar se poate vorbi de apariția și recunoașterea unor idoli.)

La mijlocul anilor '60 s-a produs o liberalizare în cultura și literatura noastră atât de socialistă; în afară de valul de noutăți (datorate de multe ori unor creatori decedați), momentul acesta literar a adus și un val de criticism, de contestații și de revendicări în care era mai greu să se cultive mitizarea. Dar ea a rămas pentru un timp în conștiința unora, cum a fost cazul lui Labiș, care și-a prelungit existența câțiva ani buni după ce chiar oficial i se contestase rolul de apariție aurorală, vestitor de o nouă eră.

În schimb, mitizarea lui Călinescu a continuat și s-a consolidat spre rușinea spiritelor lucide și cunoscătoare ale împrejurărilor care au îngăduit această aberație. Micile lui inconformisme pe fondul unei totale slugărnicii la adresa regimului tiranic, care-i desființase, practic vorbind, însuși domeniul lui profesional, au fost umflate și deformate (ajutate fiind de limbajul lor neologizat, mai ales italianizat, cu unele scilipiri din ceea ce fusese el înainte), au ajuns să facă obiectul unor idolatrii; ciudățeniile lui de comportare, dintotdeauna, cu momente patologice calificate medical, s-au adăugat și au sporit misterul - pe care eu îl numesc doar „echivocul”, dar de aici până la mit?

Mai e nevoie de un plus de sfântă naivitate, cu care societatea noastră intelectuală, indiferent cât de deteriorată, nu se mai mândrește.

P.S. Aflu că ediția de **Opere de G. Călinescu**, proiectată de Academia Română, a ajuns să releveze publicistica marelui scriitor, un aspect deloc secundar pentru un om care a murit cu pana în mână, redactând un scurt articol mai mult sau mai puțin optimist. Se va vedea: cu cât pierdem un mit, câștigăm un scriitor.

ALEKSANDAR SAJIN (Danemarca)

După studii la Universitatea din Saraievo (Bosnia), a susținut un masterat în sârbo-croată la Institutul Est-European de la Universitatea din Copenhaga (1998). Din 2006, este membru al Comitetului internațional al board-ului scriitorilor danezi de ficțiune. Este autorul a numeroase volume de poezie, proză și teatru, publicate în daneză și sârbo-croată, atât în Danemarca, cât și în fosta Iugoslavie. A tradus poezie română modernă în daneză, iar poeme ale sale au fost traduse în română de Ioana Ieronim și publicate de *România literară*.

BRIGITTE FREUND (Germania)

Născută la Dinkelsbühl (Bavaria), este absolventă a Universității din Tübingen. Doctorat în germanistică și carieră academică la Universitatea Southern California și Universitatea din Karlsruhe. Debutul literar în 1969 cu volumul de poeme *Das Einmal Gesprochene Wort (Vorba odată rostită)*, urmat, în 2005, de *Poeme și Balade*. Scrie, de asemenea, proză și cărți de non-ficțiune. Conduce, ca proprietar, din 2006, Editura Ruhrtal Verlag.

ÎN TRENUL SPRE NORD - SUB PLOAIE

Între geamurile izolante,
în arterele pulsatile ale apei
ce înconjoară ferestrele trenului,
în luminoasele ochiuri ale apei unde
peisajele și-au pierdut forma
ochii tăi lucesc de lumina pământului ud,
nebulia ta în toți porii
udă, fără formă, asemenea
Mării Nordului cufundată în ceață,
dorința ta - reținerea neînțeleasă, intangibilă,
stare fosilizată.
(20.06.1999)

CRIMĂ LA MARSILIA

Ochelarii au zburat de-a curmezișul cerului ca o pasăre cu aripi transparente și
am văzut o mână ieșind din mâneca hainei, din stofa cenușie.
Fața nu avea trăsături definite, doar cerul, porumbei, pescăruși.
Și limba necunoscută sunându-mi ca țipete de pasăre în auz.

Degetul pe trăgaci s-a mișcat iute de două ori, înainte, înapoi. Aerul din limuzină - vuietul
prafului de pușcă explodând, o dată și iar, pistol tăcut, în fața ochilor mei imaginea suspendată încă
a unei fete din Iugoslavia, cu tricoul francez în mâna dreaptă, în pumnul încleștat, buclele strălu-
citoare peste rochia cu floricele roșii. Mi-a trecut prin minte ce se spune de trandafirii marinați,
că fac bine la inimă și ficat, și gloanțele m-au izbit de spătar.

(Regele a murit pe loc, iar gazda, Barthou, ministrul de Externe francez, a sângerat până și-a
dat sufletul, în picioare, strivit de mulțimea înnebunită.)
(27.03.1998)

DOAMNA CU CRAVATĂ

Nu este fundalul cenușiu cu peretele pătat de fumul de țigară și culori în ulei, luminat inegal
de ziua noroasă. Nici aripile prelungi ale gulerului peste cămașa delicată de pânză, pe care cravata
s-a răsucit ca o urmă de lacrimă de crocodil, nici buclele părului negru pliate simetric pe frunte,
cu vârful dansând pe sprâncene, aceea din dreapta ridicată puțin mai mult. Și nici aburul albăstriu
din colțul ochilor, urmându-i linia nasului până spre gură, într-un echilibru fabulos dintre rezervă
și ceea ce ar fi de spus. Nici unghiurile drepte unde liniile se întretaie, dincolo de care nu mai vezi
reproducerea după Modigliani, iar ușa s-a deschis abia - și ea a intrat, trusa de cusut într-o cutie
de carton deasupra mea, glasul cristalin de pe hol, copilul și femeia mea și Casa ta este acolo unde
ți-e sufletul.

(2.04.1998)

FASCIST ÎN PARLAMENT

În dansul lor sălbatic ei se încleștează ca două marionete mari de lemn atârinate în sfori de
aceeași scândurică. Buzele țuguiate întinse în același zâmbet, expresia unui estetism gol sau al
unei bunătăți aparente. Fiecare își ține pumnulul proptit în spinarea celuilalt. Bat în podea cu pi-
cioarele lor mari. Cu ei dansează doar propriile lor umbre. Perechea de marionete-băieți pe scena
istoriei îi distrează pe fasciștii și socialiștii care participă la petrecere de Anul Nou 1923, în Piazza
Venezia, dansând sub impunătorul monument alb dedicat primului rege al Italiei unite. Monu-
mentul seamănă irezistibil de mult cu o mașină de scris masivă, aparținând unui zeu olimpic. În
fața galeriei zidite, cu înalta ei colonadă, steagul Regatului Unit al Italiei flutură în onoarea lui Vic-
tor Emmanuel II.

Perechea de dansatori se rotește pe sfori invizibile, până ce se amestecă într-o singură mari-
onetă, un băiat cu două fețe. O marionetă cu două brațe, două fețe, două cuțite. Ambele fețe poartă
același zâmbet estetic gol de conținut, blând, neted ca o băltoacă înghețată. Dar acum anul este
1999, iar marioneta-băiat, ambiguă, pășește într-un nou secol, cântând într-un dialect german. În
Europa de Nord, în micul regat al Danemarcei, cu umerii slabi rotindu-i-se pe sub haina lucioasă
și netedă, unul dintre aleșii poporului coboară, pe sub nasul roșu al unui clown, treptele Parla-
mentului.

(7.10.1999)

(În românește de Ioana Ieronim)

TEATRU DE PĂPUȘI

Păpușarul trage sforile marionetelor.
Piesa a uitat-o el demult.
Și nici nu-și mai cunoaște
Păpușile.

Spaima acolo jos a înghețat jocul;
O stafie s-a strecurat înăuntru,
Cenușie, rece, mută,
Ea se întinde

Lucrul cel mai rău: teama de panică!
Plăcem? Vom fi condamnați?
Trecem?
Ori ne-am dus?

Sus se aruncă zarurile.
Nu supărați pe nimeni! Nu vă întristați!
- Nu cumva să ripostați!
Sau totuși da!?

Chiar ieri
Un consorțiu high-tech
A mai concediat două mii cinci sute.
Printre care erau și păpușari

STONEHENGE

Moștenirea demult pierdută se mai simte în aer,
Sub presiunea Norilor plumburii

Copiii sorții stau în picioare ca stalagmitele
Ochii plini de lacrimi neplânse generații întregi,
Prefăcute cândva în piatră

Brusc farul sălbatic se ridică deodată împotriva destinului
Urlând de o foame nebună.

Provocarea timpului!
Provocarea cerului!
Provocarea inimilor!

Arzătoarea demonie devoră totul -
Prefăcându-se în lăcomie strălucitoare
În distrugere absolută.

Victoria asemenea eșecului!

Apoi liniște iar -
Urlând dureros în inimi
În cer și în timp.

Cenuși sterile rămân
Să acopere pietrele.
Prea mult avem de văzut în prima zi

Moștenirea demult pierdută se mai simte în aer
Veghează deasupra cenușilor
Așteaptă zorii
Fără de pace.

TREZIREA

Trezită
Din răceala nopții,
Dimineața crește, se văd
Frunze crescând din vârful degetelor.

Sunt frunze de smochin,
Iubitul meu
Vine să le culegă.

Oare cât va dura
Până le ia pe toate?

(În românește de Ioana Ieronim)

ALEŠ DEBELJAK (Slovenia)

Poet și eseist, a primit Premiul național sloven al cărții, precum și diferite premii în alte țări. Este traducătorul în slovenă al lui John Ashbery, iar poezia sa a apărut în traducere în peste o duzină de limbi (dintre care, patru volume în engleză). Cărțile de critică culturală, traduse în limba engleză, includ următoarele titluri: *Strângerea de mână ascunsă: identitatea națională și Europa în lumea post-comunistă*, 2004, *Modernitatea refractară: instituția artei și formele ei istorice*, 1998, *Amurgul idolilor: amintiri ale unei Iugoslavii pierdute*, 1994. În România, în 2003, la Polirom, i-a apărut cartea *În căutarea nefericirii*. Este profesor invitat la Colegiul Europei (Natolin-Varșovia) și director al Centrului pentru studii culturale și religioase de la Universitatea din Liubliana (Slovenia).

LEGLIE BOSNIACĂ

Centru Miljenko Jergović, Sarajevo-Zagreb

Cântă, tinere poet, atinge-mi pielea ce arde, înnegrită de lungi drumuri peste coline sălbatice până la capătul lumii. Nu renunța acum, la vremea când privirea febrilă a pușcașilor s-a antrenat pe fațadele pătate ale muzeelor și palatelor. Ei stau ghemuiți în tăcere, ca niște racle golite de moaște. Adună tu ceea ce rămâne: stoluri de rândunele ciripind sub fostele arcuri și clopotnițe, înțelepciunea eternă a romanului francez citit într-un adăpost antiaerian, puful argintiu ce dispare de după urechile pruncului, tunetele din câmpia Panoniei. Mirosul de praf de pușcă irită plămâni. Noi încă n-am trecut linia. Vorbește acum: fața lacului tremură. Nu știu dacă va fi binecuvântat. În adânc luminează inele. Se bucură ceea ce Neștiut rămâne. Crede-mă: eu sunt gata, cântă-mi tu pentru ultima oară dulcile furtuni ale dragostei, tainele umbrei de femeie, scara de marmură. Cântă așa cum o făceai înainte să albești!

ÎNGERII, RUDE APROPIATE

Omagiu lui Marc Chagall

Cum nu e nici supărare nici fericire pe fața femeilor, fața bărbaților. Cum se sprijină lumina pe capetele lor. Ceea ce acceptăm, cuceriți încet. Destinul lor împunge în ceafă. Și așa cum ei, în hainele cele bune, zboară pe deasupra satelor pierdute, se cern prin sacii de făină, prin cerul gol, roșu aprins, pe când studentul umbrelor îi urmează, singur, dar nu fără piedici, peste dune, străzi pustii, apartamente golite într-un vechi ritual, tot așa el mai târziu va ști cuvântul din nimic, să consoleze martorii care arată cât le sunt de ușoare corpurile, cum levitează ei în pânza din ramă, triști și frumoși, în grăunțele de nisip care luminează clepsidra, cum le foșnesc deasupra capului aripile hainelor pe când nisipul și sticla li se macină sub pas, în drumul nostru neschimbător spre casă. Fără ca ei să simtă extaz sau ranchiună, senzația de libertate a fețelor noastre, trăsături care nu se opresc la un simplu suspin – de parcă lacrimile ar avea și ele de împărțit o lecție.

PSALMUL IERBII

Căutători de izvoare și râuri mesageri ai dorințelor inutile, negustori ambulanti, păianjeni în propria plasă: ei îmi țin tovărășie la ceasul timpuriu al serii, în intimitatea sufletului ametit care stă și fumează și trei copii dorm la etaj. Într-un vis, anii mei de devoțiune se macină trecând, o imagine ce apare mai puțin adevărată decât mi-aș dori. Privește: translucid, fără urmă de sfială, luminează ca o fantasmă peste deșertul pe care alții l-au descoperit; totuși mi se potrivește, atât de mare și nesățios, ca un monolog fără pauză, care ține cât durerea ierbii coapte lăsate să putrezească. Privește-mă cum tremur, nu poți să nu vezi cum după tine tânjesc, necunoscuta mea jumătate. Însă doar tu știi să-mi potrivești vederea, ești oaspete binevenit în orice casă, tu îmi descoperi greșelile de vorbire, ierți bâlbâiala care sunt.

(În românește de Ioana Ieronim)

LUCIJA STUPICA (Slovenia)

Născută la 19 mai 1971, locuiește la Liubliana (Slovenia). Scrie poezie, articole de arhitectură și design, lucrând ca designer de interior. Poemele i-au fost publicate în toate revistele literare importante din Slovenia. Primul volum de versuri (*Violoncel în soare*), care a primit câteva premii, i-a apărut în 2001, urmat de *Prinzătorul de vânt* și de *Insula, orașul și ceilalți*. Membru al PEN și al Asociației scriitorilor din Slovenia, director al Festivalului de poezie Pranger.

NATURĂ MOARTĂ

Când vioara se-nchidea în sicriu acoperită de pânza moale, s-au întâlnit două culori pe hârtia acuarelei și s-au prelin în dorință.

Vara s-a întins pe coasta plină de turiști care-și târăsc picioarele agale. Orbită de soare, eu urmez deschiderea lucarnei în cerul sticlos, nemșcat.

Ca să trec pragul am nevoie de sunete ce se preling în culori, umbre care se micșorează tot drumul, înimba pământului de contrabandă.

TREI MINUTE PENTRU CEAI

Atâtea dune în lumea asta se schimbă sub vânt și vremi. Distanțele sunt importante ca să-ți dai seama ce e cu tine: tu ori stai ori întinde-o, pleacă altundeva, dar mai târziu acel altundeva le vine întotdeauna aici, unde se formează o dună ar tu îți faci drum în picioarele goale, tu o ceașcă de ceai în mână, așzând la un nebun nou-născut. Cum îl cheamă?

Te mai cunoaște când îți întorci fața? Atât de multă viață – și cu toate astea! În trei minute totul va trece, va fi prea târziu, frunzele de ceai vor răspândi amărăciune, amintirea va păli, atât de fragilă și singură. Câtă viață – și totuși câtă moarte!

FRUNZE DE TOAMNĂ

Ape, râuri puternice, frunze moarte călătorind în vânt. Caraghios timp pierdut. Un copil în pantofi mai mari decât el pe frunzele toamnei. Fărâmandu-le sub picioare în tandrețea după-amiezei. Sena respiră spre tine, tu așteptare ești.

Cât de mult din tine s-a revărsat în râu, de câte ori ai trecut singură și nebăgată în seamă, sau cu un zâmbet pe fața îmbujorată, pe lângă sculpturile lui Rodin, ascultând în căști povestea Camillei și a lui August, povestea cuplului copleșit de piatră.

De câte ori ai sfărmat frunzele, ai privit coroanele de pe case, înfloratele ghirlande, dorind parcă s-alegi una dintre ele, de câte ori te-ai uitat pe ferestre la figurile de pe stradă, care voiau să te atingă și în lungile nopți te-ai spălat de liniștea care te despica. Eu te știu, iubire. Știu momentele de rămas-bun, îmbrățișările. Îți știu mirosul și atingerea. Oare eu în orașul acesta, unde tu sari pe scări de metrou pe deasupra zilei sărace, în cafenele

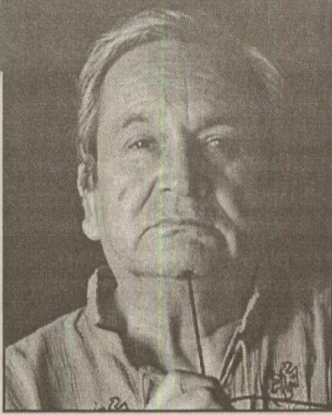
în toate privirile, îndrăznețe și timide, ca o umbră însușită, oare voi îndrăzni să modelez tăcerea aici? S-o mestec într-o bucată și s-o arunc spre fericire, să alerg în ea ca într-un râu, s-o urmez, să mă las răsfățată, să miros iarna ca prevestire a fugii tale din nou?

Eu te știu, când seara din Nordului Europei este tăcută și sunt caii, conture pașnice în șesuri. Gamla Stan învelit în constelația luminii și ultimele dejunuri pe iarbă se sting pe țărnițele orașului. Limba ta e diferită aici; dar, ca oriunde, tu și aici ajungi în tăcere. Existi. Într-o conversație oarecare câștigi puțin câte puțin. Între timp aerul se încălzește. Nordul nu mai e nord, sudul vede și el uneori zăpada, însă tot vaporosă este... și miroase ca tine.

Noaptea fâdăruiește chipurile zeilor. Eu îmi ascund fața sub arcadele de piatră, aștept, privesc, ling răcoarea – jocul de umbră și lumină. Iar tu ești aproape.

(În românește de Ioana Ieronim, cu colaborarea lui Aleș Mustar)

OMAR LARA (Chile)

Poet, traducător și editor, s-a născut în Chile, în 1941, la Nueva Imperial. Astăzi, este unul dintre cei mai apreciați poeți latino-americieni, autorul a peste douăzeci de cărți de poezie. Alungat din Chile de dictatura lui Pinochet, după un exil în Peru, s-a stabilit cu familia în România. Învățând limba țării de adopție, a tradus din Eminescu, Ion Barbu, Marin Sorescu. Reîntors din exil, a reluat publicarea revistei „Trilce”, pe care o fondase în 1964 și care este una dintre cele mai prestigioase publicații din lumea hispanică. A primit numeroase premii literare, continuând, în același timp, să fie un promotor al literaturii române în America Latină.

MYRIAM DIOCARETZ (Belgia)

Născută în Chile, dar de naționalitate olandeză, este Socrates profesor în umanism și societate digitală la Universitatea din Tilburg (Olanda). Secretar general al Consiliului scriitorilor europeni, din 2006, expert în filozofie și în tehnologiile noului și ale viitorului. Doctorat în studii comparate la State University din New York. A publicat peste optzeci de cărți de poezie, de traduceri, de critică în engleză, franceză și spaniolă. Este autoarea următoarelor volume de poezie: *Que no se pueden decir* (New York, 1982), *IR* (Madrid, 1987), *El arco, la flecha, el blanco* (Madrid, 1988), *La galaxia de los tiempos* (Mallorca, 1993), *La inquietud de la gaviota* (în curs de apariție), ca și a unor volume de teorie precum: *Traducând discursul poetic* (1985), *Puterea transformatoare a limbajului* (1984), *Pentru o poetică a diferenței* (1989).

AMAZOANE

soră a mea
călătoria asta
nu e
simplă
trebuie să călărim orbește
în căutare de noi țărni
înălțimi neglijate
păduri ce niciodată n-au cunoscut
picior de om
să traversăm jungle
ce pulsează doar în inima
hărților unor războinici rebeli
să avansăm printre linii
trebuie să-ți iei rămas bun
înainte de zori
și să uiți
că cineva a decis
să ne pună frâu viselor

ARENAS DE PLATA

Fragment din Nisipuri de argint

Te văd pășind prin terasele mele,
traversând în materie
timpul tău și al meu,
și prin trecerile mele sinuoase
pe scările mele nesfârșite-
labirinturile mele înguste
deschise spre secretele tale
duhurile tale plângând fără lacrimi
de dorul algelor și al astrului
iar eu,
săracă în cuvinte,
aș vrea să fiu tandră cu bunătatea ta,
pasională cu căldura ta,
și la fântâna mea vreau să-ți adap setea
în fața prăpastiei
mâinile noastre stau împreunate

CHANA

Întreg peste ape părul ei furtuna în apus
tălăzuiește pielea ei ca valurile

iarna cu vraja mușchilor ei întinși
pe stâncile asediate țâșnind prin zăpadă
deasupra focului dansează corpul ei
consolează întunecă lucește întunecă

ea dansează flamenco energia-i irumpe
din marea furioasă de femeie

tristețea ne bate la tâmpă pragul ăsta
implorând și iar implorând
tâp-tap tâp-tap-tap- tâp-tap
invocând tăcerea asta
tâp-tap tâp-tap-tap- tâp-tap

Chana cea care știe femeie
care scrutează pământul acesta mereu femeie
pământul acesta care a citit totul de sute de ani

CĂLĂTORIA (II)

Priviți jucătorul lipsit de victorii!
Dorințele-i se-ntăresc
sub strania povară și eclipsele neașteptate
din cerul abrupt

scripturi pentru orbi
ale cartografiilor unor
itinerarii de foc

Priviți-i... și care-i măsura vieții noastre
ce ni se pare atât de scurtă?
un fluture trăiește de zece mii de ori mai puțin
și cunoaștem parcursul trudei sale –
și tu... pe ce ți-ai așternut ambiția?
De la focul de artificii la armele de foc
de la Macchu Picchu la New York
de la luciul pietrelor la Hiroșima și Cernobil

Zilnic planează tabletele și papirusurile aeriene –
Fălăit întrăbărilor de aur și de argint
ale popoarelor pierdute

Și iarăși trebuie să întrebăm:
Cine a închis porțile orașelor,
adăposturilor, spitalelor
școlilor, fabricilor,
bisericeilor, caselor, bibliotecilor?
Cine a șters de pe hărți calea oracolelor?
Cine l-a lipsit pe străin de pat și de bucate?
Cine a lăsat rănile deschise?
Cine a găurit pielea pământului și a făcut-o
să crape până ce sângele său
a întins-o ca niște ziduri
de argilă plâpândă?
Cine a trântit ultima ușă?
Cine a sufocat corpul planetei?
Cine ți-a retezat silabele?
Cine ți-a mutilat visele?
Cine ți-a interzis gândurile?
Cine a dat râurile pe mărci comerciale?
Cine a ars tot lemnul și a exilat junglele?
De ce tac păsările,
de ce au încrăcit crengile mlădioase?
acum că acum ce acum ce
acum că... acum

Cântecul acesta sună disonant
dar așa mă scriu eu pe mine însămi
pe pergamentele pulsând
vorbind cu brazdele nesfârșitului priveghi

Eu sunt – ce sunt toate trupurile mele
împreunate – pentru a ne crea pe noi înșine
cuvânt după cuvânt

ca să înțeleg că am mai fost aici
și că mă voi întoarce
mă voi întoarce,
ca să înțeleg asta de fiecare dată

în timp ce meteoriții nebuni se prăbușesc,
rostogolindu-se, rostogolindu-se
iar ca niște zaruri –

ale căror puncte și fețe au pierdut cifra finală

(În românește de Roxana Dascălu)

IATĂ UN FRUMOS
NAUFRAGIU

Iată un frumos naufragiu.
Ia seama la aceste obiecte ce plutesc pe apele mării.
Trage la mal năvodul, ai prins un peștișor, încă se mai zbate,
De-acum sunt al tău, îmi spune el când reușește să se astâmpere,
va trebui să răspunzi de mine.

CHEIE A MEMORIEI

Am simțit în miezul nopții mirosul de lemn
putred dinspre Boroa, mirosul florilor de fuschia
care cresc pe colinele de la Imperial și pe care
femeile le caută în secret
în anumite seri și în fiecare lună.
Sunt tot atâtea cheie de deschis o ușă.
Iar altă cheie sunt ochii tăi fără peisaj
precum și băiețelul care întrucât a băut cu mine
aici și-a ascuns povestea subitei tale
irealități.
Am simțit galopul râului (trezit
la miezul nopții de ploaia neprevăzută)
și am auzit limpede vocea morților săi
navigând oblic.
Iar așa am furat o altă profeție a pământului meu
un alt impact de aromă funestă.

ÎN ACEASTĂ SEARĂ
DE APRILIE

Toate cântecele mi se par a fi cântece
de sfârșit de lume
mi se par a fi cântece de mort cântecele
acestea și acest aer cât se poate de blând
dar sigur că încărcat de plumb însă care
mă îmbrățișează cu gingășie.
N-aș putea să m-opresc din ascultatul acestor cântece
care mi se par cântece de sfârșit de lume
dimpneună cu sufocarea nerăbdătoare a înserării
ce îmi face ochi de complice
și care ar dori să mă lege
să mă prefacă
în fărâmele ei de pâine aruncate pe masă.

(În românește de Dinu Flămând)

PRELUDIU

Am văzut o doică trezind un copil să-l hrănească.
I-am spus, dacă i-ar fi foame el n-ar dormi.

Și ea mi-a răspuns,
Doarne dar îi este foame
Pentru că mie mi s-au umflat sânii.

Nici tu care primești poeziile astea
Nu te-ai trezit de bunăvoie.

Nici eu nu le-am scris doar pentru mine.

LA ȘTIREA CĂ ÎN BAGDAD A FOST FURATĂ
CEA MAI VECHĂ SECERĂ

Totul a început în peninsula și totul
Trebuie să se sfârșească acolo.
Toți oamenii sunt dintr-o țară
Și dintr-un om
Care-a fost gonit din Eden.
Iar apa din nori și apa din mări este de fapt aceeași apă.

Are focul doar o soră de sânge?

Să-l lase în mormânt pe sumerianul
cu pana de construcții,
Toate versurile noastre sunt copiii lui.

Și lasă-l pe Hammurabi cel în unghi ascuțit
al cărui articol 25 din Cod scrie așa:

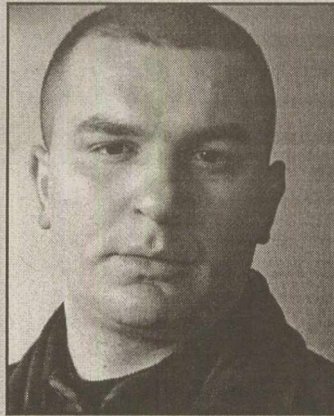
Dacă în casa cuiva s-a stârnit foc și acela care vine la
casă pentru a stinge focul i se lipește ochii de lucrurile
stăpânului casei și lucrurile stăpânului casei le ia cu el,
atunci acela să fie aruncat în același foc.

Se zice că bățul vine din rai,
Dar iadul are să-l ardă.

Din muzeu a fost furată cea mai veche seceră,
Babylon a venit de la cuvântul acadian Bab-ilu
Ceea ce înseamnă
Ușa lui Dumnezeu.

ENES HALILOVIC (Serbia)

Născut la 5 martie
1977, în Novi Pazar.
Autor a trei culegeri
de poeme, a două
volume de proză
scurtă și a unui
volum de teatru
scurt. Fondator
al câtorva reviste
literare. Tradus și
prezent în mai
multe antologii
apărute în limbi
străine.

De pe acel pervaz de unde a furat-o
Să încerce el să se întoarcă la ceruri.

SACRIFICIUL VICTIMELOR LA VICTIME
SAU DE CE E OMUL COMPLET SURD

La armată, dresorul de câini
Taie urechea puului

Să vadă
Dacă e rău.

La armată, meșterul
Când toarnă un tun
În loc de ghiulea, îi îndeasă pe gât mai întâi un cap

Să facă proba
Dacă nu e cumva năzuros

În armată, ofițerul
Întâi sparge oglinda soldatului

Ca să nu se mai poată privi în ochi.

BOUSTROPHEDON

În Creta scriitorii pe vremuri săpau literele
În piatră, după o scriere numită boustrophedon.

Ciopleau un rând de la stânga la dreapta,
Apoi un rând de la dreapta la stânga,

Și așa mai departe,
Alternativ.

S-au luat după întoarcerea bouului când ară.

Și astăzi, unii scriitori scriu de parcă ar fi la arat.

Scriu într-o parte, remorcați la schimbarea guvernului,
Iar apoi se schimbă pe partea cealaltă.

Și așa mai departe,
Alternativ.

LEGENDA EROINEI

Așa era conducătorul Revoluției Chineze
Mao Zedong.

A condus 86.000 de soldați
în Marșul cel Lung.

Ei au trecut peste 12 provincii,
18 lanțuri muntoase și 24 de râuri.

Au câștigat peste 300 de bătălii.

În Marșul cel Lung, liderul a dus
2 pături, mai multe cărți și o față de masă din plastic
Și a călărit aceeași iapă timp de 370 de zile.

Când l-au întrebat, la sfârșit, cum de-a rezistat iapa,
Conducătorul a răspuns:
Înainte Marșului i-am ascuns mânzul
Așa că ea l-a căutat.

(În românește de Ioana Ieronim)

SHARON MESMER (SUA)

Autoare, din 1998, a mai multor volume de versuri. O culegere de poeme, în
limba română (*Chiar așa*), este în curs de apariție la Editura Curtea Veche. Au-
toare și a unor volume de ficțiune, predă la New School în Manhattan.

CÂND LUNA A DAT SĂ PLECE

M-am uitat la lună, iar-luna a dat să plece.
M-am uitat la luna din apă
și apa a dat să plece.

Măcar ar fi trebuit să fie luna sau apa,
dar formele acelea din apă nu erau
decât ținuturile vaste ale Asiei,
care dădeau să plece.

Am privit sub mine și firele de iarbă
s-au uitat speriate în sus
într-o debilă lumină verde
la luna care plecase.

Luna era, oricum, prea mică să dea lumină multă.

Poate i-a părut rău că m-a lovit atunci.

Poate că n-a văzut deloc durerea

care m-a făcut să plec.

Și eu am fost cândva o lună.

O lună cântătoare.

O lună strălucitoare zâmbitoare,

cu un adevăr de bebeluș.

Un bebeluș alb dându-se huța, sus-jos.

Ridicați-vă cu toții privirea.

Haideți, ridicați-vă privirea, căci sunt

pe mai departe luna

și-s frumoasă

în oglinda retrovizoare,

ca o femeie,
nu una transformată într-un stâlp de sare, nu tristă,
nu o femeie pe care o surprinzi plângând.
Măcar atâta.

NEW YORK-UL LUI LOU REED

în Europa
lumea-i mult mai receptivă
la caracterul utilitar
și la celebritățile disco
pe patine

în America
dacă insiști să găsești frumusețea
vei fi călcat
lângă un stâlp de afișaj

ca să nu pun la socoteală
contradicțiile
din măcelării

cred
că ne aflăm la-nceputul
celeii mai mari schimbări care-a avut loc vreodată
și toată lumea
ar trebui să iasă
și să facă muzică

am fost acolo
la-nceput
pe fiecare față a vinilului
și am rămas uimită
de cantitatea
de informație
pierdută

totul era varză,
ca să folosesc un eufemism

apoi Dumnezeu a zis
„Am să vă iau filmul,
dar veți căpăta în compensație
trei culori noi.
O facem cu brice
și animale ușoare“

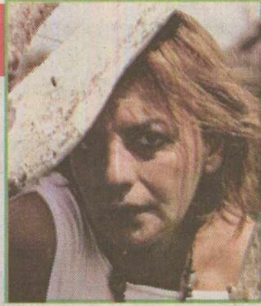
și Michelangelo a zis
„Marfă“.

ne aduceam aminte
cât de drăguțe și curate
erau lucrurile
dar ceea ce ne lipsește acum
e jegul.

(În românește de George Volceanov)

IOANA CRĂCIUNESCU (România / Franța)

Născută în București, absolventă a Conservatorului național de teatru din București, actriță cu o bogată activitate în teatru și cinematografie. Debutază în 1977 cu volumul de poeme *Scrisori dintr-un câmp cu maci*, urmat de volumele *Duminica absentă* (1980), *Supa de ceapă* (1981), *Iarnă clinică* (1983), *Mașina cu aburi* (1984). O antologie în limba franceză, purtând titlul *Iarnă clinică*, a apărut în Franța, Belgia, Luxemburg, Canada. Tradusă în numeroase țări, premiul literar „Nichita Stănescu” în 2008.

DINU FLĂMÂND (România / Franța)

Născut în 1947 în nordul Transilvaniei, studii universitare la Cluj, unde, în anii '70, participă la nașterea influentei reviste studențești *Echinox*. Stabilizat apoi în București, devine funcționar editorial și redactor la diferite reviste. Debutază literar cu volumul de poeme *Apeiron* în 1971, urmat de mai multe culegeri de versuri: *Poezii* (1974), *Altoiuri* (1976), *Starea de asediu* (1983). Ultimul volum marchează o evoluție importantă în activitatea poetului, afișând un ton critic și protestatar la adresa realităților sociale și politice ale timpului. Traducător din Carlos Drummond de Andrade, Samuel Beckett, Herberto Helder, Umberto Saba, Cesar Vallejo și, mai ales, din Fernando Pessoa. În 1989 se stabilește la Paris, lucrând ca jurnalist la Radio France Internationale. Tradus în mai multe limbi străine (spaniolă, franceză engleză). O antologie reprezentativă pentru poemele sale (*Havera vida antes da morte?*) a apărut în 2007, în Portugalia, la Editura Quase.

MÂNDIȚA

Mândița scutura covoarele invers.

Arunca praful în sus,
pentru că în jos stă cineva care face scandal.

Praful urca mereu atât
de mult, atât de perfect,
încât poți face obiecte din el.

Eu mi-am făcut o cameră
Întregă.

Un pat dublu de praf,
un șifonier în care am agățat
o sumedenie de rochii de praf,
și chiloței de praf.

Pantofii mei de praf lasă urme de praf,
pe noptieră am mărgelile cu elefanței din praf,
cu pete prăfuite de pantere.

Sub abajurul de praf,
mama coase cu praf
tot ce îi desenez eu în praf
și bem amândouă cafeaua de praf.

Mândița scutura harnic, în fiecare secundă,
vagoane, tone de covoare,
metalice, grele cu

zgomot de porți de fier de închisoare.

Și praful urca docil în sus,
pentru că în jos stă cineva care face scandal.

SALTELE

În fiecare noapte adorm în altă parte, în alt pat,
și fiecare pat se-ncălzește de fierbințeala mea și pleacă singur după mine.
(după Ea cea împăturită în sine ei – în pielea mea)...

Orașe, sate, capitale înnegrite, moteluri, corturi întinse pentru o noapte...

Cohortele de paturi în singurătate, clănțanind de frig,
mă urmăresc pe autostrăzi, șosele, bulevarde - lovite-n intersecții țipă, urlă, strig,
vor să atingă pline de sudoare căldura ștrangulată-n dormitoare.

Cutii de-o clipă-n care-ngropi puiul de somn. Of-ul prea mic, sughițul, un cuțit...

Saltelele de lână, saltelele de paie, scânduri, nuiele, arcuri, perne de aer – rogojini de sânge
în zgâlțâit de trenuri, în clătinatul de vapoare,

paturi pe roți care îmi plimbă orfelinatul de coșmare.

Vrei să scapi – iei avionul și de sus privind,

nu vezi decât aceleași capete de pat,
bălângânindu-se, smucind, lovind tăblii și vrând să zboare.

Străzile toate par doar coridoare de ape tulburi

care împing din vâsle paturi evadate,

fără colace de salvare.

Aterizezi în altă parte, alte piste,

gări deșănțate, aeroporturi reci, asepticizate și vezi cum te ajung din urmă

dormezele nebune, iubitoare, fotolii desfundate, fantomele de canapele,

paturi strategice, paturi chilie, paturi cruci, paturi de fier

din închisori și din spitale,

sicrie căptușite cu căldură, paturi goale.

La graniță la vamă

„Hai să trăiți – Domn' Colonel, am prins-o

„Doamna” se ocupă de Import-Exportul ilegal al paturilor sale!”

– Lăsați-mă să trec, de când mă știu amenda o plătesc!

Mă învelesc în carnea copacului abia plantat, adorm epuizată printre seve milenare.

Dorm dreaptă ca soldatul în picioare.

Și doar din respirație, copacul jupuit mi se alungește la picioare, desfoiat

„Ah... ce mănere... ce capac”

rabdă tăierea cu-mpăcare,

mi se transformă, iar, în pat.

O NEATENȚIE A ATENȚIEI

albastru spălat de ploaie al zidurilor
oase deformate ale cubului meu cranian
urmă a sandalei rămasă pe dealul de lut
semne de praf de piele pe dunga paharului

dis-de-diminează tăcerea nopții

la fereastră cenușa timpului

*

iar singura vizibilitate a timpului era vântul
prin ramurile de afară

aducea uneori cu degete de copil
zgomotul râului
dinspre arini

treceau cu fulgii lor șoptiți norii
pe chipul adolescentin al mamei

i se dăruise maternitatea
ca din senin ninsoarea

trei portocale palpitau la fereastră
în frigul intermediar

o nouă inocență era posibilă

iar în vreme ce amintirea își alăpta uitarea
viața continua

*

iar această levitație de umbre-vocale
susurând în gura tăcerii nu e decât
somniașia singurătății tale
ce îmbibă toți porii aerului

ai fi preferat mai degrabă nu
și poate era mai bine să
decât doar așa ca și cum
așteptând că va fi să fi fost
fără să

*

accelerează încetinind și pe zi ce trece mai
insistent revenind
ca de la înflăcăratele baluri ale adolescenței
cu o purpură de confuzie-n jurul ochilor

...uimirea de a te vedea bătrân

cine? eu?

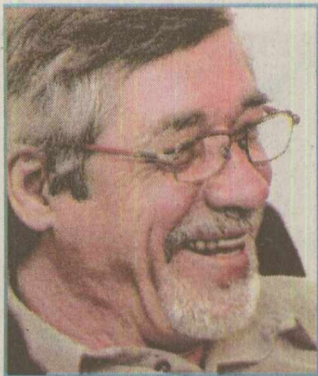
cine eu?

*

doar dintr-o neglijență a atenției
un întreg deceniu ți s-a dus într-un singur an
pe când întorceai distrat fața de la ceva
ce te privea fără să te privească
în ironia robustă a timpului...

LEO BUTNARU (Republica Moldova)

Născut în 1949, la Negreni (raionul Orhei), în Republica Moldova. Absolvent al Facultății de jurnalism și filologie din Chișinău. Vicepreședinte al Uniunii scriitorilor din Moldova și președinte al Filialei Chișinău a Uniunii scriitorilor din România. Premiul Uniunii scriitorilor din România (1998) și Premiul național al Republicii Moldova (2002). A debutat în 1976 cu volumul *Aripă de lumină*. Este autorul a peste cincizeci de cărți de poezie, proză, eseuri și traduceri. Lucrările sale au fost traduse în numeroase limbi străine.

EA ȘI COPERTA A IV-A

Din cărțile mele
poezia i se adresează lumii:
„Sunt aici împreună
cu cobaiul meu“, zice
scoțând degetul printre file
și arătând spre poza mea
de pe coperta a IV-a.

OUL ORFIC

Colindând coloniile romane
tânărul Hristos fredona pasaje din Iliada și Odiseea
(cu memoria sa divină atotținătoare-de-minte
era imposibil să nu le cunoască pe dinafară
dar mai ales pe dinăuntru)
la câte vreun popas
cu vreun vârf de ram cu vreun vreasc
pe colbul mesopotamian încondeind X-uri Y-greci
și alte necunoscute din teoriile lui Pitagora
(...,spaima“ tuturor...) – semizeu ce viețuise
cu câteva secole (peste cinci) mai înainte...
Odată
junele Isus luă aminte în mod deosebit
la mitul cu oul orfic pe care
într-un dens asfințit de soare agitat
chiar avu a-l vedea cum se împurpurează a
dramatică dintâie prevestire pascală de neevitat...

MAI MULT

Miez de noapte când ne întorcem
sub duble umbrare.
Ni se dizolvă și ultimul semn al făptuirii
de o zi ce trece

un alt prag nictemer.
Obişnuința asasinează sentimentul tragic
fără-de-ieșirea închide și alte porți
liberă-i doar poteca spre Poarta Supremă.

Când ne e foame
ne gândim și la mana de faguri de spirit
ai mitului din care
mâncăm de-a valma cu viespile tristeții.

Păciuiți
ne facem semnul crucii în fața
capodoperelor isihiei generoase.

Ochiuri de senin fac rocadă impresionistă peste urbea
adormită pe câteva ore
deplin înmănăstirită.

Și eu mă gândesc sau visez la blajinătatea
și cuvântul care
parcă abordează însuși infinitul
absolutul – ceva care totdeauna
e mai mult decât Sine.

ELEGIE DISCO-

*Margarita își dădu seama că
zboară cu o viteză fantastică.*
Mihail Bulgakov

Noapte, lună – disc de gramofon cu
33,5 rotații pe minut sonorizând
tristul vals al femeii zburătoare. E
mai departe ea decât
puterea văzului
decât puterea auzului nostru,
însă

și de acolo recunoaște pe de rost acest oraș – unul
din puținele în secolul XX
în care se aude trilul privighetorii
chiar în centrul lui.

Peste acoperișurile înalte și netede
ca pistele aerodromurilor
amurgul e precum o cafea aburindă
la marginea căreia tremură
buzele fripte ale reclamelor de neon.
Numai în vechea și îngusta stradă tramvaiul
mai face din când în când lumină
cu geamurile, fugitiv... Acolo
Margarita și-a dăruit și a primit în dar
primul sărut. Cum mai simțea atunci lumea!
De duioșie
lacrimile-i luminează obraji și acum
când ecoul acelor destăinuirii
îl poartă pe buze – vis sfâșiat, vis nevăzut.
(De neatins e trecutul?
Dar poate că răul e trecător precum
Evul Mediu...)

Zbor lin, zbor lin...

În liniștea profundă
aude cum susură sângele care-i cade clar
din umeri – în vârful degetelor
precum veșnica rază a stelelor peste creștet
din senin, din înalt...

Zbor lin. Orașu-i jos
prea jos.
– Nici aici, departe-n Univers
inimă
să nu fii insulă, cântă
femeia zburătoare.

MARIANA DAN (Serbia)

Născută la București, în 1955, absolventă a Universității din București și doctor în literatură română. Locuiește la Belgrad, din 1978, fiind profesor universitar și șeful departamentului de limbă și literatură română al Universității din Belgrad. Membru al Uniunii scriitorilor din Serbia, scrie atât în limba română, cât și în limba

sârbă. A publicat douăsprezece cărți, precum și numeroase articole, poeme, eseuri, traduceri.

Culegerile pe poeme apărute sunt: *Crima perfectă* (1987), *Magdalena în penultima clipă* (1997), *Îngerii la stația de autobuz* (2006). Este, de asemenea, autorul unor cărți de studii și critică literară (*Probleme ale fantasticului în*

literatură română - în limba sârbă, 1997, Spiritul universal nu are frontiere - în sârbă și română, 1997), al unor antologii și traduceri: Arhipelagul crestat, 1988, Mircea Eliade, Nopti la Serampore, 1999, Adrian Marino, Modern, modernism, modernitate, 1997.

LIMBA E DEALUL

limba e dealul
de sub furnică

el n-are azi cuvinte
de poruncă –

unde să-mi caut sufletul:
la muzeul de științe naturale
sau la biserică?

în melcul mare cât roata
trecând rătăcit prin coaiele timpului

sau pe masa albastră
cu pâine și vin
neatinsă vreodată

de vreo femeie

mă pierd prin pădurea
de oase cât stejarii

și privesc elefanții roz
sub soarele roz

în timp ce marea-mi ajunge
la nivelul limbii

fiul lui iov

un băiat aruncă semințe
în zăpadă –
pășările nu mai vin

doar dinozaurii
cu capul meu
caută de mâncare

dumnezeul cel mare azi
nu poruncește
nu cere fiecare galben
să-l faci doi

fiii lui iov fac dovada
că ontogenia repetă
filogenia – sau invers

unde sunt zăpezile
de-altădată sau
où sont les neiges
d'antant?

DUPĂ POMPEI

împrumut un ciorap de damă
și mi-l trag peste ochi

și azi văd
cum NU sunt văzută

mă simt precum câinele
din pompeii
acoperit de lavă

se spune că va veni vremea
când ne vom vedea
față-n față

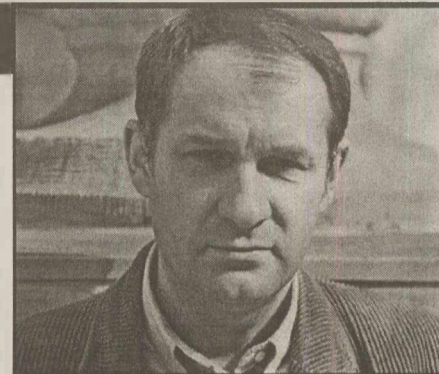
JANUSZ DRZEWUCKI (Polonia)

Născut la Kruszwica (Polonia), la 6 decembrie 1958. Este poet, critic literar, jurnalist și editor. Doctor în filologie poloneză al Universității Jagiellone din Cracovia.

Prima sa culegere de versuri (*Strada Reformačka*) a primit premiul

pentru cel mai bun debut poetic în 1988. Alte volume de poeme: *Vechiul limbaj* (1989), *Călătorind spre sud* (1995), *Lumină de septembrie* (1998), *Curentul continental* (în curs de apariție).

Autor al mai multor volume de critică literară dedicate literaturii poloneze moderne: *Haos și convenție* (1988), *Gusturile cuvântului* (1999), *Acropole și ceapă* (2004), *Festivitate zilnică* (în curs de publicare). Distins cu mai multe premii literare.

NU CREDE CĂ EȘTI

Nu crede că ești stăpânul acestui chibrit, pe care-l ții între degete.

Sigur, poți să-l aprinzi în orice clipă, dar când sângerie va izbucni flacăra deja n-ai să-i mai poți opri agonia inevitabilă.

El, chibritul acesta, brusc privindu-se acum în oglinda universului, a încremenit la vederea efemerei sale frumuseți, înverșunat, tăcut și furios, descoperă taina oricărui început și sfârșit.

POEȚII VENEȚIEI

Iată-i, tineri și bătrâni, săraci și bogați, cu barbă și cheli, consumați de nostalgie, distruși de alcool, măcinați de tuberculoză.

Fugari și surghiuniți, avizi de glorie și bani, mereu și pretutindeni, disprețuiți și iubiți,

cei care au ingenuncheat în fața lui Tițian, s-au prosternat în fața lui Tintoretto, s-au jurat pe Carpaccio, au cântat împreună cu Vivaldi, au plâns în hohote cu Monteverdi,

blestemați și blestemători,

aducând ofrandă capetele lor pe tavă Salomeei, precum Blok sau precum Rilke, măsurând lumina și bezna, trăind în semiîntuneric.

Înaintează, unul după celălalt, cel dintâi după ultimul,

un libertin și un pederast, un anemic cu o privire de câine bătut, un voinic asudat gata să se lupte cu oricine pentru o măsură de-un sfert de vin,

Browning, sufocat de bucurie, extaziatul Keats, Shelley; plin de presimțiri rele,

aruncați în iad, înălțându-se la cer.

S-au temut de pisici, s-au temut de șobolani,

s-au rătăcit în ceața dimineții, în versurile lor au preamărit dantelele de marmură, parfumul femeilor necunoscute, țărnițele pline de mușce, largul mării.

În scrisorile către cei de-acasă scriau c-au venit aici ca să moară liniștiți, iar asta însemna că voiau să trăiască aici, până la moarte, să trăiască

pe puntea unui vas părăsit, care continuă să navigheze.

ULTIMA DUMINICĂ
DIN AUGUST

În ultima duminică din august, în ziua în care s-a încheiat Olimpiada de la Atena,

seara târziu, de fapt noaptea, după furtună, când ultimele picături de ploaie s-au scurs

cu tot cu acele de brad și molid, când era lună plină, rotundă ca o monedă, am mers înainte.

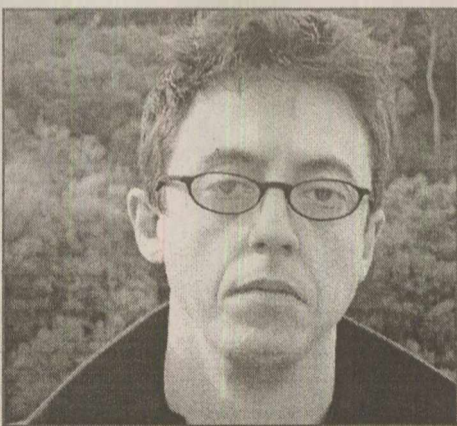
Pe suprafața apei negre se legănau bărci cu pânze.

În tăcere și-n întuneric, pe muzica Carului Mare rostogolindu-se dinspre întotdeauna spre întotdeauna, am slăvit numele celui care a trezit această tăcere, care a trezit acest întuneric, care a trasat conturul neclar al pădurii în întuneric,

care a aprins lumina de partea cealaltă a lacului.

(În românește din polonă de Luiza Săvescu)

ARNAU PONS (Spania - Catalonia)

Născut în Felanitx (Majorca), locuiește la Barcelona. Scrie lucrări de ficțiune, de non-ficțiune, traduce și editează. Poezia i-a apărut în ediții publicate de sine însuși. Traduce din franceză, portugheză, germană și italiană, atât în limba catalană, cât și în limba spaniolă.

Printre autorii traduși se numără: Luiza Neto Jorge, Herberto Helder, Jacques Dupin, Paul Celan, Peter Szondi, Jean Bolack, Helene Cixous, Dino Campana și Yitzhak Katzenelson. Din 2001 face parte din echipa de cercetare Jean Bollack de la Paris. A editat, de asemenea, importanți scriitori în limba catalană.

BRĂZDEZI APELE

sub buric, închis, o mână te trage spre cerul care plânge și ieși printre degetele însetate de negrul din tine lut duhnind, nebun de bucurie, beat de viață; treci lipit de pomi, strigi la smocul de vâsc, bestia urâtă care s-a născut o dată cu tine; scuturi apa, brutal și-n scoarța înăbușitoare te încolăcești ca moartea în ochiul ce te-a făcut. Din coșmar, din întuneric acum tu scuipi foc și beznă și beznă; te potolești, cauți

ca un șarpe sfârșit stâncii: și îl usuci. Amărăciunea din gură și mai amară se face. Ai mirosul tatălui tău.

UMBRE DE PĂSĂRI

în albastrul incoruptibil, sigilat de timp, lespezi de nor, cenușii încă

Obosite ele reușesc să-mi bea ochiul.

În trecere eu am devenit ele.

Gardianul care ne-a primit aici

acolo mai lărgeste și-acum închisorile

DEODATĂ UN FOC LÂNGĂ
TÂMPĂ, DEMENT

tremură, soarbe eternitatea psaltic nocturnă. Lumea e doar o scânteie în care se aude treaz numele tău.

TOMBOLĂ CU GLORIA

la târgul cuvintelor când tu visai

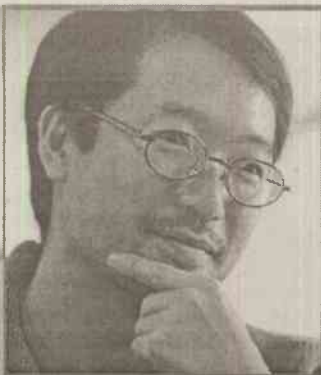
să cucerești larva cosmosului tu luptă dinspre partea de unde suflă soldatul necunoscut

ASEMENA COVORULUI
PE CARE-L UMLU

doar găuri de nesiguranță iar el zboară și nu zboară

fiecare din noi a rămas singur cu penultimul lucru

(În românește de Ioana Ieronim în colaborare cu Jana Balacciu-Matei)

YASUHIRO YOTSUMOTO (Japonia)

S-a născut în Japonia, la Osaka, la 21 august 1959 și a crescut în Hiroshima. A început să scrie încă din adolescență, dar și-a publicat prima culegere de poeme (*A Laughing Bug*) în 1991. Au urmat, de atunci, alte opt volume de versuri. A primit mai multe premii (printre care Premiul Haguwara Sakutarō în Japonia), iar poemele sale au fost traduse în engleză, franceză, sârbă, română și în alte limbi. Scrie, de asemenea, eseuri și critică literară și traduce poezie din engleză și germană în limba japoneză.

TEMA LA MATEMATICĂ: O FRAȚIE

De ce spun asta și învățătorul, și tata, și mama:
Să presupunem că avem un măr?
Nu-i așa că n-avem niciun măr?
Bunica ieri a mâncat toate merele, nu?
A spus că merele astea scumpe de la supermarket
nici măcar nu-s bune ca alea de la Fuji din mini-market.
Și-atunci cum să împărțim ceva ce nu este?
Dacă împarți mărul în două, tu iei jumate
și dacă tai în două jumătatea, ai un sfert. Și ce?
Dacă mă-ntreabă care-i mai mare, eu nu știu.
Fin'că depinde ce fel de măr e, nu?
Dacă mărul e cât un bob de nisip, n-ai cum să-l mai împarți.
Tata, ți-aduci aminte ce ai spus tu odată?
Unu este numărul cel mai mare,
Mai mare decât o sută, decât o mie și chiar milioane de miliarde.
Fin'că nu e făcut bucăți.
Eu mi-aduc aminte.
Eu încă nu vreau să mă facă bucăți.
Hai mai bine să tăiem pepenele, tată,
stai în mâini și împreună ridicăm pământul!

CINA

Azi copiii nu sunt acasă.
Fiul e într-o excursie cu școala, fata e la Helena.
De când n-am mai luat noi cina stând așa de o parte și alta a mesei?

Ziarul de seară a dat în sfârșit fotografiile copiilor răpiți,
băiatul de 11 ani, sora lui de 8,
exact ca și copiii noștri acum doi ani.
Nu, corpul fetei încă nu l-au găsit.

Luăm cina, față în față.
Soția mea spune ceva, eu răspund, auzim încontinuu
cuțitele și furculițele atingând farfuriile.

Un alt cuplu, însoțit de același sunet
la marginea întunericului fără margini;
puteam fi noi aceia – de aceea
ar trebui să fim fericiți, să spunem o rugăciune de mulțumire?

Din colțul gurii mele firimituri de pâine cad în abis.
Un vânt răcoros bate undeva dedesubt.
Soția îmi întinde sarea.

BEATRICE LA FERMĂ

Ține în ea un rac.
N-o vezi zâmbind niciodată, dar nu e prost dispusă.
O femeie liniștită, când vorbește
cuvintele bufnesc din ea ca șuba de paie udă aruncată-n colțul prispiei de pământ.
Înainte să se crape de ziuă femeia taie capetele puilor,
fără îndemănare, dar și fără să ezite,
cu aceeași expresie pe care o are
când își privește nepoata care-o adoră.
Niciodată în viața ei nu a „decis“.
Lucrurile s-au revelat doar prin faptele ei, ca niște răni.
Un rac pe fundul apei clare.
Când ea adoarme, carapacea începe să-i sclipească
asemenea constelațiilor iarna.

(În românește de Ioana Ieronim)

KIRIL KOVALDJI / CHIRIL COVALGI (Rusia)

Poet, eseist, romancier, critic literar, traducător și profesor, s-a născut în Basarabia, la 14 martie 1930. A absolvit, în 1954, Institutul pentru literatură Maxim Gorki din Moscova, iar în 1955 a devenit membru al Uniunii Scriitorilor din R.S.S. Moldovenească. Autor de povești, memorii și eseuri, al unui roman și al mai multor volume de versuri, se ilustrează prin însemnata operă de traducător din limba română în limba rusă. A tradus din Eminescu, Coșbuc, Arghezi, Blaga, Bacovia, Ion Horea, Ana Blandiana, Mircea Dinescu, precum și din mulți alți scriitori români. Este membru în Consiliul de conducere al Uniunii Scriitorilor din Moscova și membru al PEN-clubului din Rusia, deținător al mai multor premii și distincții literare.

BALADĂ NOCTURNĂ

„În cartea-aceasta-i viața mea,
E jumătatea mea de veac.
Război, străini și sărăcie,
Iubiri, tristețe fără leac.
Aici e toată lumea mea.“
Prin crângul nopții-nvolburate
Astfel poetul murmura,
Iar ea în frumusețea-i se iveaua
La anii ei de nouășpe carate.

La anii ei de nouășpe carate
Dreptatea ei era dreptate.
N-avea nevoie-n noaptea-aceea
De vorbe-atât de-ndepărtate.
Când el i-a pus în mână cartea,
Ea de prea multă nerăbdare
A azvârlit-o-n întuneric
La rădăcini de ierbi amare.

„Poete, oare îți va sta-n putere
Trecutul să-ți alegi din cale?
Și după cine ai s-alergi mai tare?“
Ci ea a luat-o-n altă parte
Și-atunci poetul a pornit agale
Pe drumul lui din miez de noapte.
Era doar singur în singurătate
Și nici un ajutor în cale.

Cândva ea s-a-ntors și-a dat
De cartea-aceea printre rădăcini.
El niciodată n-a aflat...
El într-o neagră zi
A și murit.
Dar după moartea-i, mai aveau
În fața ei s-a tot ivit.
Ea în ungherul ei a-mbătrânit.
Mai trist de-atât ce poate fi?

POEZII

*
Strămoșul Abel ne-a lăsat
Deprinderea amară de-a iubi.
Dar și porunca – mai presus de toate –
De a sfârși ucis decât de-a omori.

*
În trunchiul pinului, tâmplarul
Distruge scândura –
În scânduri meșterul
Străvede chipul!

*
Artistul – iute de picior,
Înaripat, pedestru pare
Când numără cu pasul
Pânzele sau versul.
E proroc și nu judecător,
Ba mai degrabă-i victimă
A noastră și a sa,
Și-a unora și-a celorlalți.

(În românește de Ioana Ieronim)

CĂLĂTORIE CĂTRE COLINA PRIMĂVERII

IOAN-ANDREI EGLI

Merg spre aeroport. Se lasă seara, Bucureștiul e încă agitat după o zi de septembrie văratec. Fiecare plecare aduce cu ea fiorul specific relației de dragoste/ură dintre mine și oraș. E relația fiecăruia dintre noi cu orașul. Plec, dar rămâi cu mine, adânc înfipt în geografia mea afectivă. Cine trăiește aici știe despre ce vorbesc. Ajung la Otopeni. Aeroportul, el, și-a pierdut din mistica de odinioară. Pe vremea lui Ceaușescu era singura poartă spre Vest, spre libertate, spre Afară. Acum, e un obiect cu o funcțiune. O dată cu migrația sezonieră pan-europeană, Otopeniul a devenit o banală gară, un alt spațiu de tranzit anonim. Un loc al trecerii, anost, nespectaculos. La check-in, pătrund, însă, în altă lume. Din start, sunt condus către un punct de control separat. Aici, după un traseu sinuos prin detectoare de metale și de explozibili, sunt pus să-mi desfășor valiza. Doi domni la limita dintre politețe și aroganță îmi cotrobăie tacticos prin bagaje. La un moment dat, răsete. Unul dintre domni îmi explică într-o română cu accent: cartea mea de ebraică are o greșeală de ortografie chiar pe copertă. Râd și eu, deși nu dibuisem de nicio culoare greșeala cu pricina. În fine. Sunt întrebat unde merg, de ce, cât stau, cum stau, toate cele. Novice fiind, mi se explică pe unde să o iau și ce să fac în continuare. Mă duc către poarta de îmbarcare, care e sigilată special pentru zborul meu. Aștept. În jur, toți par obișnuiți cu protocolul asta draconic, de siguranță. Încep să mă suspectez pe mine însumi că aș fi un potențial infractor. Perfidia sistemelor vigilente, o știm prea bine: te fac să te simți suspect chiar și în proprii tăi ochi. Se adună într-un târziu și agenții. După pregătiri, desigilări și resigilări, începe accesul la poartă, printr-un nou labirint de control. Aici, bagajul de mână mi-e supus unei riguroase inspecții de către un tip simpatic, micuț de statură, cu ten măsliniu, care vorbește română cu accent. E glumeț. Îmi vede iPhone-ul 2G și mi-l arată pe al lui, 3G. Mi-l dă cu dezinvoltură să mă uit prin el. Termină de scotocit prin bagaje și îmi dă liber. Acum aștept din nou, de data asta în interiorul incintei de siguranță. Toți par relaxați. Toți, în afară de mine. Copil al anilor '80, al generației Y, am fost crescut inevitabil în respect față de câte ceva, fie că ceva-ul asta era o autoritate, un protocol sau doar Celălalt. În jurul meu, fizionomii diverse. O femeie roșcată, buclată, frumoasă, cu o fetiță și mai frumoasă de mână. Pensionari cu ochi albaștri, încălțați cu teniși, ca americanii. Tineri oacheși, bine făcuți și bine îmbrăcați. Fetețe cu părul despletit, cu rochițe lungi, din familii cucernice. O adunare care ar face deliciul oricărui antropolog.

Afară s-a întunecat de ceva vreme. Poarta se deschide și trec prin coridorul mobil către avion, care se umple complet. Instrucțiunile de siguranță sunt prezentate printr-un desen animat, într-o limbă veche de când lumea, pe o coloană sonoră cu muzică de clarinet. Decolăm în noapte și virăm spre Sud-Est. În timpul zborului, un fel de haos organizat: lumea se plimbă înco-

lo și încoace pe culoar, vorbește tare și râde. Merg cu cea mai sigură linie aeriană din lume și e pentru prima dată când ies din Europa.

La capătul întunecat al mării, un pâlc de lumnițe crește. Coborâm peste țărnișă și brusc mă trezesc plutind deasupra unei aglomerații urbane. Străzile sunt aranjate geometric, se întretaie în unghiuri drepte și sunt luminate alburii. O duzină de zgârie-nori se disting din marea de beculețe. Am impresia unui oraș american din sud, L.A. sau San Diego. E Tel Aviv, în schimb.

Pe trotuarul din fața terminalului mă izbește un aer cald, încărcat de vapori. Nu seamănă cu nimic de până acum, nici măcar cu Portugalia. Iau un taxi, care mă repede pe autostradă către oraș. Șoferul rupe puțină franceză, engleză deloc, ne înțelegem. Tel Avivul, oraș recent, nu impresionează cu nimic special la prima vedere, cu atât mai puțin într-o noapte de zi de lucru. Neoane, intersecții bine luminate, bretele de autostrăzi, reclame, clădiri de birouri. Ajung la hotel. La recepție, o rusoaică tânără și voluptoasă de-abia îngaimă două vorbe în engleză - ne înțelegem mai degrabă în rusa din care știu „mulțumesc”, „te rog” și „Tovarășul Lenin curăță țara de gunoarie”, mesajul unui celebru afiș de propagandă bolșevică. Îmi iau camera în primire, o chiclișină relativ curată, dotată cu omniprezentul aer condiționat. Mă dezbrac de hainele care s-au lipit literalmente de mine - fenomen care se petrece după primele zece minute în Tel Aviv - fac un duș răcoros și mă prăvălesc în pat.

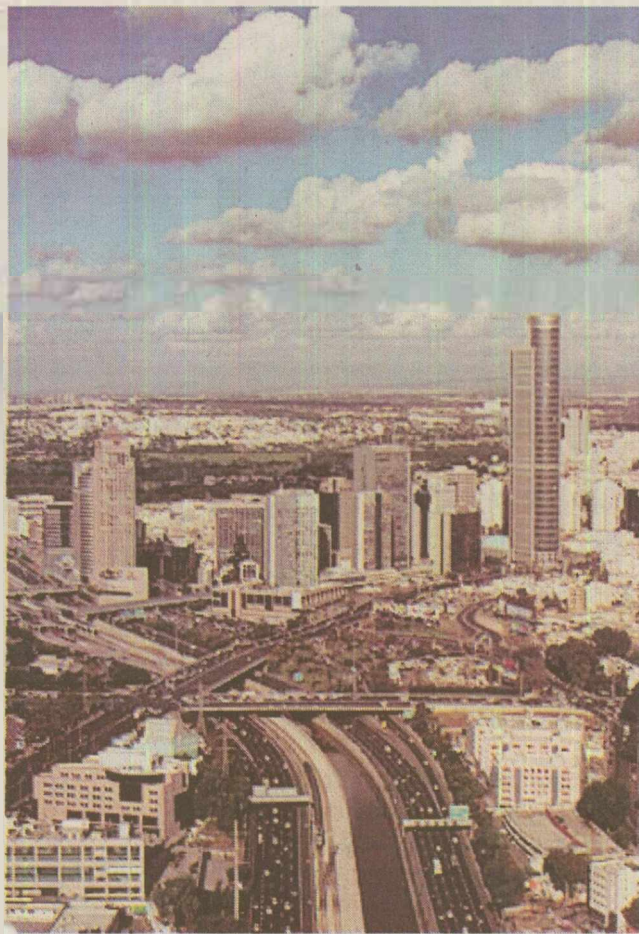
Comparat cu Bucureștiul, Tel Aviv pare un oraș relativ mic. Agitația este la ea acasă și într-unul, și în celălalt, numai că Tel Aviv se agită cu grație. Sângele clocotitor specific Orientului Mijlociu dă viață străzilor la orice oră din zi și din noapte, cu excepția notabilă a zilei de sabbat, sâmbăta, când, dacă ai nevoie să cumperi ceva sau să mergi cu autobuzul, ai face bine să te rogi să se facă miercuri pe o rază de 200 de metri, după cum spune bancul. Lureșul nu este, însă, obositor, și asta mai ales datorită dimensiunilor orașului - care are câteva sute de mii de locuitori, dacă nu socotim întreaga aglomerație urbană - și a tramei stradale, care are limpezimea caracteristică orașelor proiectate pe planșetă. Tel Aviv e o urbe

tânără, fiind fondat la 1909 de către imigranți evrei din Europa. Modestul port a crescut peste noapte, fiind nevoit să acomodeze un număr mare de refugiați în primele trei decenii de existență. Apărut în apropiere de Yafo, sau Jaffa (denumirea arabă, oraș-port antic, cucerit de însuși Napoleon în cursul epopeii lui orientale), Tel Aviv l-a înglobat pe acesta din urmă în conurbația lui. Numele, literalmente „colina primăverii” în ebraică, provine din titlul traducerii cărții *Altneuland* („Noua țară veche”), scrisă în germană de către fondatorul mișcării sioniste, Theodor Herzl. Nu am văzut vreo colină în Tel Aviv, însă orașul vechi din Yafo este așezat pe un promontoriu din vârful căruia ai o priveliște splendidă spre Mediterană și spre orașul nou. Cât despre primăvară, perfect de acord, se potrivește locului. Clima de aici e blândă: veri lungi, din aprilie până în octombrie, și ierni scurte și ploioase. Nu am văzut nici măcar un nor într-o săptămână întreagă, iar vegetația exotică face deliciul oricărui european de zonă temperată.

Fondul construit din Tel Aviv nu e spectaculos în sine. Consecvența cu care au fost ridicate cvartaluri întregi în stilul modernist al anilor '30-'40, ea, însă, este spectaculoasă. Orașul a beneficiat de știința a nenumărați arhitecți și artiști evrei școliți în atelierelor europene ale mișcării moderniste, având ca epicentru Germania și mișcarea Bauhaus. Astfel, în spațiul a 20 de ani, Tel Aviv a devenit capitala mondială a stilului Bauhaus. În 2003, centrul orașului a fost inclus în patrimoniul universal UNESCO, fiind poreclit „Orașul alb” din rațiuni, cred, evidente. După apogeul modernismului, a urmat stilul internațional, anodin, al anilor '60. Piața rectangulară din fața Primăriei, Kikar Yitzhak Rabin, numită astfel în memoria asasinării primului-ministru israelian, în 1995, este flancată de blocuri de locuințe și amintește ciudat de mult de centrul Ploieștiului sau al Piteștiului. În anii '70-'80, trendul economic ascendent a introdus zgârie-norii, care sunt acum la a treia generație: centrul Azrieli, un cilindru și două paralelipipede de 50 de etaje, este un exemplu de proiect minimalist recent aclamat de breasla de specialitate de aici. Skyline-ul Tel Aviv-ului amintește, după cum spuneam, de un oraș american din sud și este vizibil bine-mersi și din Cisiordania, a cărei graniță ajunge la aproape 15 km de țărmul mării. Blocurile de locuințe, multe făcute în graba acomodării imigranților, formează mari cartiere în jurul centrului și înspre periferii, însă înălțimea lor depășește rareori 4 etaje. Modeste ca aspect, au deseori parterul liber pentru parcuri și sunt „ornate” cu aparate de aer condiționat, imagine care mă trimite cu gândul, invariabil, la orașul meu de baștină. Spre deosebire de cel din urmă, cartierele din Tel Aviv abundă de spații verzi. Gestul plantării este unul cu mare încărcătură simbolică pentru evrei, popor căruia i-a fost interzisă, în lunga lui pribegie europeană, proprietatea asupra pământului. Grădinile, scuarurile, parcurile, peticele verzi sunt plantate cu mare grijă și gust pe tot cuprinsul țării, Israelul fiind unul din puținele spații

unde deșertul dă înapoi în fața culturilor sădite de om. Palmierii, arborii de tot felul, tufele de flori, în mănunchiuri, ghirlande, buchete, eflorescențe, sunt omniprezente, dând aerul unui spațiu locuit cu drag, dar și cu o responsabilitate pe care numai suferința colectivă și-o poate inculca. Israelul este o țară clădită în grabă, cu ajutorul evreilor cu dare de mână din lumea întreagă; aproape fiecare stradă, fiecare parc poartă numele familiei care a sponsorizat amenajarea lui.

Revenind în centru, odată obișnuit cu hainele care și se lipesc de trup din cauza umezelii din aer, poți admira spectacolul străzii. Tel Aviv nu doarme, ci doar ațipește către dimineață. Centrul este înțesat de lume până noaptea târziu. Oameni de toate vârstele, femei tinere singure sau în grupuri, puști frumoși, cârlionțați, pe *skateboard* sau pe bicicletă, cupluri cu copii sau căței, grupuri, perechi, nu contează: străzile sunt pline. Fizionomiile, de o diversitate deconcertantă, fac din Israel o Americă în miniatură, un mozaic pestriț, o țară de imigranți. Dacă privești orice statistică, vei vedea că aici conviețuiesc evrei din zeci de țări, imigrația sau *alyia* fiind un concept central al iudaismului. De la așkenazii blonzi cu ochi verzi sau albaștri la etiopienii cu pielea ciocolatie, de la sefarzii cu tenul măsliniu la yemeniții oacheși, nu cred să existe vreo combinație care să fi scăpat genelor evreiești. Spectacolul uman este fără egal, ești într-un Babilon în care atenția îți este captată mereu de altceva. Terasele de pe trotuare gem de lume îmbrăcată sofisticat, galeriile de artă aranjate minimalist se înșiruie pe orice stradă cât de cât centrală, impresia generală este una de urbe rafinată, de clasă globală, Tel Aviv fiind o nouă capitală a *cool*-ului urban, după cum proclamă și jurnalistul evreu-american David Kaufman. Mersul pe bicicletă este foarte frecvent, iar orașul este prietenos cu cicliștii, după toate standardele vest-europene. Muzicile nu sunt date la maximum, ca la Mamaia, deși Tel Aviv e și el la malul mării, și putea fi o orgie de kitsch și de gălăgie, de opulență și de vânzoleală. Nu e așa. Cabrioletele de fițe lipsesc aproape cu desăvârșire, iar pentru bucureșteanul hârșăit le neam-prostie și gipane sclipitoare, vederea unui Mercedes la trei zile e prilej de mare mirare. Se poate spune cu certitudine că un sfert din mașinile conduse aici sunt Mazda 3, alt sfert Subaru, iar din jumătatea rămasă, oricum, trei sferturi sunt tot japoneze, indiferent de marcă, și majoritatea albe. Dacă am amestecat cititorul, ideea e simplă: multe mașini japoneze, ieftine și albe. Taxele de înmatriculare și un anumit pragmatism general fac ca israelienii să se orienteze către variantele cele mai ieftine, iar soarele rezolvă din start problema alegerii unei culori, albul fiind cel mai practic. Se circulă civilizată, se oprește la stopuri și, dacă mai auzi un scrâșnet de cauciucuri, e în limitele bunului-simț. Un mijloc de transport interesant este așa-numitul *șerut*, un maxi-taxi pur-sânge, unde se plătește din mână în mână, din spate până la ofer. Autobuzele sunt mijlocul de transport cel mai comun, aici neexistând metrou și nici tramvai. Un tren

urban introdus acum câțiva ani taie orașul aproape în linie dreaptă, legându-l de aeroport și de anumite suburbii.

Tel Aviv se scaldă în cultură. Fluturași poști peste tot te îmbie să mergi la piese de teatru, la concertele de cameră, la expoziții. Refugiații europeni au adus cu ei întreaga cultură a unui continent, cultură la care au contribuit profund de-a lungul exilului lor de secole. Tel Aviv e locul unde pe stradă vei auzi un trio de evrei ruși cântând Brahms, produse ale reductabilei școli de muzică rusă de care este inflație și care trebuie să-și câștige pâinea cumva. Poporul care i-a dat pe Mahler, Schoenberg, Heifetz, Barenboim sau Bernstein mustește de muzică. În taxi ascult a Șaptea de Beethoven. Muzicile de așteptare la telefoanele diverselor instituții sunt arii din Mozart sau Bach. Din muzica recentă, Amy Winehouse, evreică englezoaică, sau MGMT, duo-ul american *electroclash* având un membru evreu, sunt de departe preferatele pe la terasele din centrul și al orașului. Atmosfera pașnică, de *joie de vivre* inefabilă de pe străzile din Tel Aviv e într-un contrast teribil cu starea de fapt a Israelului. S-a și inventat un termen pentru ea: *the bubble*, sau bula, pentru că Tel Aviv trăiește, într-adevăr, într-o bulă, încercând să uite de conflictul care se declanșează periodic în jur. În timpul războiului cu Hezbollah, din vara lui 2006, elicoptere militare Apache zburau peste plajele orașului către frontul din Nord, în timp ce surferii bronzăți se jucau cu valurile blânde ale Mediteranei. Pentru un european, modul de viață israelian este de neînțeles. Alerta continuă este o realitate care pânzește undeva în adâncime, ascunsă poate cel mai bine la Tel Aviv de fluxul viguros al vieții cotidiene. Stagiul militar durează trei ani la bărbați și doi ani la femei, fiind obligatoriu. Tinerii în uniforme militare sunt aproape omniprezenți, mulți dintre ei cărând puști automate M16 după ei – priveliștea cea mai stranie este câte o evreică splendidă, echipată militar din cap până în picioare. Controalele corporale la intrarea în autogări, *mall*-uri sau chiar *supermarket*-uri sunt o rutină. Chiar dacă a câștigat patru războaie împotriva diverselor alianțe formate din statele arabe din jur, Israel este încă prins în problema palestiniană (nu ne vom aventura aici să o comentăm), care a rămas încă nerezolvată. Atentatele, războaiele, luptele, întregul aparat al supraviețuirii ca stat și ca națiune fac din israelieni indivizi care iau viața cât se poate de serios. Cu unele lucruri nu se glumește aici nici în ruptul capului. Culoarele sunt mai intense, emoțiile umane mai distilate, problemele se pun mai tranșant și mai adânc. De aici și unitatea dintre israelieni, cu toate diferențele inerente de *background* cultural, religios, de viziune asupra vieții sau de preferințe politice. Dincolo de toate acestea, se simte același suflu, același efort. În *Va, vis et deviens*, frumosul film al lui Radu Mihăileanu despre integrarea evreilor etiopieni aduși în anii '80 în Israel în urma unei operațiuni herculeene a statului, un bătrân rabin etiopian spune că evreii sunt condamnați la supraviețuire. Nici că se poate un adevăr mai mare. Un popor care se poate lăuda cu continuitatea a cinci milenii de istorie crâncenă este un popor apt pentru supraviețuire în orice condiții.

Revenind în *bubble*, o plimbare pe plaja orașului e obligatorie. Lată, extrem de curată, cu nisip alb și fin, plaja se întinde de la Yafó până la aeroportul regional. Dimineața devreme se face *jogging*, ziua se stă la soare, iar seara se stă la terase, care sunt majoritatea direct pe nisip. Evreii sunt bărbați frumoși, majoritatea bine clădiți, cultul trupului fiind aici la el acasă. Stagiul militar înseamnă și o disciplină fizică desăvârșită, care se citește pe trupurile lucrate. Evreicele, deși femei voluntare, sofisticate și moderne, păstrează ceva din mistica

primordială a feminității. Rareori le vei vedea tunse scurt. Puterea de seducție le stă în buclele lungi, neschimbate de la Iudith încoace; misterul e păstrat și de refuzul de a sta la plajă *topless*. Tel Aviv nu e Rio, deși în ambele plaja e o adevărată instituție. Imaginea câte unui surfer pe bicicletă, cu placa la subraț, pedalând pe străzi într-o dimineață blândă de septembrie e tipică. Relaxarea definește atmosfera de aici. Nu ești bruscat pe treceri de pietoni, nu te simți amenințat, agresat nicăieri. Tel Aviv e un oraș sigur. La sentimentul de siguranță se adaugă și faptul că știi că orașul nu intră în raza de acțiune a rachetelor Hezbollah-ului sau ale Hamas-ului. Și dacă atingem din nou subiectul intricatului context regional, trebuie să facem distincția netă între palestinieni, care populează Fâșia Gaza și Cisiordania (teritorii cu statut special) și care nu au cetățenie israeliană, fiind descendenți ai arabilor care au ales calea exilului la proclamarea statului Israel, în 1948, și arabii cu cetățenie israeliană, urmași ai celor care au hotărât să rămână după înființarea statului evreu. Arabii cu pașaport israelian, care însumează cam 20% din populația țării, sunt relativ bine integrați. Araba este a doua limbă oficială a Israelului, toate inscripțiile fiind, în fapt, trilingve: în ebraică, în arabă și în engleză. Yafó este locuit în mare parte de arabi, iar orașul vechi, cu străduțele lui labirintice și cu casele de piatră, cu acoperiș plat, este tipic arăbesc.

Pe promenada care se întinde de-a lungul țărmului Mediteranei, despărțind orașul de plajă, e plin ochi de lume. Întreg Tel Avivul se bucură de sabbat și de soare. Pentru mine, visul ăsta o să se sfârșească în curând și alt spațiu, mai familiar, o să îi ia locul. Și cum tocmai limitarea în timp dă măsura prospețimii unei experiențe,

nu pot să mă plâng. A fost frumos, straniu, intens, uimitor. Și totuși, nu am mângâiat decât suprafața lucrurilor, formele, muchiile lor. Viața de aici rămâne un mister pentru mine. O bizară lege a firii, care spune că ne îndrăgostim de ceea ce cunoaștem prea puțin. Sau de ceea ce credem a cunoaște. În fine. Străzile sunt pustii – e sabbat doar – autostrada șerpuieste alene spre Aeroportul Ben Gurion, iar șoferul, patronul hotelului la care am tras, are chef de vorbă. Privirea se pierde peste periferiile cu căsuțe albe, cochete, și mai departe, în depărtări. Controalele de pe Ben Gurion, șase la număr, sunt adevărate ritualuri inițiatice care mă petrec, unul după altul, spre ieșirea din vis. Încerc să glumesc, să zâmbesc, numai că vameșei roșcate, cu părul cârlionțat, nu prea-i arde de glumă. E visul meu și realitatea ei, a lor. Israel e, pentru călătorul din mine, un episod. La fel de episodic cum sunt eu pentru el. Mai rătăcesc vreo oră și ceva prin *duty free*-urile din aeroport. Apoi urmează îmbarcarea și zborul de noapte. La un moment dat, zăresc Beirutul în depărtare, o peninsulă luminoasă. Mă gândesc că în spațiul a douăzeci de minute de zbor se ciocnesc rivalități, uri de moarte, religii, civilizații. Tel Aviv trebuie să pulsează de viață în continuare, optimist, ca în oricare altă noapte.

MIHAI AMARADIA

- Născut la 28 iulie 1980, oraș Motru, jud. Gorj;
- Absolvent al Facultății de Drept în cadrul Universității „Constantin Brâncuși” Târgu-Jiu;
- Am publicat în diferite reviste sau antologii literare din județ, cea mai importantă fiind „Caietele Columna”;
- În prezent sunt păpușar la Teatrul pentru copii „Pinocchio” din Târgu-Jiu și realizator al emisiunii de seară „Cock-tail fm”, radio Târgu-Jiu.

VĂ IUBESC MULT, ANA PAVLOVNA

Vă iubesc mult Ana Pavlovna și pentru asta vă spun că împotriva singurătății medicament sigur e să vă cumpărați o sobă de teracotă, o să vă simțiți mai bine, n-o să mai țineți cont de indicatoare în orașelul acesta pustinac, chiar solnițele de pe rafturi or să vă aplaude în picioare, o să vă simțiți mai bine, iar eleganța orașelor în care n-ați fost n-o să mai doară chiar așa. Sandalele dumneavoastră Ana Pavlovna or să se mântuiască asemenea fiului risipitor, trebuie numai un vițel îngrășat asemenea unei sobe de teracotă. Să vedeți, o să vă simțiți mai bine, o să ieșiți afară cu ochii limpeziți, o să priviți lumea, ramurile de deasupra, norii, milioane de culori. Vă iubesc mult Ana Pavlovna.

...ABIA MAI APOI, A MURIT

A fost odată ca niciodată un om ce renunțase să mai respire. Alesese să respire în locul lui pământul arat, botinele nepurtate, păpădiile aeropurtate, cosițele rumenite, animalele de curte și acoperișurile nefericite. Avusese într-un timp un rang foarte înalt, închipuiți-vă; în părul dragei lui se-nfoiau toate cele patru vânturi sud-americe, se făcea totuși vinovat de dispariția unor minunate cocktail-uri care se bazau pe zahărul de trestie pe romul căprui și pe uimitorul său talent. A trăit așa mult timp, aproape două sute optzeci și opt de secunde abia mai apoi a murit. Nu știe nimeni de ce!

POEM UȘOR

Câteodată fac lucruri din cele mai importante, recunosc asta cu toată lipsa de modestie. Azi de exemplu, ți-am strecurat o scrisoare haioasă în punga cu alimente, ieri, eu ți-am cumpărat cerceii pe care i-ai găsit în cana cu ceai, iar alaltăieri, eu am pus soarele să răsară. (glumesc asta n-am făcut-o eu). Mâine dimineață, înainte să pleci la serviciu o să-ți fac pachet, chiar dacă sunt la 6 ore distanță. asta sigur o să te facă să te oprești din sughituri, și să râzi.

DRAGĂ IUBITA

...îți povestesc despre camera mea; În primul rând un colț nordic al tavanului parcă m-ar înghiți cu totul, mi-am pus perdele purpuri și tu nu vii, mi-am vopsit până și ușa-n alb. Uite, dacă vrei o să-ți prepar o salată de fructe, ai putea tot timpul acesta să te risipești prin pat, sau să te risipești prin grădină dacă vrei, simpla agitare a aerului dimprejurul tău ar însemna o curățire de primăvară. Uite, dacă ți-e greu, eu n-o să fiu acasă, dar fie-ți milă, te rog, de covorul meu care numai despre tine-mi vorbește el te iubește. ai putea, te rog, să calci pe el desculță. Ți-am cumpărat și o cană portocalie, de nedespărțit de vechea mea cană verde închis. Haide, iubita! tu când mai vii?

UN POEM SERIOS

Hai să-ți scriu un poem serios pentru că-ți iubesc toate degetele de la picioare într-atât, că m-am obișnuit cu norul tău mai înainte cum cerul. Bucată cu bucată îți părăsesc buzele și punctul meu de sprijin e tot mai fragil și te prind și-ți dau drumul,

dansând rumba prin grădină, dragostea noastră scutură chiciura. Mai împart vin cu poezii, mai găsesc de cuviință că pământul umbrit de tine trebuie salutat la sărbători. Și zorii pleoapelor tale vindecă pianul parfumat, și pleci, și vii, și pleci, și oricum ar suna, Mihai tot te iubește.

CUMPLITA FABULĂ

Dansantul urs golindu-și ochiul bun cu patul plin de dragoste ține discursul, nu cuvânta, privea curatul pește cum pretindea că doarme. Câtă tristețe, patimă, nu se putea plânge, bubos cum era, odată învins dădea dovadă de mare cuviință. Imaginea lui îngheța sau lăcrima, parcă puteai ști, ochiul galben te privea și nu-ți puteai da seama dansantul urs bubos cărat de alții-n spinare nemântuit, legat fedeleș, alesese pre tine-a te iubi, cu mâinile-mpreunate vrăjea pâinea, cerceii și jumătățile de măsură. Suporta cu greu sărutul altora pe umărul păstrat lui, maimuță era și se preocupa mai nou cu muritul.

Vânturile,
valurile...

Traian T. Coșovei

FRESCĂ DE EPOCĂ

După aerul cu diamant, respirat prin anii '80, toți poezii s-au înrolat în cruciada întreruptă, a patra, sau ultima, o sminteală deci...

Și nimeni, nici măcar Laurențiu Ulici n-a prevăzut că, pornind de la un vers, indiferent ce ulterior poți să zici, și câte ferestre ți se deschid în mers, n-ai voie să percheziționezi îngerii!

Și nimeni, chiar dacă are parafa Institutului de glasuri, nu poate, din cauza atingerii cu poezia - să înlătore gafa.

De aceea, din rondul de noapte pornind, mai devreme, conștient că e o gafă, în ultimă instanță, am trimis la „Luceafărul de dimineață” niște poeme... Dar Perța asta... asta, când are vacanță?

Parodii

de Lucian PERȚA

Încăpățânările tinereții

SORIN LAVRIC

Una din trăsăturile tinereții este că atenția pe care o dai chichițelor teoretice o depășește pe cea pe care o acorzi problemelor vieții. Teoria și se pare mai importantă decât viața, ba chiar ajungi să crezi că viața nu poate fi trăită cu adevărat decât după ce ți-ai însușit învățătura ei, ca și cum, ca s-o trăiești cum se cuvine, ar trebui mai întâi să-i deții rețeta. Fără să știi, săvârșești greșeala de a crede că învățătura vieții stă în teoria pe care o poți broda pe marginea ei, și nu, așa cum stau de fapt lucrurile, în experiența ei. E vorba de idealismul romantic al tinerilor culți din punct de vedere teoretic, dar suferind de marea incultură a vieții. Așadar, genul de miopie exaltată prin care am trecut cu toții la un moment dat. La vîrsta aceea, suntem tobă de carte și complet ignoranți în materie de viață, iar lucrul acesta e cu atât mai vizibil cu cît suntem încredințați că, în privința adevărilor fundamentale, suntem egalii oamenilor maturi. Lacuna unui astfel de idealism e strict cantitativă: nu ai experiență și o suplonești printr-o pletoară de cunoștințe de care, mai tîrziu, îți vei da șeama că nu ai nevoie. Genul de bravadă teoretică menită a compensa incultura vieții. E vîrsta cînd credem că putem scrie romane pentru simplul motiv că am aflat la școală cum se scrie un roman.

În realitate, viața nu poate fi învățată pe cale teoretică, ci doar pe calea trăirii. Teoria o poți învăța din cărți, dar experiența nu ți-o poate da nimeni. E întocmai ca deosebirea dintre o împrejurare cînd, trăind ceva pe pielea ta, te resimți de pe urma evenimentului și împrejurarea cînd, aflînd o informație, simți prea bine că asimilarea ei nu are asupra ta nici un efect vizibil. Cam toată teoria pe care o înghițim pînă la 30 de ani nu are nici o influență asupra vieții pe care o ducem, și asta fiindcă ceea ce ne schimbă viața nu sînt cunoștințele despre ea, ci răsunsetul ei sufletec.

Tocmai de aceea cărțile nu te ajută să capeți o optică potrivită asupra vieții. Ele ar trebui citite abia după ce tu însuși, posedînd un capital de experiență, ai putea compara

nuanțele înfățișate de un autor cu tonurile sufletești pe care le-ai desprins de unul singur. Drama este că lecturile fundamentale le facem la o vîrstă cînd sîntem prea necopți ca să putem verifica adevărul celor citite, pentru ca apoi, cînd în sfîrșit suntem suficient de copți ca să le putem înțelege, suntem prea blazați ca să mai avem răbdarea de a citi. Cum s-ar spune, citim atunci cînd nu avem nici o perspectivă asupra vieții, iar atunci cînd ne căpătăm perspectiva, nu mai citim aproape deloc.

CREIERUL LUI PIRANESI

Asta înseamnă două lucruri: în primul rînd, înțelegerea este o chestiune de perspectivă sufletească, și nu de prelucrare neuronală a unor informații. A înțelege o problemă de viață nu înseamnă a procesa biții pe care acea experiență ți-a pus-o la îndemînă, ci înseamnă a filtra afectiv cunoștințele cu care te-ai ales. Nu ce știi contează, ci răsunsetul interior a ceea ce știi. Nu cît știi are importanță, ci orizontul sufletec pe care îl întrețin cunoștințele.

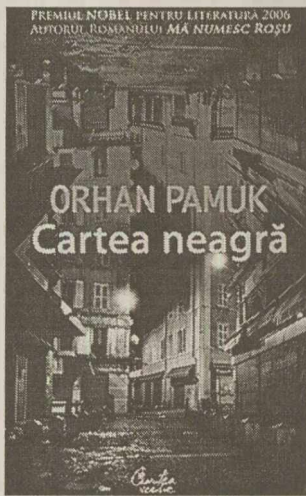
Cînd vorbesc de înțelegerea vieții, subînțeleg cultura sufletului. În fond, disciplinele umaniste sunt acele activități unde cultura sufletului este cultivată ca scop în sine. În al doilea rînd, singurul mod de a compara ceea ce ai înțeles tu cu ceea ce au înțeles alții este recitirea cărților teoretice. Tocmai de aceea, după 40 de ani, simți nevoia să recitești cărțile a căror lectură o făcuseși la o vîrstă cînd nu le puteai măsura valoarea. Oricît de greu este s-o recunoști, recitirea e de două ori un semn de îmbătrînire. Mai întîi, fiindcă abia acum poți gusta pe cale livrescă optica altora, în al doilea rînd, fiindcă ai atins un prag al experienței dincolo de care, simți prea bine, totul începe să se repete. În rest, singura filozofie sinceră e cea pe care o faci după ce, închizînd toate cărțile, filozofezi de

unul singur pe marginea a ceea ce trăiești zi de zi. Dar asta nu se întîmplă decît după ce tinerețea a trecut.

Tot de tinerețe ține și mirajul consecvenței. Vrem să dovedim altora cît de consecvenți suntem. Mai toate convingerile mele nu au avut ca sursă cine știe ce meditații profunde făcute în clipele de singurătate, ci ambiția ascunsă de a dovedi celorlalți că sînt un om consecvent. E ca atunci cînd, dacă tot am apucat în cursul unei dispute să apăr o idee, după aceea dorința de a le arăta celorlalți că sînt egal cu mine m-a silit să apăr apoi aceeași idee, cînd, de fapt, dacă conjunctura m-ar fi constrîns să susțin la început o altă idee, pe ea aș fi preschimbat-o în convingere, și nu pe cea dinții. Ce înseamnă asta? Că, din clipa în care am îmbrățișat un punct de vedere, nu îl mai pot abandona din teamă ca ceilalți să nu mă considere inconsecvent. Și astfel ajung să țin cu dinții la poziția mea, dar nu pentru că aș fi încredințat că am dreptate, ci pentru că nu vreau să par în ochii semenilor ca fluctuant și lunecos. Numai așa îmi pot explica cum, din ambiția de a părea consecvent, pot susține pînă în pînzele albe o idee pe care, tocmai pentru că am apucat să o susțin, ajung să o privesc treptat ca pe convingerea mea intimă, ba fiind chiar în stare să jur că o aveam de la bun început, înaintea oricărei polemici, cînd în realitate am ajuns să fiu convins de ea doar pentru că am apărut-o în dispută cu alții. Un om nu are mai întîi niște convingeri în funcție de care adoptă o anumită poziție, ci poziția în care s-a întîmplat să-l împingă conjunctura vieții sau disputele intelectuale e cea care îi dictează convingerile intime. Numesc, așadar, convingere nu o idee teoretică, ci o reacție afectivă. Și tot avînd aceleași reacții în prezența aceluiași oameni, se întîmplă nu numai ca ei să nu se mai poată gîndi la tine decît asociînd imaginea pe care o au despre tine cu reacțiile pe care le-ai avut, dar se mai întîmplă să ajungi tu însuși să crezi în ele abia după ce ceilalți te-au prins în tiparul lor. Tristețea e alta: cam tot ce am ajuns să cred în viață e rezultatul unor reacții afective la un joc de conjuncturi în fața cărora mi-a fost imposibil să mă păstrez consecvent. Și, totuși, am continuat să joc teatrul consecvenței. La fel ca semenii mei. Concluzie? Creierul meu nu are nevoie de cultura mea, adică de cunoștințele pe care le poate folosi pentru a-mi apăra poziția, ci de reacțiile mele afective la o poziție asupra căreia cultura nu poate avea nici o influență.

...ÎN AFARĂ DE SCRIS

PAUL-GABRIEL SANDU

Nişantași și Şişli, despre ziarul Milliyet, despre Mevlana, „cel care nu putea să îndure dispariția iubitelor sale” (p. 339). Narațiunea dă la iveală o lume densă de personaje și de istoriile lor, o lume în care fiecare poartă întipărite pe chip litere care trimit la stratul secund, tănuț, suprapus sensurilor de la sine înțelese și superficiale. În felul acesta, lumea întreagă devine o carte, ale cărei pagini sunt împrăștiate pretutindeni, purtate, chiar dacă fără știință, de fiecare individ de-a lungul întregii sale vieți. Iar cartea aceasta este lumea însăși, este viața care se lasă descoperită, așa cum retragerea apelor Bosforului descoperă, suprapunînd, un şir nesfârșit de obiecte, fiecare purtătorul unei lumi niciodată definitiv pierdute.

Unul dintre numeroasele foiletoane ale lui Celâl – Când s-au retras apele Bosforului –, care sunt mereu inserate în desfășurarea narațiunii, Celâl făcînd parte dintre naratorii romanului, poate sta drept metaforă a romanului întreg. În urma acestei retrageri a apelor – ale cărei cauze sunt explicate cu o seriozitate mimată în câteva dintre rîndurile capitolului –, naratorul închipuie, mai întîi, „noile cartiere care vor prinde să se ridice pe glodul locului viran numit, cîndva, «Bosfor», sub privirile funcționarilor de la primărie [...]” (p. 29). Asemenea unui pendul, imaginația naratorului oscilează neîntrerupt între viitor și trecut, dezvelind, la rîndu-i, nu numai viitoarele cazinouri și moschei, ci și „câmpii presărate cu schelete de corăbii într-o rîună, [...] alături de capace de sticle de răcoritoare și de meduze” (p. 31). Iar aceasta se întîmplă pen-

tru că semnele trecutului și cele ale prezentului ori viitorului, „jugurile spânzurate de tufe de alge” și „ancora ruginită a unui cuirasat”, „cizme desperecheate” și „oase de cămilă”, „ochelari[i] și umbrele[le]”, se suprapun și se leagă asemenea unei narațiuni. Pentru că, asemenea vieții, povestirea nu trebuie să înceapă nicăieri și nu se poate sfârși nicicînd, ci este mereu reflectată, reluată, însă niciodată epuizată de propria ei desfășurare. Lumea semnelor, înșirate în mîlul Bosforului, nu este o lume ininteligibilă, ci o lume cifrată, o lume care așteaptă să fie înțeleasă. De aceea, Celâl nu se poate opri să mărturisească faptul că „scheletele cruciaților, cu toate simbolurile și armele lor acoperite de mușchi, se aflau în așteptarea Cadillacului Negru, care zace în imediata lor apropiere” (p. 33).

Vecinătatea obiectelor diferite, aparținînd unor epoci aflate la depărtare de secole, nu este în nici un caz rezultatul hazardului. Fiecare semn oglindește întreg universul, ca în monadologia leibniziană, fără să existe însă fisuri sau goluri între semne. Expresia finală a acestei coerențe fără rest, a acestei conțineri și reflectări depline, a acestei armonii este dată de imaginea care încheie foiletonul lui Celâl, imaginea desoperită „la miezul nopții”, în lumina chibritului, dator să lumineze „în bezna aceea înfricoșătoare și plină de vrajă”. Scheletul banditului, aflat la volanul Cadillacului și cel al iubitei sale vor apărea „îmbrățișate, cu brațele subțiri, împodobite cu brățări și degetele pline de inele [...]”. Nu numai oasele maxilarelor, ci și craniile lor vor părea că se confundă unul cu altul, într-un sărut fără moarte” (p. 34).

Aflat în căutarea soției sale dispărute și a lui Celâl, Galip va fi nevoit să așeze în ordine o nesfârșire de fapte, întîmplări, foiletoane, personaje, precum lucrurile descoperite de retragerea Bosforului. Căutarea lor este, în acest fel, simultan o căutare de sine a lui Galip, care reușește, spre final, să descopere șensurile ascunse, literele întipărite pe chipurile oamenilor, lumea pierdută a unei locuințe – unul dintre ascunzătorii lui Celâl – rămasă neschimbată de mai bine de 20 de ani. Aflat pe urmele lor, Galip devine, într-un fel, amândoi, ajunge să scrie foiletoanele lui Celâl, jucînd perfect rolul acestuia chiar în fața jurnaliștilor străini care doreau să-l întâlnească pe celebrul foiletonist, Celâl Efendi; devine, fără să vrea, personajul principal al unui roman polițist, gen atât de îndrăgit de cea pierdută de-acum, de Rüya. Numai că atât Rüya, cât și Celâl sunt de negăsit, iar atunci cînd, în sfîrșit, Galip reușește să ajungă la ei, îi descoperă, pe rînd, morți. Cel din urmă, ucis de un glonț care-i străpunsese inima și de un al doilea care-i sfărîmase stiloul, vîrsându-i cerneala verde, ca și cînd Celâl ar fi avut mai curînd un trup de litere, decît unul de carne. Cea dintîi, ucisă nu din cauza răniilor provocate de glonț, ci din pricină că rămăsese, printr-o greșeală, închisă o noapte întreagă în buticul în fața căruia fuseseră amândoi împușcați; între păpușile de ceară și în preajma romanilor polițiste, care o făcuseră să-și dorească să fie altcineva, să-și schimbe viața, să fugă de ea însăși.

Concluzia lui Galip, devenit între timp Celâl, este că „singura cale să fii tu însuși este să fii altcineva sau să te pierzi în poveștile altcuiva” (p. 398), a fi și a scrie devenind unul și același lucru. Numai de aceea romanul se poate încheie decretînd că „nimic nu este mai atît de uimitor ca viața. În afară de scris. În afară de scris. Da, desigur, în afară de scris – singura consolare” (p. 599).

Teatru prin gări

MIRCEA GHITULESCU

A luat ființă, sub patronajul Convenției Teatrale Europene, Teatrul itinerant Orient Expres care prezintă spectacole prin gările din Balcani și ajung tocmai la Stuttgart. Proiectul Convenției pornește de la Ankara, care a pregătit un spectacol cu piesa *Express* de Șirin Toprak, trece prin România cu *Occident Express* de Matei Vișniec, prin Serbia (*Ca și cum* de Branko Dimitrievici, jucat de Teatrul Național din Novi Sad), apoi Croația (*Șapte zile în Zagreb* de Tena Štivicici, cu Teatrul Tineretului din capitala croată), Slovenia (*Orchestra Titanic* de Hristo Bojcev - Teatrul Național sloven din Nova Goriza) și, în fine, Germania (*80 de dimineți, 80 de nopți* de Socren Voima, de la Schauspiel Stuttgart).

În România proiectul este administrat de Teatrul Național din Craiova prin Mircea Cornișteanu, dar, practic, primul spectacol a fost pus pe picioare de Alexandru Boureanu, care a pornit de la un text scris anume de Matei Vișniec pentru uzul UE. Partea militantă a operei lui Matei Vișniec ia amploare, el fiind, în acest caz, un purtător de cuvânt al Uniunii Europene. Piesa lui, intitulată *Occident Express*, este un manifest al Statelor Unite ale Europei care exaltă dispariția frontierelor într-un fel în care numai Matei Vișniec o poate face: unul dintre personaje face pipi pe fostele frontiere care au provocat atâtea suferințe europenilor. A început cu Franța - Germania, a terminat șaptesprezece frontiere, mai are multe de parcurs și se gândește ce să facă la frontiera României cu Ungaria. Parabolă amăruie, ironică și dramatică a destinului est-european, piesa lui Matei Vișniec face (din nou, după *Sexul femeii ca un câmp de luptă*) analiza ironică a populațiilor balcanice în care se amestecă români cu turci și albanezi, cu țigani și croați. Dispare Ungaria din această îndrăzneală extensivă a balcanismului, deși bieții unguri au fost balcanizați secole de-a rândul de turci. Parcă Balcanii sunt prea mari în viziunea autorului, încorporând și Carpații. Matei Vișniec ne vorbește cu ironie despre așa-numitul „popor fluid care ia forma vasului în care este turnat”, gândindu-se, desigur, la români, dar păcatul acestor generalizări de tip cioranian este că nu țin seama de varietatea românilor. Nici un român nu seamănă cu celălalt, de aceea nici nu se suportă și nici nu pot determina o etno-filozofie cât de cât exactă.

Adevărul este că, de data aceasta, totul trebuie apreciat din perspectiva dificultății acestui proiect care se desfășoară pe calea ferată, ca turneele teatrale de pe vremuri. Gara Băneasa este un spațiu bine găsit datorită deschiderii generoase a clădirii, iar trăsnaia cu ora de începere 22,30 a avut un succes subtil. Peronul amplu al Gării Băneasa era plin de curioși. Alexandru Boureanu a știut să îmbine ficțiunea lui Matei Vișniec cu realitatea ceferistă. Din când în când, mult evocatul tren Orient Expres, care făcea legătura între Paris, Berlin, București și Ankara, trece fulgerător prin gară, dar nu oprește. Efectul nocturn este fascinant și îl susține pe unul dintre actori care idolatrizează legendarul Orient Expres cu vagoanele sale Pulmann („ce frumoase sunteți, voi vagoane Pulman!”), exclamă cu o tragică naivitate actorul Dragoș Măceșanu. „Occidental dream” al fraierilor din Est este exprimat aici cu toată puterea, doar că piesa lui Vișniec, intitulată *Occident Express*, trimite la o răsturnare a situației: nu cumva a început să existe și un *oriental dream*? M-aș mira! Alexandru Boureanu are o idee salvatoare: totul se petrece pe un platou de filmare, cu un scenariu poliglot. El însuși este regizorul care filmează o nuntă țigănească a la Kusturița. Ajunși la București, nimic nu putea fi mai mișcător. Actorii de la Craiova au intrat tare și joacă mișto. La nevoie, bat toba, imitând mersul trenului. Fac și teatru interactiv, vorbesc cu spectatorii, îi întreabă, ca la Chișinău, dacă doresc „siex”, dar în limba engleză. Geni Macsin cântă la vioară, Adela Minae se răsfață în rolul predominant al Țigăncii, dar și în acela, mai „rafinat”, al Doctorandei. Toți (Ștefan Mirea, Marian Politic) sunt trup și suflet acestui proiect ce câștigă, probabil, prin finanțarea lui generoasă. Nu mai avem unde revedea Orient Expres decât dacă ne deplasăm la Stuttgart în 16 iulie. Nu trebuie să luăm cameră la hotel, ajunge să rămânem în gară până la ora 19.30, când începe spectacolul european.

Un instrument al globalizării

CĂLIN STĂNCULESCU

Psihologie și cinematografie este titlul unui incitant volum semnat de Elena-Claudia Rusu, volum ce ne introduce în fascinantul domeniu al relațiilor artei a șaptea cu funcțiile psihosociale ale operelor cineaștilor.

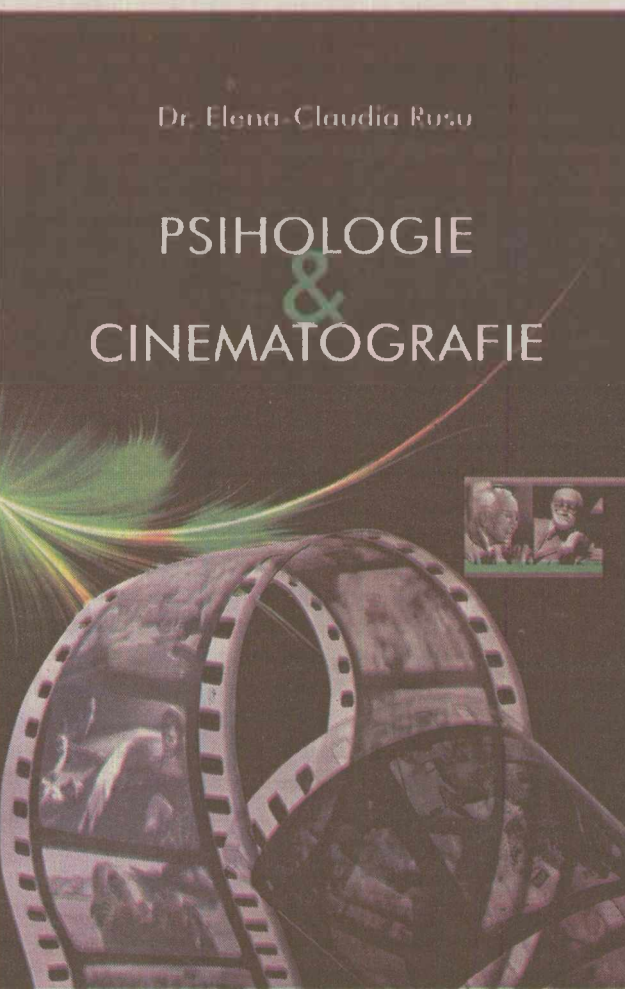
Teren privilegiat de studiu, universul filmului a intrat de multă vreme în vizorul analiștilor dornici de a descoperi motivațiile, reacțiile sau aspectele ascunse ale subconștientului în procesul genezei operei de artă colective. Martor sau complice, oglindă a realității sau manipulare ideologică, filmul - arta cu cei mai mulți spectatori în secolul trecut - devine în mileniul al treilea nu doar un instrument al globalizării, dar și principalul aliment al publicului, astăzi bombardat din toate părțile de felurite ecrane - de telefoane mobile, televizor, cinema, publicitate, media, calculator etc. etc.

Elena-Claudia Rusu face în preambulul interesantului său studiu o trecere în revistă istorică a evoluției cinematografului, detaliind teoria genurilor, cu unele opinii contestabile. Astfel, avem, printre altele, genuri antisociale - filmul cu crime și melodrama familiei, dar și antigenuri, ilustrate eronat de „M.A.S.H.”, sau un gen nou, și anume: filmul spiritual, exemplificat cu producțiile hollywoodiene circumscrise mișcării Spiritual Cinema Circle, ilustrate cu titluri ca „What the Bleeps Do We Know”, „The Celestine Prophecy” sau „Peaceful Warrior”.

Printre funcțiile psihosociale ale filmului, autoarea enumeră: cea mitologică, socioculturală, de divertisment, catartică sau cea de producere a stărilor alterate de conștiință. Printre factorii majori de influențare a filmelor, se numără, con-

form unei recente analize americane, în funcție descrescătoare, triumful defavorizatului, eroismul și aventura. Cu multiple exemple sunt evocate abordările din psihanaliza jungliană și postjungliană, unele opere cinematografice fiind frecvent utilizate în terapii necesare dezvoltării psihice și transformării individului.

Abordarea reprezentării psihanalizei și psihiatriei în filmul de ge este fragmentară, deși istoric pornește încă din anul 1906 cu filmul „Dr. Dippy Sanitarium”. Implicarea ideologiei în analiza raporturilor psihologie-cinema nu este suficient argumentată, unele motivații reducându-se la simple aserțiuni. Cu minuțe este, în schimb, analizată o perspectivă depășită, și anume cea structuralistă, inclusiv poststructuralismul, domenii epuizate mai ales în analiza euro-

peană, mai ales cea franceză, care a perpetuat tezele revistei „Cahiers du Cinema” în operele cineaștilor Noului Val. După o rapidă trecere prin analiza raporturilor gestaltismului și existențialismului cu cinematografia, ajungem la perspectiva cognitivismului constructivist, cheia unor posibile terapii, cu și prin film, evidențiate aici fiind rolurile emoției, motivației și ale empatiei în experiența de vizionare, care poate face din spectator un participant la propria sa vindecare prin artă. Aici empatia este considerată drept activarea spectatorului, a afectelor și a emoțiilor sale în identificarea cu interesele unor ființe fictive.

Autoarea, doctor în psihologie, ne promite și un al doilea volum în care vom afla definiții consacrate, un istoric și o listă a caracteristicilor terapiei prin film sau filmoterapiei. Volumul al doilea va cuprinde și analiza unui context experimental, cu extrase din studii de caz, evaluări materializate în cadrul primului grup de terapie prin film din România. Viitoarea carte va prezenta concluziile cercetării și informații privind avantajele, limitele și contraindicațiile terapiei prin film.

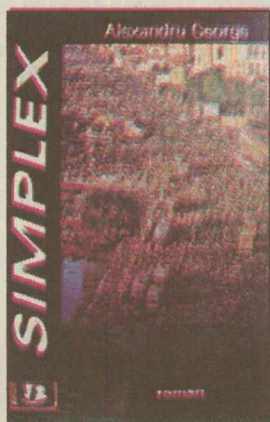
Dincolo de un număr pasabil de greșeli de tipar, volumul semnat de Elena-Claudia Rusu este tipărit în excelente condiții grafice la editura Cartea Daath din București.

Nu stați în balcoane - mai citiți romane! Efluviile păsăricii

HORIA GÂRBEA

ALEXANDRU GEORGE - *Simplex*, roman

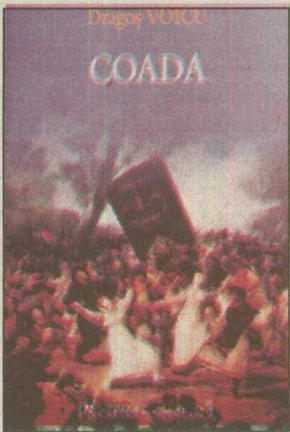
În latină, „simplex” înseamnă simplu, clar, neted. În geometrie, simplex este forma cea mai simplă într-un spațiu cu „n” dimensiuni, având așadar n+1 vîrfuri. De exemplu, în plan, un simplex este un triunghi, iar în spațiu, un tetraedru. În literatură, Alexandru George încearcă să creeze, precum arată definiția geometrică, un corp de maximă reducere, în care esențialul să se spună limpede, iar vîrfurile, nodurile acțiunii, să fie minime ca număr și perfect definite. Într-o postfață lămuritoare despre scrierea cărții, dar fără legătură cu acțiunea acesteia, autorul ne mărturisește realitatea celor relatate, fapt indiferent cititorului, câtă vreme faptele sînt oricum verosimile. Că ele s-au întîmplat aida și că romancierul a fost martor și întrucîtva participant nu ajută, nici nu dăunează cărții ca literatură. Trama e oarecum polițistă. Pe la începutul anilor 1960, în România, un medic înnebunește aparent subit, își ucide familia și se sinucide. Un inginer, rudă a victimelor, ajunge la locul faptei împreună cu naratorul și ambii sînt sechestrați de Securitate, care venise înainte. Paradoxal, cel reținut cîteva ore și eliberat pentru că nu știa nimic este povestitorul.

Celălalt e eliberat mai devreme, e „împachetat” de un „coleg amabil”, pentru că oricum trebuia să plece din țară, și anume în Occident, în scop profesional, și asistat cu multă prietenie (să nu ia legătura cu nimeni, nici cu familia nu are timp să mai vorbească despre sinistra întîmplare) pînă își ia zborul. În paralel, și nu știm cum naratorul află totul, ni se povestește că ucigașul, fiind medic, avea în grijă un ilegalist comunist cu care organiza și mici orgii. Acesta l-a propulsat în carieră, în ciuda unei boli mai vechi și cu consecințe asupra psihicului. Maladia fusese contractată cu prilejul nevinovatei distracții. Ușurința și abilitatea cu care Alexandru George relatează povestea și insolitul faptelor creează interes cititorului. Totuși, ca acțiune, nuvela sau micul roman nu e prea spectaculos și autorul nu are timp să intre în detalii asupra psihologiei personajelor, limitîndu-se la enunțarea unor întîmplări care le conțin. Totul e, într-adevăr, cam simplu, se vede că Alexandru George a vrut să păstreze adevărul situației, dar, ca romancier, nu era obligat s-o facă sau, măcar, se putea lansa în ipoteze asupra reacțiilor protagoniștilor.

DRAGOȘ VOICU - *Coadă*, Cartea Românească, roman

Premisa romanului cu care Dragoș Voicu debutează în literatură e destul de ofertantă, chiar dacă ideea plutește în aer mai demult și unele încercări similare s-au mai făcut. Căci, pentru ultimii ani ai comunismului în România, definitiv este coada, mai ales cea la alimente. În carte, coada e la tacîmuri de pui, marfă de oarecare faimă nu numai la noi. O piesă a maghiarului Sprio Gyorgyi, jucat și în România, se intitulează „*Tacîmuri de pui*”. La Dragoș Voicu, coada durează ani, poate chiar un deceniu, este deci o hiperbolă. Membrii familiei se înlocuiesc unii pe alții la rînd, în timp ce viața merge înainte, paralel cu coada și în cadrul ei. La coadă personajele se cunosc, chiar se îndrăgostesc, se căsătoresc și mor. Totul este relatat din perspectiva unui băiat de vîrstă școlară, firește, pionier. Acesta nu a înțeles încă exact caracterul duplicitar al lumii în care trăiește și în care se vorbește de realizări epocale, bunăstare și belșug, în timp ce lipsesc flagrant curentul, apa caldă și alimentele cele mai banale. El abia începe să înțeleagă felul în care se întîmplă toate aceste lucruri absurde și grotesci, coada fiind un bun prilej de lămurire. Un profesor Georgescu, și el „coadaș”, este autor de literatură și volumul cuprinde unele pagini ale acestui scriitor „de sertar”, momente care nu prea își au locul în narațiune. La final,

povestitorul „prinde” doritele tacîmuri care aduc fericirea familiei lui în acea zi. În epilog aflăm că elevul Petrescu Ionuț – povestitorul nostru – s-a făcut milițian, devenit ulterior polițist, și a găsit, după Revoluție, un teanc de dosare cu „povestiri” ale celor de la coadă, care scriau și ei. Unii despre ceilalți și nu literatură. Singurul dosar cu delatîni care nu cuprinde nicio filă este cel al tatălui, de care micul Ionuț a fost mereu mîndru. Pe parcursul volumului, Dragoș Voicu se complăce cu bucurie în rememorarea unor faze atroce sau idilice specifice timpului acțiunii, așa cum am citit în „*Cartea roz a comunismului*”, în „*Tovarășe de drum*” și în alte asemenea volume consacrate miciei istorii din perioada comunistă.

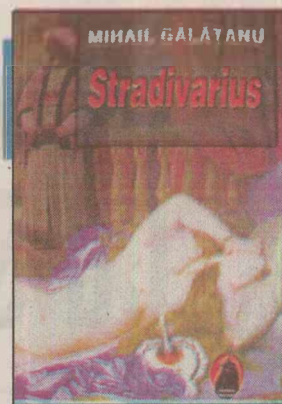
Există, de altfel, și site-uri internet dedicate „nostalgiilor” de acest fel, pe care se pot vedea poze cu obiecte specifice epocii: ascuțitori și teniși chinezești, sticle de Ci-co sau Brifcor, țigări „Naționale” sau „Bucegi”, inele pentru cravata de pionier și săpunuri „Cheia”, Dacii Lăstun și „ligheane de prins bulgarii”, păpuși de Arad tip Nadia Comănești și ciocolate „Pitic”. Cel mai abil în valorificarea în literatură, cu farmec, a memoriei pentru perioada cu pricina este însuși Mircea Cărtărescu. Romanul lui Dragoș Voicu e sprintar, inteligent și lesne de citit.

CORINA SABĂU - *Blocul 29, apartamentul 1* Editura Polirom, roman

supărare în plus pentru cititor, alături de absoluta lipsă de inedit a întîmplărilor prin care trece personajul. Aceste anodine amănunte ar avea poate un farmec dacă ar fi amplificate de privirea ingenuă, încă neînțelegătoare, a

numitei fetițe. Dar nu, fata e „sigură de ea”, ca și autoarea, sigură că orice mărunțiș, trecut pe sub condeiul ei, se preface în diamant. O carte ostentativă, insultătoare pentru inteligența cititorului, mizerabilă.

MIHAIL GĂLĂȚANU *Stradivarius* Euro Press, roman

Subtitlul „roman” este unul dintre cele mai relative. Așa cum s-a scris cu dreptate, despre cele mai mari romane ale lumii s-a decis că nu ar fi romane. De la o vreme, de cînd romanul a devenit genul cel mai frecventat la noi, numele acesta e folosit, totuși, tot mai abuziv. Lucrări ale căror dimensiuni și

forme se abat evident de la o definiție, cît de largă, a genului sînt proclamate romane. E vorba de nuvele, povestiri, chiar piese de teatru, cu atît mai mult de proză lirică. Deși apare în colecția „Roman” a unei edituri, Stradivarius, textul lui Mihail Gălățanu e foarte departe de un roman canonic. Acțiune aproape inexistentă, dialog absent cu desăvîrșire, personaje reduse la enunțarea unor nume – acestea sînt trăsăturile ce definesc volumul. Este vorba mai degrabă de un poem, de un eseu sau de o monodramă. Mai bine s-ar încadra în genul dramatic, fiind un monolog, o relatare la persoana întîi a unor experiențe subiective și a unor introspecții, decît a unor fapte legate într-un mănunchi epic. Este un lung delir al unui eu (liric) despre care nu știm dacă relatează o experiență personală sau halucinează. Totul e enunțat de la început: „*Ați făcut vreodată dragoste cu o vioară? Sau cu un instrument muzical. Ei bine, poate fi oarecare. (...) Ce vrei să zici? Că, dragă doamnă, chestia asta ar fi insufletită? (...) Muzica e excitație. Excitație pură*”. Apare imediat o trimitere livrescă: Almodena Grandes – despre care putem să adăugăm că e o prozatoare spaniolă născută în 1960, deci cam de o vîrstă cu Mihail Gălățanu – are un personaj, Susana, care face dragoste cu un flaut. Aș nota cu pragmatism că e mai simplu pentru o femeie să facă asta cu un flaut decît pentru un bărbat cu o vioară sau cu o harfă, necum cu un clavecin. Cît despre un fluieraș de os... vorba anecdotei „poté că numa-n...” „*Susana – spune Mihail Gălățanu – cînta la flaut cu efluviile păsăricii ei, evadate gata din rai*”. Pînă la urmă, textul este un lung poem senzual care cade (sau se ridică?) uneori în eseu, dar pe care eu l-aș vedea pus în scenă ca teatru. Ca și muzica, după naratorul eseist și muzician, „*sexul e diabolic*”. El, naratorul și unicul personaj important, trăiește și iubește în transă, uneori provocată voluntar cu alcool, și gîndește, raționează senzual, se excită cu propriile lui vorbe. Dacă n-ar fi forța lirică indiscutabilă a lui Mihail Gălățanu și ingeniozitatea formulărilor sale, textul, nu prea lung totuși, ar fi plicticos. Așa, însă, el te poartă, muzical, spre un final care nu rezolvă nimic. Micile grozăvii lexicale din scenele erotice sînt doar un condițament. Sau, cum zice autorul: „*Bășini! Bășini de concepție*”.

MONICA ANA ȘTEFĂNESCU - *...Și cu totii eram nemuritori*, Editura Kron-Art, roman

Romanul realist, plasat în contemporaneitatea imediată, al Monicăi Ana Ștefănescu se vrea și chiar este un „roman de dragoste”. Începutul atrage atenția și stîrnește curiozitate pentru evoluția viitoare a personajelor. Cora, eroina principală, este un „medic de familie” care contrazice prototipul de hîrțogar incompetent care împarte rețete de rutină și te lasă să mori ca domnul Lăzărescu. Ea e și pricepută, și implicată, ajungînd foarte repede să semene cu eroinele filmelor cu intelectuali angajați din epoca-de-aur. Din păcate, foarte rapid, cum ziceam, focul de paie al primelor pagini se stinge într-o mare platitudine, cu glume răsuflăte, stil dulceag și o mare frecvență a replicilor irelevante. Cu cît autoarea se străduiește mai mult să scoată în evidență delicatetea, omenia și umorul Corei, cu atît face din ea o proastă, campioană (pentru că vorbește cel mai mult) a replicilor tembele. „*Jubesc trei fînșe, așa cum iubesc cele trei zile de Crăciun*” – exclamă Cora în fața Raisei, avocată, confidanta ei, la fel de de neinteresantă. Este, în concluzie, un roman despre „femeia intelectuală a zilelor noastre”, tezist și stîngaci. Ca să nu vă osteniți să citiți toate cele 250 de pagini cu acțiune tot mai diluată și al căror stil se deteriorează pînă la insuportabil, vă spun eu: se termină cu bine și vor trăi fericiți pînă la adînci bătrîneți! A se lipsi, Mitică!

Prezentată elogios de Nora Iuga, prozatoarea debutantă Corina Sabău scrie o carte iritantă ca un praf de scărpinat, una dintre acelea pe care nu poți să le ignori, ci simți nevoia să le înjuri cu tot năduful. Este o modă enervantă, de a scrie cu obstinație despre nimic, de a pune pe hîrtie, cu mii de mofturi și floricele pretențioase, experiențe și

întîmplări care nu interesează pe nimeni. Perspectiva narativă, a unei fetițe, este iarăși un loc comun și o făcătură grosolană. O fetiță de 12 ani nu poate avea în mod curent observații de tipul: „*sînt prea sigură de mine ca să mă irite mîna pe care mi-o pune pe umăr*”. Jocul deghizării naratoarei într-o fetiță (genială!) e necinstit și constituie un motiv de

În 27 mai, la Ateneul Român, la Gala revistei **Viața Medicală** - 2009 (cu ocazia aniversării a 20 de ani de apariție neîntreruptă și publicării numărului 1.000), puțini își imaginau asemenea insulă de profesionalism, deși se știe că medicii au fost întotdeauna apropiați de arte. A fost un maraton cu lansări de cărți și reviste, vernisaje ale unor expoziții de pictură și fotografie, decernări de premii și, desigur, n-a lipsit un concert al Orchestrei Medicilor (sub bagheta lui Iosif Ion Prunner). Lucrări deloc ușor de interpretat, precum uvertura la opera **Directorul de Scenă** de Mozart sau uvertura **Academica** de Brahms, arii precum **Vissi d'arte din Tosca**, **Pari siamo din Rigoletto**, Concertul în Re major pentru pian și orchestră de Haydn, Concertul nr. 1 în Do major pentru pian și orchestră de Beethoven au avut drept soliști medici reputați, dar și excelenți muzicieni, precum dr. Andra Pop, prof. dr. Gheorghe-Andrei Dan, conf. dr. Adriana Moțoc-Ilieșiu, dr. Mihai Frunză. (Ce ciudat sună aceste titluri academice înaintea numelor unor artiști!) Au fost lansate o revistă literară a Societății Medicilor Scriitori și Publiciști, „Fântâna din Kos” (anul 1, nr. 1, mai 2009), prezentată de academicianul Nicolae Gorun, două volume semnate de Mihail Mihailide, **Literatura artistică a medicilor**, Editura Viața Medicală Românească 2009, eseuri de George Dumitrescu (prezentate de C.D. Zeletin) și de Francisc Schneider, precum și **Caietele Vieții Medicale**.

Nu în ultimul rând, **O viață aproape cât un veac** (convorbiri cu prof. dr. Gh. Goldiș), Editura Viața Medicală Românească, de Sebastian Nicolau.

NOCTURNE

Cu Sebastian Nicolau

STELIAN TĂBĂRAȘ

Celebrul medic Gheorghe Goldiș, savant care a știut să refuze tentații de carieră, pretenții ierarhice nemeritate, menținându-se pe calea cea dreaptă prin devotament față de jurământul lui Hipocrate, s-a născut în 1923 lângă Arad, a fost profesor și medic la Cluj și București, publicând de-a lungul vieții sale „*aproape cât un veac*” sute de comunicări științifice în reviste, la conferințe și congrese naționale și internaționale, cursuri și tratate de pediatrie, cardiopatie și etică medicală, a deținut înalte titluri științifice și academice, a fost membru în cele mai cunoscute societăți internaționale. Din familia luptătorului pentru drepturile românilor din Transilvania Vasile Goldiș (cel care a redactat Hotărârea unirii Transilvaniei cu România și care a prezentat, în fața Regelui Ferdinand și a Reginei Maria, la 1 Decembrie 1918, rezoluția prin care motivează argumentele istorice ale unirii Transilvaniei cu România), tatăl lui Gheorghe Goldiș, Ioan, i-a imprimat acestuia în educație „*concepțiile de viață ale familiei: adevărul, munca, dragostea de țară*”. Despre sfaturile educative ale lui Vasile Goldiș, nonagenarul medic povestește:

„*Aveam 7-8 ani când tatăl meu, fiind invitat de Vasile Goldiș, m-a luat și pe mine. (...) Mi-a pus mâna pe umăr, spunându-mi: Dacă vrei să fii cineva în viață, învață mult și permanent. Iar tatălui meu i-a zis: Copilul să învețe bine latina, așa cum se cuvine unui bun român*”.

Asemenea principii au stat și la baza educației celui ce avea să devină discipolul eminent al lui Gheorghe Goldiș, strălucitul oncolog, pediater și bioetician Sebastian Nicolau, cel care a știut să „deschidă sipelele vieții” mentorului său. Atingând punctele de rezonanță ale acestei biografii, conducând cu măiestrie dialogul spre ceea ce merită cu adevărat să fie cunoscut de publicul larg, ilustrând povestirea, în spiritul epocii interbelice, cu fotografii austere de savanți, personalități din lumea medicală de peste hotare, fotografiile de grup, făcute la sfârșitul unor simpozioane sau conferințe, dedicații primite de la personalități de peste hotare, el însuși s-a retras cu modestie în plan secund - deși Sebastian Nicolau nu este doar un medic, autor de lucrări științifice, ci și un cunoscut scriitor.

L-am întâlnit pe doctorul Sebastian Nicolau în 1993 la Viena. Era sfârșit de an,

cu zăpadă și frig; ne întâlneam zilnic la bibliotecă, povestind despre ceea ce se petrecea în lumea de afară - politica austriacă și românească, modul cum ar trebui să se prezinte România în lume. El însuși somitate medicală, asista la un ciclu de conferințe de actualizare în profesia lui. Îi puneam o cafea în mâinile înghețate, împărțeam frățește un măr sau un sandviș. L-am revăzut în preziua plecării spre București - încărcat cu zeci, dacă nu chiar sute de cadouri pentru copiii bolnavi pe care îi trata: jucării, acuarele, dulciuri; pentru că urma Crăciunul. Am auzit atunci de la el un lucru incredibil: copiii care se simțeau atinși mortal de cumplita maladie refuzau să picteze color, desenau doar alb-negru. Erau toți de acum copiii lui, urma Crăciunul lor împreună, iar cei care au reușit totuși să se salveze, fiind astăzi adulți, au o recunoștință infinită față de el.

Sebastian - cel cu care m-am împrietenit - scria. Scria un soi de eseuri, întâmplări, parabole (au fost publicate în două volume numite **Maxima Moralia**) care îmi rămâneau, după fiecare lectură, mult vreme în minte. Când m-am întors la rândul meu la București ne-am revăzut, apoi am continuat să ne întâlnim, rareori, dar pentru dialoguri pline de tâlc. Nu vorbea deloc despre eventualele eșecuri în carierile grave; rămăsese la stadiul de optimist zâmbitor, parcă mereu surprins că ne revelează. Urcase toate treptele „ierarhiei”, plasamente forțate pe la raioane și circumscriptii mărginașe, cu multe corvezi pe care era obligat să le îndeplinească. Astăzi, după aproape două decenii, amintirile noastre au deja aura nostalgiei, dar și profunzime de devotament. «

Cumpărați, cumpărați, cumpărați!

ANA-MARIA NISTOR

Ca într-o tarantelă peste țara vlăguită de lipsuri, reclamele dansează ignorând orice realitate imediată sau, din contră, accentuându-i indecent problemele. Pe bolta capelei banului, o mașină care costă doar 56.000 de euro își dă mâna cu o pilulă pentru digestie. Parcă trăim într-o glumă sinistă a vechilor greci, în care forme ale mimesisului de gradul doi sau trei (n-are importanță) se lichiefiază.

Publicitatea nu s-a inventat în ultimii 20 de ani și nici metodele sale nu sunt noi. Cine răsfoiește presa de acum un veac va fi uimit de coerența și percutanța unor reclame, de soluțiile ingenioase pe care negustorii le găseau pentru a-și vinde marfa. Orice obiect însă, de la crema de ghetă la plăcile de patefon, era oferit spre cumpărare în limitele unei decențe. Desigur, absolut toate ne vor fi făcut viața mai ușoară sau mai frumoasă, iar producătorului buzunarul plin. Dar este o diferență între a te insinua și a trage violent de client pe stradă, precum comercianții orientali. Astăzi, o bună parte din reclamele TV te obligă să cumperi un produs oarecare și te fac să te rușinezi că nu-l ai deja în casă. Detergenții, de pildă, sunt mult mai inteligenți decât noi, granulele mici și albe au o viață a lor, de roboți cu identitate și mecanism proprii. Te simți ca un ardelean în laboratoarele de la NASA și pleci capul ușor jenat că n-ai știut nimic de entitățile de lângă tine care ți-ar fi putut schimba existența. Te-ai fi gândit tu vreodată, când îți venea copilul de la fotbal, că detergentul magic alege petele și, în funcție de fiecare, acționează asupra lor cu precizie de laser, până la albul pur? Îți faci rapid *mea culpa* și cumperi un sac de 9 kg, cu dozaj Eco (ce-o mai fi și asta?), plus balsam, plus anticalcar, ca să fii și tu o dată în rândul lumii. Dacă nu, reclamele îți vor picura în suflet starea aceea de inconfort cum că tu împreună cu toată țara sunteți o adunătură de nespălați.

Spoturile mele preferate rămân acelea care acționează subtil, ca niște autentice mesaje subliminale, asupra cumpărătorului. În această categorie intră mașinile, băuturile răcoritoare și abonamentele la telefonie mobilă. Dacă vă uitați cu atenție, dincolo de diferitele imagini mișcătoare

care trebuie să se limiteze la 30 de secunde sau, maxim, un minut, toate spun aceleași lucru. Fericirea sunt eu și viitorul începe acum. Două enormități care prind extraordinar la omul nesigur de azi, cu teamă pentru ziua de mâine. Cu o condiție: ca ele să fie suficient de mult repetate, astfel încât individul să cedeze și să devină cumpărător. Lucru care se și întâmplă, până la refuz, căci orice difuzare a unei reclame este gândită în funcție de numărul de apariții. Nu interesează pe nimeni, televiziune sau contractant, calitatea unui spot ori grupul de creație, ci spațiul de emisie se negociază în funcție de ritmicitatea zilnică și de orele de apariție. Firma de publicitate trebuie să-și fi făcut treaba, asta nici nu se discută, iar jobul lor se va cuantifica în creșterea ulterioară a vânzărilor. Așa că aceia care concep o reclamă își vor picura de 10-12 ori pe zi nevoia de bine, de bucurie, de paradisiac, întocmai ca bibliile colorate pe care adventiștii le împart pe la ușile oamenilor. În mașina x, concepută pentru întreaga familie, te vei simți ca în Eden, cu telefonია y „*viitorul sună bine*” și vorbești cu toți prietenii, nelimitat, așa încât n-o să mai fii singur, ci o să faci parte dintr-un cerc larg de ființe pe deplin fericite. Coca-Cola îți circulă prin vene, chiar la o ușoară atingere de sticlă, iar Pepsi te face să urci peste toate conveniențele sociale, să fii liber și să devii eroul care te-ai visat din copilărie. Peste acestea, dar urmând același fir roșu, reclamele la anumite firme de mezeluri profesează dependența față de ele. Nu trebuie să-ți fie rușine că mănânci porcăriile lor, dimpotrivă, faci parte dintr-un grup care nu poate trăi fără salam și kaizer, oameni care sunt simpatici în viciul lor: „*eu asta pictez*”, „*eu asta visez*”. Nu-i așa că vrei și tu să fii printre ei?

TV PLANET

O altă categorie este cea a lumilor posibile, a reclamelor în care visul, fantasticul interferează cu realitatea crudă, urbană. Întocmai ca un elixir, dacă bei o gură de apă minerală sau de bere, te proiectezi într-o altă viață,

autentică, în care te dezinhibi total și instantaneu, îți dai frâu liber dorințelor, iar energiile pozitive te impresionează. Natura învinge orașul într-o biată sticlă de plastic de 2 lei, iar alpinistii ghemuși în frig, într-o despicătură de stâncă, pot primi pe tavă pahare cu bere livrate de un parașutist. Mă rog, în viziune europeană; în varianta autohtonă, bei o bere și vorbești cu cerbi. Oricum ai da-o, *la vita e bella!*

Culmea este că, dincolo de dișprețul față de această băutură, trebuie să recunosc faptul că cele mai reușite campanii sunt la bere, începând cu Stella Artois și terminând cu Timișoreana noastră, pe care e musai s-o cumpărăm, căci în sticla aceea nu e doar zeamă de malț, ci istorie, oameni de demult, trudă și multă iubire, ceea ce face ca „*povestea să meargă mai departe*”.

Împreună cu acestea (sau alături de ele) stau reclamele indecente, care expun public o intimitate ce nu privește pe nimeni, nici chiar pe soțul iubitor care își întreabă grijuliu doamna cum și-a petrecut ziua. Balonată mai mult sau mai puțin, cu gingiile sângerânde și dinți căzuți în chiuvetă, făptura delicată va înflori la finalul spotului publicitar, mai feminină ca oricând. Nu-mi pot reprima o fantezie răutăcioasă, mai ales că pe unele dintre protagoniste le cunosc și știu că, dincolo de onorariu, nu s-au gândit, din păcate, nicio secundă, la imaginea lor. Ele reușesc să joace, în sfârșit, într-un spectacol (sunt actrițe!) și la premieră întrebă: „*cine este domnișoara?*”; „*aaa, n-o cunoști?! A făcut o reclamă la iaurt și una la pastă de dinți. E logodnica mea, un înger de femeie*”.

Una peste alta, bine că ne-au slăbit cu reclamele la produse bancare. După atâția ani când îți venea să faci credit de drag, chiar și pentru un fier de călcat, acum băncile se relansează timid și infinit mai decent în campania de achiziționare de sclavi pe viață. Le privești cu duioșie (asta dacă n-ai apucat să te împrumuți pe 35 de ani) și butonezi mai departe. Ce să aleg: un paté de ficat, o extraopțiune pe telefon sau niște multiminerale? Închid ochii, zâmbesc, știu că fericirea stă în lucrurile mărunte, așa că opresc televizorul și deschid o carte. **Probably the best in the world.** «

Să trăiască pleonasmul că ne-a stimulat orgasmul!

Universității bucureștene. Dar și mai grav mi se pare faptul că toată lumea merge pe burtă, asistând pasivă la consumarea unei veritabile drame a învățământului autohton. Ce fac studenții, colegii de breaslă și adormita noastră societate civilă? Mersi, bine, ceea ce vă dorim și dumneavoastră: ne mai luăm o dată cu toții la revedere de la ideea – desuetă, mic-mi spui? – de valoare & competență. În schimb, trăiască și înflorească „sistemul Bologna”, noul far călăuzitor al gândirii aptere și garanția tuturor victoriilor, prezente și viitoare, în lupta cu ceea ce a mai rămas din învățământul universitar românesc! Așa băieți: pe el, pe mama lui!... ● Cu vreo două zile înainte de scrutinul pentru europarlamentare, spațiul public a fost invadat de afișe și fluturați care avertizau membrii onor electoratului român să nu care cumva să meragă la vot de două ori pentru că legea pedepsește excesul de conștiință civică. Cunoscut fiind (din toate sondajele) apetitul nebun al populației mioritice pentru participarea la alegerile de duminică, grijuliul avertisment îmbracă veșmântul ridicol al unei glume de calitate superîndoielnică, dar cu rezultate în afara oricărui dubiu: având de ales între a vota ilicit de două ori și a nu vota legal nici o dată, majoritatea au ales corectitudinea! ● Oh, mea culpa! Mai bine zis: oh, mea pulpa – aia de la piciorul cu care am scris la mișto săp-

tămâna trecută despre sloganul electoral al cuplului Vadim – Becali. Recunosc, am greșit. În realitate, poezia suna așa: Doi creștini și patrioți/ Vor scăpa țara de hoți!, nicidecum Doi români... etc. Îmi cer scuze și fac cuvenita rectificare. În rest, rămâne cum am stabilit... ● Din ciclul: *să trăiască pleonasmul că ne-a stimulat orgasmul* (lingvistic și cultural, of course)! Titlu cu litere uriașe pe un afiș de dimensiuni corespunzătoare: Munca e-un travaliu! Celor care l-au scris, la angajare, li s-a cerut, firește, să știe limba engleză. Din păcate, afișul e în română. Dar cine mai cere astăzi cuiva să știe limba română?! ● ...În nici un caz deșteptilor care au conceput clipurile alea care se vor reclama la berea Golden Braun (sau cam așa ceva). Ideea lor fundamentală este exprimată căznit și scatologic astfel: *Pentru toți cei care fac treaba să meargă*. Corect, enunțul ar trebui să sune așa: *Pentru toți cei care fac în așa fel încât treaba să meargă*. Sau, mai pe scurt: *Pentru toți cei care fac ca treaba să meargă*. Altfel, formularea capătă cu totul alte conotații, sintagma „a face treaba” trimitând cu gândul la acte rezervate exclusiv intimității fiecăruia. Cât despre faptul că respectiva treabă, odată făcută, ar mai și merge (pe propriile membre?, sprijinită de subsuori?) ce să mai zici?! Dacă veșnicia s-a născut la sat, suprealismul s-a născut în publici-

tate... ● Cine spune că prezența României în Uniunea Europeană nu se face în nici un fel simțită fie se înșală amarnic, fie e de rea-credință. După mai puțin de doi ani și jumătate de la integrare, efectele încep să se vadă cu ochiul liber unde te aștepti mai puțin: în conservatoarea Anglie. Britaniciei continuă se respingă, de exemplu, adoptarea monedei unice europene, aliniindu-se însă la practicile românești de vehiculare a banilor din bugetul public. Până acum, vreo patru miniștri (sau parlamentari, sau câte ceva din fiecare...) au fost obligați să-și dea demisia după ce organele abilitate au constatat exagerata lor dexteritate în încărcarea deconturilor unor cheltuieli curente (chirii, servicii, diverse cumpărături). Nu v-aduc aminte toate acestea de aleșii și numiții noștri în diferite funcții, așijderea prinși cu ocaua mică, mijlocie și mare în daraveri identice? Se pare că ne-am făcut iluzii imaginându-ne că transferul de mentalități, conduită și apucături se va face benefic, dinspre ai lor, către ai noștri, nicidecum invers. Țeapă: legile *feed-back*-ului sunt mai tari decât legile moralei. Mă lasă visător gândul că, peste vreo 10 ani, conceptului de europenizare a României îi va lua locul cu succes acela de românizare a Europei. Protocroniști au fost, protocroniști sunt încă și-or fi cât neamul românesc... (Critias)

FOTBALUL N-ARE A FACE CU DEMOCRAȚIA

GELU NEGREA

● Circulă prin lumea literară o vorbă plină de conținut sapiențial: prima carte a unui autor nu de pune – edificatoare pentru înzestrarea cu har a împricinatului sunt cele de la a doua încolo. Cam în aceeași termenii cred eu că se configurează problema debutului și în materie de fotbal: este prematur și periculos să formulezi concluzii după numai o apariție publică a unei echipe la cârma căreia a fost instalat un antrenor nou. E adevărat: principiului precauției (atenție: căței dintâi turbează!) i se opune optimismul paremiologic al chestiei cu ziua bună care se cunoaște de dimineață, dar cum bătălia dintre cele două adevăruri maniheiste n-a stabilit încă un câștigător pe termen lung, cel mai înțelept este să privim lucrurile din ambele perspective, dialectic și echidistant, ca românul imparțial.

Se știe că – într-o primă instanță, cel puțin –, orice schimbare provoacă un șoc emoțional care, de regulă, generează rezultate pozitive: un plus de concentrare și mobilizare, dorință firească a fiecăruia de a confirma încrederea acordată, spiritul de revanșă – mai ales al celor care au fost ignorați în precedentă magistratură tehnică etc. Toate s-au văzut în atitudinea jucătorilor din reprezentativa României în meciul de sâmbătă cu Lituania – primul consumat sub comanda lui Răzvan Lucescu. Singura rezervă ar fi că, în general, starea euforică se declanșează ușor, dar se stinge repede: entuziasmul n-are combustibil pentru curse de duranță, nu funcționează prin autoalimentare perpetuă, este instabil și perisabil. Aici, precedentul nu e automat operațional: totul trebuie reluat de fiecare dată de la capăt pentru că nimeni nu poate trăi doar din amintirea entuziasmului. Nici măcar a celui de săptămâna trecută. Răzvan a avut în privința asta o intuiție deșteaptă: într-o campanie, oricât de lungă sau de dimpotrivă, orice confruntare trebuie privită ca o finală și

doar celor pătrunși de adevărul acesta banal le sunt prezervate satisfacțiile și performanța de nivel înalt.

Pe de altă parte, însă, nu se poate face abstracție de bunele auspicii sub care s-a conturat noul început al Naționalei României. Lucescu jr. a transformat peste noapte porecla („Băiatul lui tata”) în (tr-un început de) renume. Are echilibru și personalitate, judecă fără complexe cu capul din dotare și nu se teme să riște. A adus nu doar în lot, ci printre titulari pe necunoscutul Apostol și pe etren ocolii de selecții Ionel Dănculescu, Bogdan Mara și Cristian Săpunaru. Desigur, ultimul era recomandat de evoluțiile la Porto, una dintre formațiile valoroase ale soccerului european, ceilalți însă reprezintă investiții cutezătoare ale lui Răzvan, mai ales dacă ținem seama și de prejudecățile curente privitoare la vârsta a măcar doi dintre ei.

Curajul și limpezimea de creier ale selecționarului s-au vădit la fel de peremptoriu atât în privința celor trimiși în teren, ci și a celor lăsați pe banca de rezerve ori chiar în afara ei. Exemplul lui Costea de la Universitatea Craiova (un jucător și o echipă la modă și în vogă locală) este sugestiv și convingător. Reacția ofuscată a lui Adrian Mititelu – de înțeles și chiar de apreciat, până la un punct: orice conducător de club trebuie să-și facă un titlu de mândrie din a oferi câți mai mulți echiperi primei reprezentative a țării – divulgă însă o înțelegere parțială și partizană a lucrurilor și atrage încă o dată atenția asupra faptului că, totuși, antrenorul este o meserie și că se înșală aceia care cred că a avea puterea echivalcăz cu a avea dreptate, inclusiv în treburi pentru care nu posedă calificarea necesară. Se pare că oamenii din fotbalul românesc n-au înțeles foarte multe nici din pățania lui Gigi Becali, nici din exemplul lui Bucșaru de la Urziceni.

Răzvan Lucescu a greșit într-o singură privință (boală de familie...): n-a avut tăria să ignore între-

bările provocatoare ale ziaristilor în legătură cu vorbele lui Mititelu. Coach-ul Naționalei nu trebuie să intre în cliniciuri orale cu toți cei care – motivat au ba – consideră că au ceva de spus înainte, în timpul sau după un meci. Nu vreau să zic prin asta că nu trebuie să le ia în considerație spusele (în măsura în care ele merită); doar atât: să se abțină să intre în dialoguri tendențioase și sterile cu ei. Fotbalul de performanță nu prea are de-a face cu democrația, oricât de incorectă politic pare această afirmație.

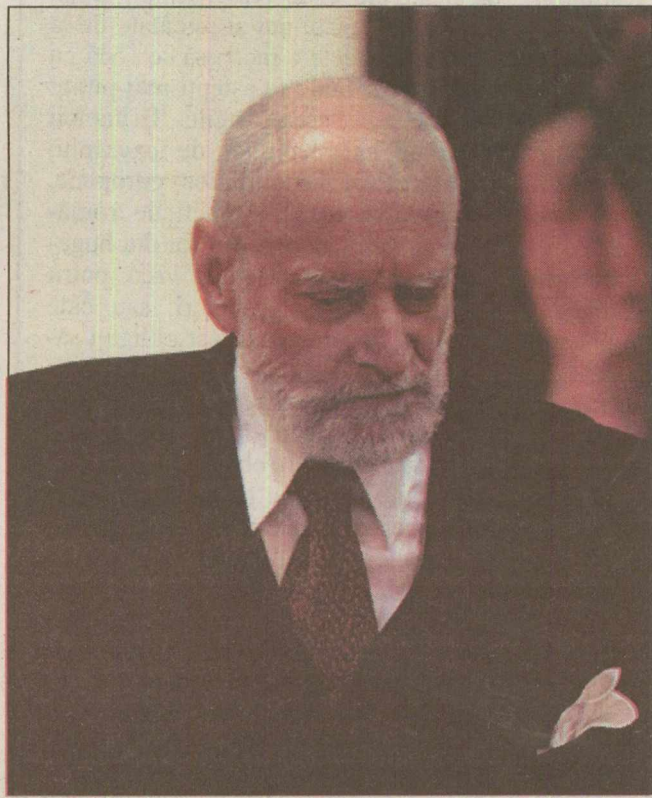
Una peste alta, e bine. Ceea ce sper să am ocazia să scriu și după partidele cu Franța și Serbia...

● Liga suporterilor independenți (i-auzi una!) din cartierul Ghencea a organizat o demonstrație de stradă împotriva finanțatorului Stelei, Gigi Becali, cerându-i imperativ să-și facă bagajele și să lase în pace echipa. Banerele erau frumoase și sugestive, scandările la fel; ce n-am înțeles este următorul detaliu minor: cine va da bani pentru menținerea clubului în eșalonul de frunte al fotbalului nostru? Au suporterii cu pricina o soluție la îndemână sau...?

Într-o problemă de gingășia acesteia nu sunt suficiente doar vocalizele – oricât ar fi ele de cuceritoare și justificate. E rău cu rău, într-adevăr, dar ce și cum ar fi fără el? – iată întrebarea. Urăsc că trebuie s-o pun fiindcă insul mă enervează și mă revoltă de trei ori pe zi – dimineața, la prânz și seara –, dar asta-i una, iar economia fotbalistică de piață e cam altceva. Să dea Cel de Sus ca verva sindicalistă a suporterilor steliști să se soldeze cu bune rezultate. Mă tem de un singur lucru: ca nobilele lor intenții să nu le întunece luciditatea. Există o specie de viețuitoare ale căror femele, din dragoste maternă, își strangulează puii...

Meșterul Vladimir ZAMFIRESCU

IOLANDA MALAMEN

În oricare secol din pictura universală ar fi trăit, Vladimir Zamfirescu ar fi purtat o aură greu de istorisit aici, ca să nu mai vorbim de ascendentul artistic și moral pe care opera lui l-ar fi avut asupra tuturor. Regi și Principi și-ar fi disputat cu siguranță dreptul de a-l avea prin preajma lor, respectându-i înaltul meșteșug și pozându-i plini de trufie aristocrată sau copilăros și privindu-i fascinați compozițiile, așa cum i s-a întâmplat, de pildă, genialului Velasquez. Implicit, imaginea picturilor lui ar fi fost purtată dincolo de granițele țării, ca sursă de bogăție extraordinară, mai precis ca bun artistic etern.

Am început cu această precizare, fiindcă Vladimir Zamfirescu, unul din cei mai mari pictori pe care i-a avut România postbelică, se bucură deopotrivă de gloria firească, dar și de o paradoxală „discreție” privind opera sa, deși, cel puțin la nivel oficial, onorurile și premiile de excelență nu l-au ocolit.

Dacă ar fi să se reevalueze munca de profesor al lui Corneliu Baba, s-ar vedea că de la clasele lui de studenți au ieșit în lume pictori cel puțin clasificabili pentru istoria artei românești, ca să nu vorbim de cele câteva vîrfuri, unul dintre ele fiind Vladimir Zamfirescu.

Se poate spune că joi, 4 iunie 2009, în centrul Bucureștiului, într-un spațiu legendar pentru artiști, și anume Sala Dalles, s-a întâmplat unul din acele lucruri remarcabile care aduc un plus de aer respirabil Bucureștiului: deschiderea expoziției personale; **Trupul și ființa** (pictură, desen, colaj), semnată de Vladimir Zamfirescu.

Ca în vremurile bune, un public numeros a animat imensul spațiu aflat pe cele două niveluri. Printre ei, mulți artiști, scriitori, critici de artă, studenți, colecționari, jurnaliști, fotoreporteri. A vorbit în deschidere scriitorul, eseistul și anglistul Andrei Brezianu, care, familiarizat cu opera lui Vladimir Zamfirescu, i-a elogiât cu finețe virtuțile artistice contextualizînd-o istoric și spiritual.

Vladimir Zamfirescu a avut întotdeauna un respect față de actul de a picta, care i-a luminat existența, ferindu-l de pericolul unor vanități rebarbative. De câteva decenii, el și-a supus vocația unor repetate și constante exerciții de mîntuire, alegînd o cale pe care mulți artiști fie au uitat-o, fie o ignoră, fie o consideră o povară: desăvîrșirea. Această desăvîrșire, nu numai în virtuozitățile cromatice și ale tușelor, dar și în atitudinea contemplativ-hieratică, este resimțită de toți cei care privesc picturile lui Vladimir Zamfirescu.

Momentul în care imaginile își desfășoară în fața privirilor noastre incursiunea culturală este unul fast sub raportul introspecție-acumulare-destin. Hibridizarea memoriei culturale colective a dus la distorsiuni și marginiri ale ființei și setea de împăcare cu sacralul vine ca o revoltă lină, ca o uimitoare izbăvire.

Cu penitență și umilință de patriarh, el face una din

cele mai miraculoase incursiuni, elogiînd mitul, diviul, într-un figurativ de o explicită transparentă și strălucitor rafinament. De câte ori a ieșit în lume, pictura lui Vladimir Zamfirescu a putut să absoarbă atenția și să fascineze prin vraja nerisipitoare a intensității trăirii. Fie că sunt personaje biblice, „Cain și Abe”, „Adam și Eva”, fie că sunt personaje literare, cum este Don Quijote, fie că sunt zeități, cum este Pomona, sau, mai nou, ritmurile și nuanțările unui postimpresionism seducător, cu animale pașnice, sacre și emblematice (vacii și capre), totul este subsumat iluminării și extazului. Vladimir Zamfirescu nu reface paradigme și simboluri cu brutalitate și nu se „atinge” apelînd impulsiv la mecanisme ferecate ale unor formule închistate și supreme, încercînd să decodifice supralulul printr-un joc al realului. El rafinează, în schimb, cu duiri de clar-obscururi sau cu volute de culori complementare, imaginarul, ca pledoarie pentru justificarea tragicului, făcînd din limbajul pur, absolut, o muzică unică care-și trăiește cu smerenie destinul.

Dacă ar fi să căutăm apropieri, similitudini, ecouri cu omeneștile bucurii de-a compara, am putea să încadrăm totul în marea familie a iconarilor bizantini sau în familia unor iluștri reprezentanți ai artei universale (El Greco, spre exemplu), dar singurul lucru care ne oprește să facem asta pînă la capăt este însăși pictura lui Vladimir Zamfirescu. În reclusiunea atelierului, opac la „insistențele” modelor și la „rafinamentele” opresive ale zbuciumului lacom și continuu, Mirel, cum îi spun toți apropiații, are cu sine o singură povară pe care o poartă ca pe-o mistică feerică: aceea de-a ceda cetățeanul turbulent și vindicativ, limbajului hieratic în care sintagmele plastice devin lumi inițiatice, lumi care ne-au rodit pe toți. Clară și dureros-magică, vocea pictorului ne întîmpină din fiecare lucrare copleșită de emoții. Meșteșugul acestei opere picturale ține de gradații subtile, dar și de „îndrăzneala” de-a recrea atitudini, care aparent și-au trăit vitalitatea legendară. „Mozart și Salieri”, El Greco, dar mai ales cele două extraordinare portrete ale lui Picasso, renasc la poli opuși, din taina și măreția propriei genialități. Vladimir Zamfirescu nu face decît să se mîntuie, eliberîndu-se prin aducerea lor ca personaje în propria lui gîndire.

Un lucru aparte, de o mare forță lirică și candoare a expresiei, îl reprezintă desenele și colajele unui colecționar meticulos, cu suflet de copil. Avînd datul

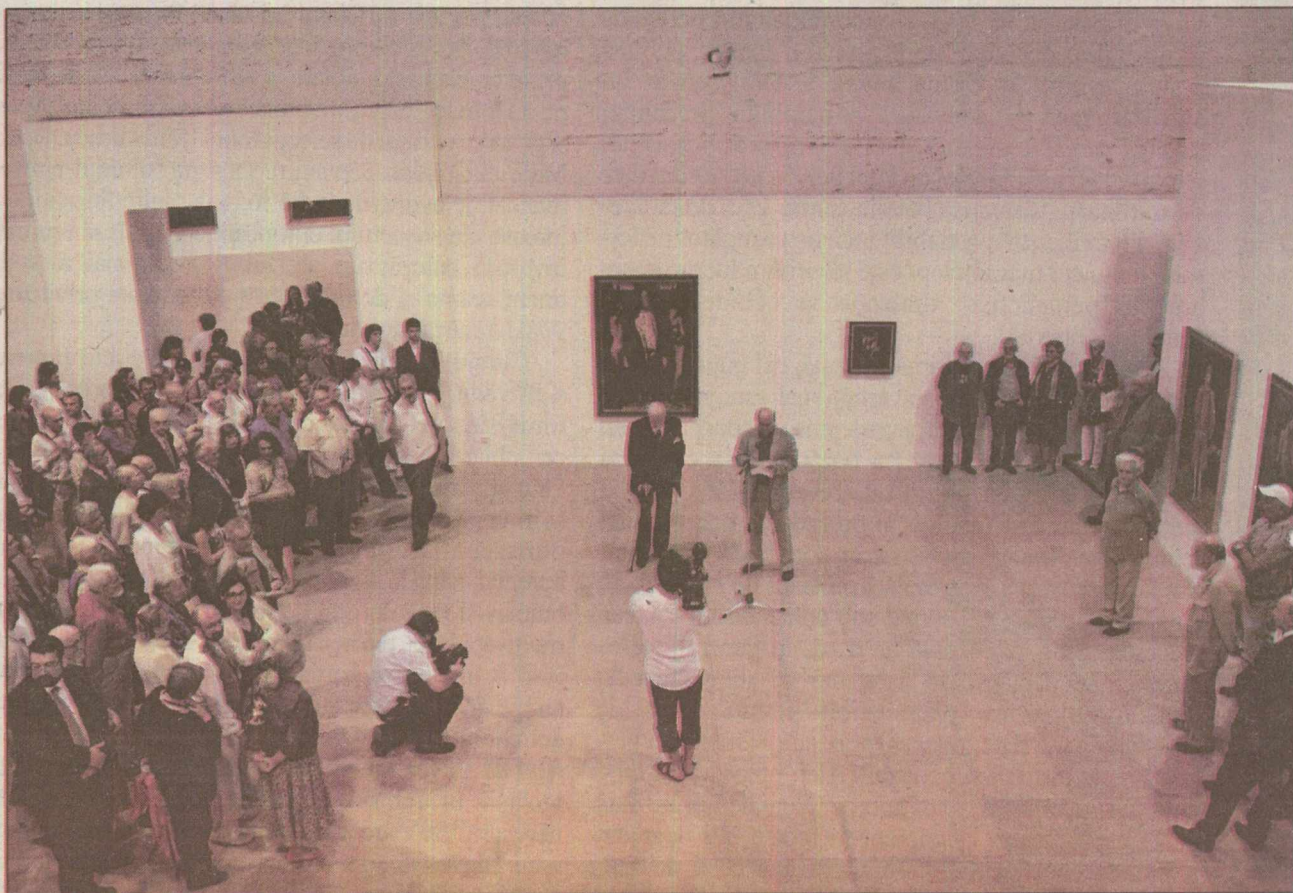
evocator, ele sunt de o punctuală frumusețe a grafiei, chiar și atunci cînd pare că mîna artistului abia a intervenit. Adunate într-un caiet unele dintre ele (cum ar fi „Proiect pentru aparat de zburat I-X”), ar aminti de celebrele schițe ale lui Leonardo Da Vinci. Altele sunt frînturi patetice, schițate conjunctural: „Moartea lui Petre Țuțea”, un „Portret al lui Nichita Stănescu”, „Scrisoare către mama cu autoportretul ei”, „Pseudo-filateli cu timbre de mîna”, „Infernul Dante”, „Peștera lui Platon”. Trecînd privirea peste ele, peste aparenta lor fragilitate narativă, ai sentimentul că în fața ochilor s-a deschis un rezumat al umanității pe care, cu un simplu gest, artistul l-a immortalizat în chip criptic și ingenuu.

Dat fiind faptul că din ce în ce mai rar artiștii de valoare acceptă să expună în galerii, se poate spune că

și evenimentele au loc destul de rar. După Palatul Mogoșoaia în care au expus în 2006 Sorin Ilfoveanu, iar în 2007 Sorin Dumitrescu, după „Atelierul lui Vasile Gorduz” în 2007, la Ordinul Arhitecților și după Personală deschisă în 2008 de Mircia Dumitrescu la Sala Constantin Brâncuși (cu scuza de-a nu fi amintit tot ce se cuvinea amintit), iată, Sala Dalles aduce în spiritul destul de placid al Bucureștiului, pe simezele ei, parte din opera lui Vladimir Zamfirescu, meșterul care ne mîntuie privirea.

Întorcîndu-mă la faptul de a fi putut ocupa în orice secol artistic o poziție de prim rang în ierarhizări, îmi spun: ce bine că, în ultimele cinci decenii, există Vladimir Zamfirescu, în pictura românească!

Acest număr este ilustrat cu picturile lui Vladimir ZAMFIRESCU